

Bevlogen en

professioneel

Een halve eeuw

sociale

opleidingen in Den Haag

Bevlogen en professioneel

Een halve eeuw
sociale opleidingen
in Den Haag

Eindredactie: Tine Abbinga, Rolf Riethof

Inhoud

	Voorwoord	3
	1. Inleiding	4
	2. 'Modern' vakmanschap voor 1965	6
	De voorgeschiedenis 6 / Twee scholen voor Maatschappelijk Werk in Den Haag 8	
	3. Samen tegen onderdrukking 1965 – 1985	12
	Welzijn 12 / Ontzuiling 13 / Democratisering en politisering 14 / De Katholieke Sociale Academie Den Haag 1965 – 1985 18 / De Haagse Sociale Academie 1965 – 1985 22	
	Interview: Het woeste imago van de KSA is verdwenen	26
	Interview: 'We hebben nu een volwaardige professie'	29
2	4. Professie in het nauw, hogeschoolvorming en onderwijsvernieuwing 1985 – 2000	32
	Herziening van de verzorgingsstaat, managementoptiek en verantwoording 32 / Hogeschoolvorming 34 / Sturing door beroepsprofielen en onderwijsvernieuwing in de jaren negentig 35	
	5. Omzien en reflectie	39
	Reünie 39	
	Interview: 'Vergeet niet, het beroepenveld vraagt ander type social worker'	45
	6. Hedendaags vakmanschap: de Academie voor Sociale Professies na 2000	48
	Studenten aan het woord 53 / Externe verankering en verbinding met de stad 56 / Leren en opleiden 59 / De academie als kennisinstelling 66	
	7. Epiloog	76
	Noten	78
	Geraadpleegde literatuur	79
	Colofon	80

Voorwoord

Toen ik in 2001 als opleidingsmanager Sociaal Pedagogische Hulpverlening bij De Haagse Hogeschool kwam werken was ik onder de indruk van de vele verhalen die de docenten vertelden. Het viel me op dat er vaak werd gesproken over toen op de Helenastraat en toen op de Saffierhorst...

Enkele jaren later realiseerde ik me dat de docenten met herinneringen aan deze bevlogen tijden weldra niet meer op De Haagse Hogeschool zouden werken en dat over een tijd niemand meer over vroeger kon vertellen. Bovendien waren er ook veel boeiende verhalen over het heden te vertellen. Hiermee was het idee voor een boek over de Academie voor Sociale Professies van De Haagse Hogeschool geboren. Het toeval wilde dat deze gedachte vlak voor de vijftigste verjaardag van de Haagse Sociale Academie ontstond. Ik bedacht dat de uitreiking van het boek een van de hoogtepunten van het jubileumfeest moest worden.

Zo is het echter niet gegaan. Het verzorgen van deze publicatie bleek niet eenvoudig. De doelen waren onderhevig aan voortschrijdend inzicht. Informatie was niet altijd even toegankelijk en tegelijkertijd was er soms te veel informatie. Prioriteiten veranderden net als de rollen van de makers van het boek. Hierdoor is het een ander boek geworden dan me oorspronkelijk voor ogen stond. Maar ik ben blij met het resultaat. Ik vind het een geslaagde combinatie van zowel de Michelin- als de Capitooleisgids, een gevolg van de samenwerking tussen Rolf Riethof en mij. Mogelijk is dit symbolisch voor de academie; zowel de fusie tussen de Haagse Sociale Academie en de Katholieke Sociale Academie als het samengaan van CMV, MWD en SPH in de Academie voor Sociale Professies waren ingewikkelde groeiprocessen. Maar de resultaten mogen er zijn.

Velen waren op de een of andere manier betrokken bij de totstandkoming van dit boek. Sommigen komen in de teksten aan het woord. Anderen hebben foto's geleverd. Weer anderen hebben meer op de achtergrond geholpen door informatie te verzamelen of commentaar op teksten te leveren. De vele enthousiaste reacties op de concepten waren een grote stimulans om door te gaan. Ik wil iedereen bedanken die op de een of andere wijze heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit boek. Mijn speciale dank gaat uit naar Rolf Riethof, Joke Ligterink en Quirine Reijman. Zonder de royale financiële hulp van de Stichting Steunfonds was het niet mogelijk geweest zo'n mooi boek te maken. Veel dank hiervoor. De bezoekers van de reünie moesten ruim een jaar wachten voordat ze het beloofde boek in handen kregen en verdienen dank voor zoveel geduld.

Tine Abbinga

*Directeur Academie voor Sociale Professies
van De Haagse Hogeschool*

Najaar 2008

Belangrijkste periodes in de ontwikkeling van de Academie voor Sociale Professies

1948 – 1959	1959 – 1987
Twee scholen voor Maatschappelijk Werk	Twee sociale academies
Katholieke School voor Maatschappelijk Werk (1948)	Katholieke Sociale Academie KSA (vanaf 1959)
Haagse School voor Maatschappelijk Werk (1957)	Haagse Sociale Academie HSA (vanaf 1960)

1

Inleiding

In november 2007 vierde de Academie voor Sociale Professies haar vijftigjarig bestaan. De Haagse School voor Maatschappelijk Werk werd in 1957 opgericht. De Katholieke school voor Maatschappelijk Werk werd bijna tien jaar eerder opgericht: in 1948. Ter gelegenheid van het jubileum zetten we in deze publicatie de geschiedenis van de opleiding in het zonnetje. Dat doen we op een zowel onderhoudende als serieuze wijze. Aan de hand van interviews, herinneringen en terugblikken van vele betrokkenen, met citaten en veel foto's, schetsen we een beeld van deze zo nu en dan roerige geschiedenis. De ene keer kijkt men met een zekere vertedering terug, dan weer trekt men leerzame vergelijkingen tussen toen en nu, zoals het rechtgeaarde docenten betaamt. Door deze werkwijze wordt het historische beeld in hoge mate bepaald door wie van de betrokkenen we min of meer toevallig spraken, de selectie die zij zelf maakten en hun tijdshorizon. Om lijn in het verhaal te brengen, beschrijven we enkele hoofdzaken uit de schoolhistorie en plaatsen deze tegen achtergrond van belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen: de verandering in de identiteit van de sociale beroepen, de ontzuiling, de democratisering en het lot van de verzorgingsstaat. Ook het effect van het landelijke onderwijsbeleid en van veranderende pedagogische opvattingen krijgt aandacht. De geschiedenis is

De Haagse Hogeschool		
1987 – 2002	2002 – 2005	Vanaf 2005
Sector Gezondheidszorg, Gedrag en Maatschappij	Twee onderwijsafdelingen	Academie voor Sociale Professies
In 1987 fuseren de opleidingen van de twee sociale academies, ze gaan deel uitmaken van de sector Gezondheidszorg, Gedrag en Maatschappij (GG&M) van De Haagse Hogeschool ¹)	Vanaf 2002 twee onderwijsafdelingen: in het domein Bachelor of Social Work ²): Afdeling CMV / MWD (Culturele en Maatschappelijke Vorming/ Maatschappelijk Werk en Dienstverlening Afdeling SPH (Sociaal Pedagogische Hulpverlening)	Vanaf 2005 vormen de drie sociaal-agogische opleidingen CMV, MWD en SPH met het Expertisecentrum de Academie voor Sociale Professies
¹ zie pagina 78		² zie pagina 78

in enkele perioden ingedeeld, die de belangrijkste verschuivingen in de identiteit van het beroep vertegenwoordigen. Vanaf het ontstaan van de scholen na de Tweede Wereldoorlog onderscheiden we achtereenvolgens de periode van het ‘moderne vakmanschap’ tot 1965, die van ‘samen tegen de verdrukking’ tussen 1965 en 1985 en de periode van ‘de professie in het nauw’ van 1985 tot 2000.

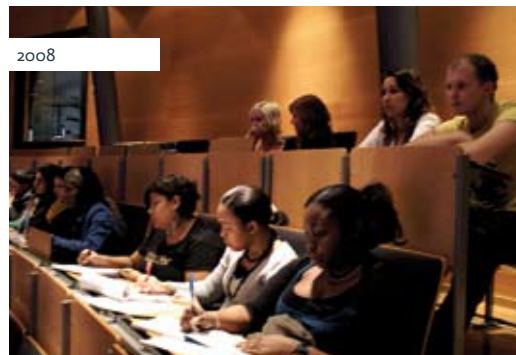
Na de geschiedenis geven we een beeld van de opleidingen anno 2008. We denken – en hopen – dat we achteraf kunnen zeggen dat er aan het begin van de eenentwintigste eeuw een nieuwe periode is aangebroken, één van herwaardering van professionaliteit en

professionals. In onze ogen gaat het dan om een professional die zich goed rekenschap geeft van de eigen verantwoordelijkheid en deze weet te plaatsen en waar te maken ten opzichte van die van anderen. We noemen dit ‘hedendaagse vakmanschap’. Vanuit deze visie op professionaliteit geven we in het laatste hoofdstuk een beeld van de Academie voor Sociale Professies zoals deze nu is.

De oude sociale academies kenden meer opleidingen dan in dit boek aan de orde komen. In dit verhaal staan de rechtstreekse voorgangers van de opleidingen die de huidige Academie voor Sociale Professies verzorgt in het brandpunt: de sociaal-agogische opleidingen.

Bezetters in de kantine van de KSA, 8 oktober 1975

2008

Het patronaat van de armen

De noden van het volk werden door de gevestigde burgerij en de kerken niet alleen als materiële nood gezien, maar ook als een onvermogen of onwil van de arme om zijn toestand te verbeteren, of als een gebrek aan moraal, beschaving. Deze visie leidde tot een veelal bevoogdende en moraliserende aanpak die stoelde op een levensbeschouwelijke visie.

Vanwege het levensbeschouwelijke aspect moest het werk in eigen levensbeschouwelijke kring (zuil) gedaan worden. De werker (vrijwilliger) stond boven zijn cliënt. Deze benadering is treffend 'het patronaat van de armen' genoemd.

De KSA: katholieke waarden inzetten bij het helpen van mensen.

In de statuten van de Stichting Katholieke Sociale Academie van 's-Gravenhage (artikel 2) staat dat de stichting ten doel heeft 'opleiding van vrouwen en mannen tot maatschappelijk werkers en werkers. De stichting stelt zich daarbij op de grondslag van de beginselen

6

2

'Modern' vakmanschap voor 1965

De voorgeschiedenis

In de 19de eeuw ontwikkelde zich in Nederland een kapitalistische industriële samenleving. Dit ging gepaard met grote armoede en ontworteling in brede lagen van de bevolking. De armenzorg en de beweging tot volksverheffing in de 19de eeuw kunnen als de voorlopers van het huidige sociale werk gezien worden. Ook heeft het werk wortels in de bemoeienis met opvoedingsproblemen, gevangenen, zieken, geestelijk en lichamelijke gehandicapten en woningnood. De armenzorg werd tot in de 20ste eeuw overwegend als een zaak van christelijke charitas gezien. De volksverheffing werd vooral door sociaal georiënteerde liberalen ter hand genomen. Beide werden overwegend uitgevoerd door vrijwilligers.

Eind 19de eeuw ontstond de aanzet tot een meer genuanceerde benadering van de aard van de noden en een minder amateuristische, meer onderbouwde aanpak. De eerste School voor Maatschappelijk Werk (Amsterdam 1899) ging deze benadering ontwikkelen en verbreiden. De opleiding was erg praktisch georiënteerd wat betreft het 'handwerk' van de maatschappelijk werker en legde daarnaast grote nadruk op de maatschappelijke, culturele en persoonlijke vorming van de leerlingen. Zo ontstond het maatschappelijk werk als

van de Katholieke godsdienst.' Aanvankelijk wordt de KSA niet gesubsidieerd, maar wordt zij betaald uit collectes en doordat docenten een deel van hun salaris inleveren. Bovendien zorgen enkele katholieke bedrijven – waaronder C&A – voor financiële steun.

beroep. Het zijn voornamelijk vrouwen uit de betere klassen die hierin een passende werkring vinden.

In het meer vooruitstrevende deel van de samenleving groeide het besef dat armoede voor een belangrijk deel veroorzaakt werd door factoren

die buiten de schuld en reikwijdte van de armen lagen en eerder in de maatschappelijke ordening gezocht moesten worden. Ook de voortrekkers van het maatschappelijk werk rond de eeuwwisseling deelden dit inzicht. Dit leidde tot de eerste sociale wetgeving, die erop gericht was de ernstigste bestaansrisico's op te vangen en de ernstigste misstanden weg te nemen, zoals kinderarbeid. Dit was het begin van de ontwikkeling van de verzorgingsstaat als garantieformule. Na de

Tweede Wereldoorlog kreeg de uitbouw van de verzorgingsstaat een enorme impuls. Gedragen door een brede politieke consensus werd de garantieformule rond 1965 'voltooid' met de invoering van de Algemene Bijstandswet.

De leniging van de materiële nood werd nu een overheidstaak en was niet langer een zaak van het verzuilde particuliere initiatief. De leniging van immateriële nood en de volksontwikkeling kwamen meer en meer centraal te staan als het eigenlijke terrein van de maatschappelijk werkers. Immateriële nood werd gezien als onmaatschappelijkheid, dat wil zeggen onangepastheid aan de snelle maatschappelijke ontwikkelingen. Deze opvatting over het werk spoorde goed met het nieuwe sociale beleid dat als aanvulling op de garantieformule van de verzorgingsstaat ontstond. Dit beleid was gericht op de opvang van de morele en psychische gevolgen van de Tweede Wereldoorlog en op de ondersteuning van de (economische) wederopbouw en de industrialisatiepolitiek door bevolkingsgroepen te helpen zich aan te passen aan de eisen van de nieuwe samenleving. Het particuliere initiatief, gecoördineerd en gesubsidieerd door het nieuwe ministerie van Maatschappelijk Werk (1952) voerde dit beleid uit. Geleidelijk aan werd het sociale beleid verbreed door ook bestaande

Van den Boschstraat
(tot schooljaar
1954-1955)

Nassauplein 28, huisvesting KSA tot 1962.

De verhuizing van de Van den Boschstraat naar het Nassauplein bleek een grote verbetering. We hadden nu zelfs een tuin tot onze beschikking. Dit pand bevatte niet alleen een grote bibliotheek maar ook een conversatie- en docentenkamer. De docenten kregen zelfs na verloop van tijd een knipperbol om vrij en bezet aan te geven. Een docent noemde deze bol, zonder zich ervan bewust te zijn, consequent de flinkerbol. Tot grote hilariteit van ons.

8 sociaal-culturele activiteiten van subsidie te voorzien. Het opbouwwerk werd ontdekt in Amerika en ingevoerd, al was het in de jaren dertig al in Drenthe ontwikkeld als methode om probleemgebieden in de vaart der Nederlandse industrialisatie mee te nemen.

Twee Haagse scholen voor Maatschappelijk Werk in Den Haag

Onder maatschappelijk werkers ontwikkelde zich na de Tweede Wereldoorlog een nieuwe opvatting over hun professionele identiteit die uitstekend paste bij de nieuwe rol van leniger van immateriële nood en bestrijder van onmaatschappelijkheid. In het kader van de Marshallhulp bezochten enkele Nederlandse maatschappelijk werkers (opleiders) rond 1950 de Verenigde Staten. Ze kwamen terug met iets nieuws: het social casework, dat voor de oorlog in de VS was ontwikkeld. Het gaf zowel een nieuwe definitie van de aard van de sociale nood als een nieuwe methode om deze aan te pakken. Sociale nood werd in belangrijke mate (maar zeker niet uitsluitend) als een psychisch probleem gezien en het casework leverde een theoretische onderbouwing voor de aanpak. Daarin zijn de relatie tussen werker en cliënt en psychoanalytische noties belangrijk. Hiermee maakten deze werkers zich los van een levensbeschouwelijke visie op de sociale nood, al blijft levensbeschou-

welijke inspiratie voor veel werkers (en bestuurders) nog steeds belangrijk. Nieuw is de methodische basis: de professionele samenwerkingsrelatie met de cliënt, waarbinnen de werker zich als persoon inzet. Het gaat dus om persoonlijke inzet van deskundigheid, een combinatie die ook in de opleidingen centraal zal komen te staan. De geschetste opvattingen legden de basis voor een zelfbewust 'modern' vakmanschap. Het vak heeft eigen opleidingen die dit 'moderne' vakmanschap verbreiden. De opleidingen hebben een missie naar het werkveld, dat nog achter loopt op deze nieuwe opvattingen. Ook op langere termijn bezien zijn in deze naoorlogse periode van modern vakmanschap de belangrijkste grondslagen gelegd voor het sociale werk als professie: het belang van de persoonlijke relatie met de cliënten en van het gebruik van wetenschappelijk en praktisch gefundeerde kennis. Deze naoorlogse ontwikkelingen leidden tot een grote groei van het professionele maatschappelijk werk – in brede zin – en tot verruiming van de subsidies.

In dit klimaat werden de Haagse opleidingen gesticht. Direct na de Tweede Wereldoorlog kende Den Haag nog geen opleidingen tot maatschappelijk werk. De instellingen voor katholieke en christelijke sociale arbeid in Den Haag kwamen geschoolde handen te kort. De

MET VRIJSE VOLK — DONDERDAG 24 OKTOBER 1957

HAAGSE SCHOOL VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK:

bescheiden begin, groot arbeidsveld

(Van een onzer verslaggevers)

Burgemeester Kolfachoten heeft vanmiddag in het huis 2e Sweelinkstraat 146 de Haagse School voor Maatschappelijk Werk geopend. Dat was een officiële start achteraf, want sinds begin september al heerst er nieuw leven in dit oude huis, 'draait' dit tweede opleidingsinstituut voor maatschappelijk werkers in Den Haag.

De stad kende al een rooms-katholieke school op dit terrein, de 'Haagse School' werkte op protestantse grondslag.

Achter de rood-bakstenen gevel van dit pand (maar de smaak van rond de eeuwwisseling met straken natuursteen verfraaid) is al eerder les gegeven. Het tweede VGL heeft hier gehuisd, en er een niet bepaald ruime ruimte achter te laten.

Maar een grondige verbouwing heeft het interieur niet alleen weer goed bewoonbaar gemaakt, maar het gebouw zelfs enige sfeer gegeven. De betrekkelijk kleine leslokalen zijn juist gróter voor onderwijs, dat de individuele mens zo sterk tot inzet heeft.

Twaalf docenten geven sinds 9 september ieder een paar uur les aan de tweedewings leerlingen van dit eerste jaar. Achtien vrouwelijke, vier mannelijke leerlingen, van wie er tien van buiten Den Haag komen: uit Rotterdam en Leiden, Grooten en Boksloot. Hun leeftijden variëren van negentien tot 24 jaar.

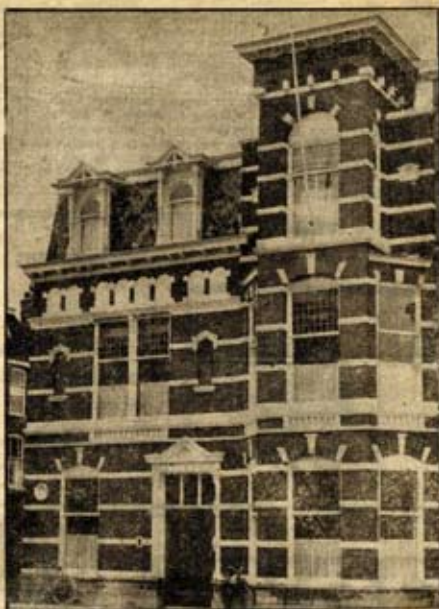
Groei in 't verschiep

Een bescheiden begin dus, maar dat was ook de opzet toen de protestantse kerk, het Lezer des Heijns en de oud-katholieke kerk in Den Haag het vorig jaar de stichting in het leven roepen die in de Haagse School resulteerde.

Men heeft slechts een groep leerlingen voor het eerste jaar van de drie en een half jaar durende cursus aangetrokken, om daarna geleidelijk aan een volledige instelling op te bouwen.

Het klimaat daarvoor is goed. Allereerst omdat Den Haag met ongeveer 100 nu toe verbodingsgeville minder aspiranten voor maatschappelijk werk op protestantse grondslag opleverde dan de steden die zelf een opleidingsinstituut op deze basis beschikten. Omdat men dus met andere woorden, groter cursussen zal weten aan te trekken.

Aan de andere kant heeft deze nieuwe school ruimsel bereikbaarheid, omdat het nu al grote tekort aan maatschappelijk werkers de kom-

De jaren nog in omvang toe zal nemen. Denk slechts aan de groei van de Randstad-Holland.

2e Sweelinkstraat 146; nieuw leven in oud huis.

Moderne visie

De school zal, gezraagd als zij is door de kerk, een sterk accent leggen op de geestelijke vorming van de leerlingen. Vandaar ook, dat de benoeming van een predikant met sociale ervaring als directeur gerechtvaardigd was.

De stichting vond hem in dr. P. Roest, eerder predikant en adjunct-directeur van het kindertehuis der Van 't Lindeschoutstichting (Nerboosch) nabij Nijmegen.

Deze Haagse leerlingen na hun opleiding echter gemiddeld overvloedig in de wereld zullen staan: last daarover geen misverstand zijn. Het verstaan van de sluitende van de mens in de moderne samenleving is de rode draad, die door het onderwijs zal lopen op dit jonge instituut.

Tweede Sweelinkstraat 146

De Haagse Sociale Academie: geroepen tot dienstbetoon

Bij de (officiële) opening van de Haagse School voor Maatschappelijk Werk, op 24 oktober 1957, spreekt bestuursvoorzitter drs. J.A. Bakker in de aula van het Gemeentemuseum een flink gehoor toe: 'De eigenlijke drijfveer heeft rechtstreeks te maken met de gehoorzaamheid aan Jezus

Christus, waartoe wij geroepen zijn en met het appél dat de moderne samenleving op ons geweten doet. Omdat wij geroepen zijn tot het dienstbetoon jegens den naaste hebben wij de verantwoordelijkheid de eigentijdse methodes en middelen te ontwikkelen voor de eigentijdse behoeften en noden.' Naast die 'eigenlijke drijfveer' is er op dat moment ook een geweldig tekort

aan opgeleide maatschappelijk werkers, niet alleen landelijk, maar vooral in Den Haag. Burgemeester mr. H.A.M.T. Kolfsschoten van Den Haag zegt bij het verrichten van de officiële openingshandeling dat het betreffende nieuwe beroep van maatschappelijk werker nog een grote toekomst wacht. 'Het ontleent zijn belangrijkheid aan het gelukkige feit, dat in onze gemechaniseerde

leiders van de twee confessionele zuilen namen het initiatief om voor elke zuil een eigen opleiding voor maatschappelijk werk te beginnen. De hiërarchische katholieke zuil was hierin voortvarender dan de verdeelde protestants christelijke zuil. Het stichten van katholieke sociale academies was een landelijk beleid van de biskdommen.

De Katholieke School voor Maatschappelijke Werk, vanaf 1959 de Katholieke Sociale Academie (KSA), werd in 1948 opgericht.

In de protestants christelijke zuil duurde het langer voordat de vertegenwoordigers van tien kerkgenootschappen tot overeenstemming kwamen. De wetenschap dat een diploma maatschappelijk werk intussen (1955) een subsidievoorwaarde voor de hulpverleningsinstellingen was geworden en nieuwe subsidie voor Urgentie (= deeltijd) Opleidingen (1956) droegen ertoe bij dat in 1957 de (oecumenische) Haagse School voor Maatschappelijk Werk tot stand kwam. Deze naam werd in 1960 gewijzigd in Haagse Sociale Academie (HSA). Beide academies zijn tot halverwege de jaren zestig nog erg klein. De dagopleidingen telden 50 tot 100 studenten elk, de urgentie opleidingen zijn van dezelfde orde van grootte. Kleinschaligheid is in deze tijd nog vanzelfsprekend.

Voor de manier van opleiden was de trend voor de oorlog al gezet door de Amsterdamse School voor Maatschappelijk Werk. Het ging om persoonlijke vorming, vakmatig leren en ervaringsleren in een praktijkjaar. Ook werden de voorlopers van supervisie en trainingen toen al ingevoerd. In het tweede jaar begon de student aan specialisaties als kinderbescherming, woningopzichter, et cetera. Het casework, geïntroduceerd door Amster-

Bericht in Trouw van
28 december 1959

en gestroomlijnde samenleving toch steeds meer de aandacht gaat vallen op de mens, als meest belangrijke, de centrale verschijning in de schepping Gods. Het is een prachtig beroep, wanneer het uitgeoefend wordt met die wetenschappelijke ondergrond, die dilettantisme – hoe goed ook bedoeld – uitsluit.’

In Pyjamaatje

‘Ik zie me nog zitten, in mijn pyjamaatje in de woonkamer. Ik moet een jaar of zeven zijn geweest. Mijn vader zat boven in zijn studeerkamer en ontving zijn studenten bij hem thuis om examens te komen doen. Ze kwamen met een aantal tegelijk en moesten om de beurt naar boven. De rest wachtte beneden, waar ik ze nieuwsgierig kon bekijken.’

Martine de Lange, docent MWD, dochter van een van de oprichters van de Oecumenische Haagse School voor Maatschappelijk Werk

damse en Groningse opleiders met Marie Kamphuis als de grote inspirator en schrijfster, werd al snel op de Haagse scholen omhelsd. De docenten liften in het naoorlogse professionele springtij mee. Zij hielden zich bezig met de ontwikkeling van een echt vak en de opleidingen hadden een boodschap voor het werkveld in de vorm van de nieuwe methodieken. De relaties met het omliggende werkveld waren vanwege de contacten in de zuilen nauw en persoonlijk. Docenten waren de deskundigen op basis van wetenschappelijke vorming en beroepservaring. De moderne opvattingen landden echter niet zonder slag of stoot in de nieuwe Haagse opleidingen. Er bleef discussie over het primaat van de methodieken of de wetenschap. Ook was er spanning

tussen levensbeschouwelijke en wetenschappelijke perspectieven op menselijke noden. Zo was in de katholieke wereld de psychoanalyse zeer omstreden. Opleiders waren over dit soort zaken verdeeld, zo blijkt uit verhalen van tijdgenoten.

11

Ontwikkeling van de opleidingen

Tot begin 1960	Vanaf begin 1960
• Eén studierichting 'maatschappelijke werk' vanaf tweede jaar specialisaties • MGZ: Maatschappelijke Gezondheidszorg (HSA) • Kaderopleiding Gezondheidszorg (HSA)	• Maatschappelijke Werk (MW) • Opbouwwerk (OW) • Sociaal-cultureel Werk (KW) • Inrichtingswerk (IW) • Personeelswerk (PW) (Arbeidsverhoudingen) • KSA: de route Welzijn Etnisch Culturele bevolkingsgroepen (WECB) (later: Multi-etnische Studies (MES)) • MGZ: Maatschappelijke Gezondheidszorg (HSA) • Kaderopleiding Gezondheidszorg (HSA)

Vanaf de tweede helft van 1950 waren er urgentie-opleidingen (UO), later parttime opleidingen (PTO) en deeltijdopleidingen (Dt) genoemd in de studierichtingen MW, IW, OW, KW en GOP (Gemeenschappelijke opleidingen personeelswerk).

12

3

Samen tegen onderdrukking 1965 – 1985

Welzijn

De welvaart nam snel toe. Welvaart moest in de ogen van velen aangevuld worden met welzijn. De reikwijdte en omvang van het sociaal beleid groeide enorm en het beleid werd losgemaakt van de dienende rol aan de industrialisatie. Een eigenstandig beleidsterrein van sociale planning en welzijnsbevordering ontstond: het welzijnsbeleid en in het kielzog daarvan: de welzijnswerker. Irritaties over de breedte en vaagheid van dit begrip staken in de politiek al vroeg de kop op, maar dat zou tegen het eind van deze periode nog erger worden.

Het opbouwwerk kreeg in het beleidsdenken steeds meer een functie in het begeleiden van de sociale planning die het ministerie van Cultuur Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) voorstond. Opbouwwerk werd in het begin van de jaren zestig als nieuwe studierichting geïntroduceerd. Cultuur, recreatie en vorming werden een onlosmakelijk bestanddeel van het welzijnsbeleid. Op dit terrein was er nog weinig sprake van de ontwikkeling van een professionele kennisbasis. Niettemin werd sociaal cultureel werk een nieuwe studierichting. Ook op het terrein van het inrichtingswerk vond een zekere professionalisering van de begeleiding plaats. De nieuwe opleiding Inrichtingswerk speelde

Vanaf 1992

- Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD)
- Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV)
- Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)
- Personeel en Arbeid (P&A)
- Bestuur, Beleid en Overheidsmanagement, later Beleid, Bestuur en Management, nu: Bestuurskunde / Overheidsmanagement

- Gezondheidszorg opleidingen:
 - HBO-Verpleegkunde
- Maatschappelijke gezondheidszorg
- Kaderopleiding
- Voeding & Diëtetiek
- Bewegingstechnologie

Vanaf 2002

- CMV
- MWD
- SPH
- Sociaalagogische minors
- Expertisecentrum
- De overige opleidingen van de voormalige sector GG&M zijn opgenomen in andere Academies van De Haagse Hogeschool

Vanaf 1992: MWD, SPH (ook dual), CMV (tot 2005) en P&A deeltijd. Lange tijd was er ook een middelbare beroepsopleiding Inrichtingswerk (MBO-IW).

hier op in. Hiermee kwam er een eind aan het gebruik van de overkoepelende term maatschappelijk werk voor de vele vormen van sociale, (ped)agogische en culturele arbeid en de bijbehorende opleidingen.

De rijksoverheid voerde het welzijnsbeleid grotendeels uit via het maatschappelijke middenveld. Verkokering, hoge drempels en sturingsproblemen ontstonden. Ze werden bestreden met een nieuw besturingsparadigma: het welzijnsbeleid moest worden gedecentraliseerd naar de gemeenten ('van staat naar stad'). De decentralisatie ging gepaard met een jaren durende herstructurering van de verzuilde en verkokerde welzijnsvoorzieningen en koepels.

Ontzuiling

De maatschappij raakte na de jaren vijftig steeds meer ontzuild: de binding van mensen aan levensbeschouwelijk gefundeerde organisaties nam af en veel organisaties verloren gaandeweg hun levensbeschouwelijke karakter. Dat speelde zich ook af in het sociaal werk en op de opleidingen. Op bestuurlijk niveau was de levensbeschouwelijk insteek op het sociale werk bij beide scholen aanvankelijk nog zeer krachtig. In de opleiding en ook in de beroepspraktijk werd rond de jaren zestig het verzuilde kader steeds minder relevant. In de opleidingen manifesteerde dit zich in kwesties rond de benoeming van docenten die geen binding met de zuil hadden en de wens om een algemene opleiding te zijn,

13

Saffierhorst, nieuwe huisvesting HSA sinds 1965

Helenastraat, nieuwe huisvesting KSA sinds 1963

Pieter Schoonenboom,
docent CMV van 1972 tot 1999.

Cultureel werkers konden de maatschappij verbeteren

Ik kijk – al met al – met erg veel plezier terug op mijn bestaan als (staf) docent CMV/docent sociale wetenschappen aan De Haagse Hogeschool en zijn voorloper de Haagse Sociale Academie. Ik heb het geweldig naar mijn zin gehad als (staf)docent ‘sociaal-cultureel werk’, later ‘cultureel werk’, nog later ‘kultureel werk’, toen

weer ‘cultureel werk’ en ten slotte ‘culturele en maatschappelijke vorming’. Het werk was boeiend, energerend, soms vermoeiend, soms zelfs slopend; nooit eenvoudig. In zekere zin waren het tropenjaren.

Het waren de roerige jaren, in mijn geval ‘the seventies’ tot en met het einde van het millennium; voorbereid door ‘the sixties’. Sociale academies

liepen voorop in de heftige maatschappelijke ontwikkelingen. We waren een voorhoede, een soort maatschappelijke ‘avant-garde’. We zijn nu geneigd wat ironisch te doen over die tijd en onze pretenties om de maatschappij middels cultureel werk ingrijpend te verbeteren. En van een zekere overschatting was zeker sprake; zowel van de mogelijkheden

14

dat wil zeggen open voor alle studenten. In de praktijk waren de scholen echter al lang algemeen geworden en speelde religieuze levensbeschouwing een steeds geringere rol. De directeur van de HSA wist in 1968 de emancipatie van het toezicht uit de zuil op vreedzame wijze te bewerkstelligen. Bij de KSA verliep de emancipatie heftiger en later. Pas in 1975 wist de school zich definitief geheel van de katholieke zuil los te maken. Daarvoor was een lange bezetting nodig, met als aanleiding een omstreden benoeming van een docent.

Democratisering en politisering

De jongeren van de naoorlogse geboortegolf begonnen omstreeks 1965 de sociale academies binnen te stromen. Het relatief hoge schoolgeld werd afgeschaft, zodat de opleidingen ook binnen het bereik van de minder welgestelden kwamen: de externe democratisering van het hoger onderwijs. Overigens was er nog wel een vorm van ballottage: alle studenten moesten als onderdeel van de toelatingsprocedure een psychologische test ondergaan. Pas in de loop van de jaren zestig, in sommige gevallen pas in de jaren zeventig, werd die test afgeschaft. De sociale academies groeiden aanzienlijk. In 1965 telden de sociaal-agogische opleidingen van de HSA 118 voltijdstudenten. In 1979 waren het er 417. De externe democratisering leidde tot een verandering

in de samenstelling van de studentenpopulatie: kwam het merendeel aanvankelijk uit de midden- en hogere milieus, nu nam het aandeel toe van studenten die uit de volkswijken kwamen en die zelf als lid van de doelgroep te maken hadden gehad met het sociale werk. Uit deze groep kwamen enkele later bekende stedelijke en landelijke politici voort. De grote groei van het deeltijd-onderwijs begon omstreeks 1975.

Wat er binnen de academies gebeurde, werd vanaf eind jaren zestig sterk beïnvloed door de beweging voor interne democratisering en de politisering die vanaf 1968 Nederland overspoelde. De democratiseringsbeweging werd tegelijk gebruikt om een nieuwe opvatting van het werk door te voeren, namelijk die van het werk als wapen tegen maatschappelijk onderdrukkende instituties en voor de bevrijding/emancipatie van de mensen. De politisering van het werk en de opleidingen was de inzet. Begin jaren zestig werd de visie op sociale problemen als een kwestie van onaangepastheid aangevallen. In het boek *Lof der onaangepastheid* (1961) betoogde Herman Milikowski dat het de maatschappelijke verhoudingen waren die onaangepastheid veroorzaakten en dat dáár iets aan gedaan moest worden. Deze visie en soortgelijke, meestal marxistische maatschappijopvattingen, zorgden ervoor dat het zelfbeeld van de

een door ons geïnitieerde sociale verandering tot stand te brengen, als van het cultureel werk als middel. Maar er was ineens een enorme trek van idealistische, begaafde docenten en dito studenten naar de sociale academies; in het bijzonder cultureel werk. Vaak waren de docenten sociologen en andere afgestudeerden aan de sociale faculteiten van onze universiteiten. Sociologie was 'hot'. Daar-

mee kon je de maatschappij verbeteren, want deze maatschappij was 'maakbaar'. En cultureel werkers zaten dicht bij de knoppen waarmee die maakbaarheid de 'goede richting' in kon worden gestuurd. In Nederland stond de 'verzuiling' op instorten. Aloude gezagsverhoudingen waren vermolmd. Er bestond, zo dachten we, een unieke kans op een eerlijker spreiding van macht, kennis,

inkomen, vrijheid en ontplooiing. Heel Europa kraakte in zijn voegen, trouwens. Elk land had zijn specifieke ongelijkheden. Nog een klein stootje en de prettiger en rechtvaardiger maatschappij was realiteit! Je kunt die denkbeelden en gevoelens afdoen als gevaarlijk romantisch. En de neoconservatieven van nu – Ad Verbrugge en Andreas Kinneging bijvoorbeeld – gruwen inderdaad hardop

sociale professional die als een schijnbaar neutrale vakman of vrouw noden lenigt, stevig onderuit werd gehaald. De benadering van de vorige generatie van 'modernen' werd als aanpassingsarbeid en smeerie voor het kapitalisme verworpen. De werker ging nu naast de verdrukten staan in hun strijd voor een menswaardiger bestaan. De bestaande beroepspraktijk was verkeerd. Er werden daarom alternatieve (maatschappij kritische) vormen van hulpverlening ingevoerd, zoals de Sociale Joenit in Den Haag. In de geestelijke gezondheidszorg werden de totale instituties aan de kaak gesteld (Dennendal) en werd gekte tot een (onterecht) etiket verklaard. Werkers, maar vooral docenten en studenten, solidariseerden zich met nieuwe (emancipatie-)bewegingen en verdrukten (vrouwen, homo's, bijstandsvrouwen, gastarbeiders, vluchtelingen, enzo voort). Opnieuw hadden de opleidingen een missie naar de sociale beroepspraktijk. Het laat zich raden dat het traditionele werkveld hierop niet zat te wachten.

Sinds 1968 waren de sociale academies onder de Wet op het Voortgezet Onderwijs gebracht en bijgevolg kregen ze te maken met door het ministerie vastgestelde lessentabellen voor elke opleiding. Onderwijskundigen zouden dat nu een vakkenleerplan noemen. 'Vakkenleerplan' en 'frontaal onderwijs' stonden echter haaks

op 'de pedagogie der onderdrukten' die in de opleidingen werd beoefend. Het ging om de maatschappelijke analyse van de verdrukking en het werk moest gericht zijn op bewustwording en sociale actie, de hulpverlening moest politiserend zijn. In het onderwijs – vooral het dagonderwijs – bloeiden duizend bloemen van originele en maatschappijkritische onderwijsprojecten, waarin studenten werkten aan hun eigen maatschappijanalyse en bewustwording en waarin ze verbinding legden met acties buiten de school. De studenten waren – idealiter – zelf de regisseurs van hun ontwikkeling, de rol van de docent hield het midden tussen faciliteerder en vormingswerker. Zoals de werker naast de onderdrukten ging staan, stond de docent nu naast de student, was nabij en solidair. Voor velen was dit een bruisende, maar hectische tijd.

Ondanks alle drang tot politisering op de sociale academies bleef een groot deel van het welzijnswerk in de praktijk min of meer op de oude voet doorgaan. Ook in de opleidingen gaf niet iedereen zich volledig over aan de nieuwe beroeps- en onderwijsopvattingen. Want naast de maatschappijkritische stroming was er ook een stroming die zelfontplooiing en persoonlijke groei zag als de weg naar bevrijding van in de persoon gevestigde onderdrukkende mechanismen. Dit leidde in

van zoveel hoogmoedswaanzin. Sommigen onder hen kunnen zelfs proberen de 'verloedering', 'barbarij', de 'normvervaging' en de 'individualisering' van vandaag op onze rekening te schrijven. In de trant van: in de jaren zestig ging het snel bergafwaarts met onze cultuur en samenleving. Toegegeven, we waren idealistisch en bevlogen. De samenleving van toen was tot in haar vezels gepolitiseerd.

De verhoudingen waren op een on-Nederlandse manier gepolariseerd. Progressieve politici, sociaal bewogen academici en de afgestudeerden rekenden het tot hun taak vanuit hun onderscheiden maatschappelijke posities het voortouw te nemen bij de komende veranderingen.

Pieter Schoonenboom, docent CMV van 1972 tot 1999.

"We strijden voor het recht niet te weten wat we willen"

16

het onderwijs tot fenomenen als sensitivity- en groeitrainingen en grote aandacht voor de humanistische psychologie. Anderen, bijvoorbeeld in het maatschappelijk werk en het inrichtingswerk, gingen min of meer verder op de weg van inhoudelijk vakmanschap die de 'modernen' hadden ingezet en introduceerden methodieken als taakgericht-, outreachend-werken en gezins- en systeembenadering.

De golven van de interne democratisering en politisering ebden geleidelijk weg. Interne democratisering leek prachtig, de regenten waren uitgeschakeld, maar veel energie werd naar binnen gezogen, terwijl geen enkele nieuwe organisatorische oplossing goed werkte. Een deel van de docenten voerde in feite een compromisloze strijd om de politieke macht. Door chaos en groeiende desinteresse van studenten in de participatie in allerlei interne organen, leidde de beweging van interne democratisering uiteindelijk tot weinig blijvende verworvenheden. En onder studenten groeide de behoefte om naast al die politieke analyses ook nog een vak te leren. Daar was hun perspectief op een baan niet vreemd aan. De politiserende beroepsopvatting van de sociale professional en ook die van de groebeweging sloten weliswaar aan bij behoeften in bepaalde kringen, maar over het geheel genomen was er in de gesubsidi-

eerde instellingen en bij de overheid weinig animo voor deze insteek. In de ogen van bestuurders op ministeries en van landelijke werkveldkoepels verwijderden de sociale academies zich veel te ver van wat in het werkveld nodig was en was het er een chaos. Dat was een niet geheel onterecht beeld.

Als we de balans opmaken van deze periode, dan kunnen we vaststellen dat toen bij het brede publiek het geitenwollensokken imago van de sector gevestigd werd. De identiteit van de sociale professional als bewustmaker en actievoerder en ook die van specialist in persoonlijke groei was precair en kon niet gehandhaafd worden. Aan de positieve kant van de balans staat dat de toenmalige aandacht voor emancipatie, empowerment en diversiteit ook in de huidige tijd behouden is en dat tal van nieuwe vormen van opvang tot stand zijn gekomen, zoals Blijf van mijn Lijf. Ook vindt het zelfbeschikkingsrecht van de cliënt in de geestelijke gezondheidszorg in deze tijd zijn oorsprong.

Tussen systeem en leefwereld

'Het kultureel werk onderwijs kreeg een welkome steun in de rug (en andersom werkte dat ook zo) van de vele sociale bewegingen die uit de grond sprongen. Vredesbewegingen, progressieve bewegingen in de kerken, het

Studenten in 1967

Opvallende studenten

De KSA levert lange tijd actieve, politiek betrokken studenten af. Adri Duijvestein studeerde ooit aan de KSA, en in de verslagen van de Haagse gemeenteraad komen veel namen van opvallende oud-studenten voor: Henk Kool (PvdA) en Michiel Dufresne (Leefbaar Den Haag) bijvoorbeeld.

IKV, milieubewegingen, anti-racisme bewegingen, de Anne Frankstichting, de NVSH, de anti-psiatrie, de vrouwenbeweging (de tweede feministische golf in alle variaties), anti-autoritaire bewegingen in het onderwijs, democratiseringsbewegingen in het bedrijfsleven, vormingstoneel, permanente educatie, democratisering in het leger... 'Emancipatie' was het toverwoord waar mannen, vrouwen, jongens en meisjes, arbeiders, werkende jongeren, scholieren, patiënten en allerlei minderheden mee aan de slag gingen. Het was een terrein van niet-institutionele politiek, waarvoor later de Duitse socioloog Ulrich Beck het begrip 'sub-politiek' reserveerde. In die sociale bewegingen ontstonden allerlei ideeën en initiatieven. Men experimenteerde er met alternatieven. Kortom, daar voltrok zich enigszins de sociale verandering waar de jonge mensen uit de sixties en seventies over droomden.

Hoogleraar humanistiek Harry Kunneman zou dit terrein later uitroepen tot de interferentie-zone 'tussen systeem en leefwereld', een begrip dat door de Duitse filosoof Jürgen Habermas is geïntroduceerd. In die ruimte zijn de kunsten, het onderwijs, de zorgsector en het welzijnswerk actief. Er is daar een zekere speelruimte voor experimenten, vernieuwingen, individuele ontplooiing, emotionele openheid en emancipatie.

Veel studenten *Kultureel Werk* binnen de *Urgentie Opleiding (UO)* waren actief in deze bewegingen of werkten ermee samen. De academie, in het bijzonder de urgentie opleiding (later de parttime opleiding – PTO), werd een oefen- en broedplaats om aan de eigen emancipatie en de emancipatie van de mensen waarmee men 'in het veld' te maken had, te werken. Vooral de parttime opleiding *Kultureel Werk* was in dat opzicht een vruchtbaar werkterrein. Er ontstond namelijk ineens een massale toeloop van jonge vrouwen, die bij wijze van tweede kans een hogere beroepsopleiding tot cultureel werker wilden volgen. Deze studenten brachten zichzelf en hun werk (de stages, de sociale bewegingen) als materiaal in om aan en van te leren en er ook verder mee te komen. Wij docenten ontwikkelden in allerlei methoden en oefengelegenheden waarin bijvoorbeeld met behulp van rollenspelen, simulatiespelen en fort/mort-groepen de werkelijkheid op school werd nagebootst en er 'nieuw gedrag' kon worden geoefend.'

Pieter Schoonenboom, oud-docent

De maatschappelijke situatie herkennen

Wat tracht de docent te bereiken?

Leerlingen de mogelijkheid geven de maatschappelijke situatie waarin ze zelf staan, te herkennen. De leerlingen moeten weten waarover in de actuele situatie beslist wordt. Economie ziet de Heer de Lange niet als een leer van de voor eens en altijd gegeven onverklaarbare wetmatig-

heden, maar het is een discipline die bezig is met de vormgeving van menselijke verhoudingen. Dat betekent dat het noodzakelijk is je te realiseren wat de ethische en anthropologische vooronderstellingen zijn die vaak impliciet aan allerlei economisch denken te grondslag liggen. Dat proces van bewustwording probeert de Heer de Lange zoveel mogelijk in de lessen te bevorderen. De ervaring leert dat

wanneer iemand zijn eigen vooronderstellingen expliciet maakt, dat anderen dat dan ook vanzelf gaan doen. [Toelichting van de heer H.M. de Lange, docent economie, op de stof die hij geeft aan de dagopleiding van de HSA, februari 1968.](#)

De Katholieke Sociale Academie (KSA) Den Haag 1965 – 1985

18

De bezetting van de KSA in 1975

Op het moment dat de KSA het gebouw aan de Helenastaat betreft (1963), is de academie nog een heel net schooltje. Studenten mogen niet door de voordeur naar binnen en elke docent heeft een eigen kamer. De school breidt al snel uit met een gebouw aan de Anna Paulownastraat. In de jaren zeventig wordt het op de KSA wat rumoeriger, totdat in 1975 de bom barst en de

school langdurig wordt bezet. Op 6 oktober 1975 bezet een groep studenten de directievleugel van het hoofdgebouw van de KSA aan de Helenastraat. Na enkele dagen breidt de bezetting zich uit tot het hele gebouw. Op 31 oktober wordt uiteindelijk de bezetting opgeheven.

Marie-José Jacobs, destijds docent aan de KSA, herinnert zich: 'Die bezetting van de KSA, dat waren nog eens roerige tijden. Studenten hadden een docent voorgedragen voor de opleiding Opbouwwerk, maar hij bleek van communistische signatuur te zijn. De directie

Zo'n vijftig man van de geüniformeerde politie arriveren bij de Sociale Academie om de bezetters te arresteren

**Bezetters KSA
op zoek naar
ware democratie**

**Academie weer
bezet na actie
Haagse politie**

bezetters, maar onverminderd tezake weer verrokkend, omdat de bezetters nog niet uit de procedure-problemen waren.

De bezetters hebben een soort zwartboek samengesteld, waarin ze uiteenzetten waarom de bezetting noodzakelijk is. Ze schrijven daarin dat de directie zich schuldig maakt aan wanbeleid, waardoor rechtzekerheid voor docenten ontbreekt, evenals voor studenten. „De afgelopen jaren zijn herhaaldelijk grote problemen gerezen bij het aanstellen van docenten. Voor onbevoegden is geen ontheffing aangevraagd, hoewel de onderwijsinspecteur wel bereid is geweest om de onbevoegden als docent aan de academie te laten werken. Ook rond de inhoud van het onderwijs zijn dikwijls moeilijkheden geweest. Voordurend werd gevraagd om een nieuw onderwijsplan dat beter zou aansluiten bij de wensen van de studenten, en de latere beroepsuitoefening,” aldus het zwartboek.

In augustus jongstleden kwam er een nieuw bestuur, dat aanvankelijk

Helenastraat (KSA)

Laan van Meerdervoort (HSA)

accepteerde deze docent niet. Maar op hun beurt waren de studenten het niet eens met die afwijzing. Ik weet het nog goed, het was op een dinsdagmiddag. Het hele schoolgebouw was omringd door politie en niemand mocht naar binnen. De politie zette pardoes de directrice, mevrouw Walhain, buiten de deur. Ook directeur Harry Bernsen kwam er niet meer in. Dat was een hele toestand. Studenten sliepen in de school. Er is toen een hele tijd geen directie geweest; een platform van docenten maakte de dienst uit. Toen is er een stevige basis gelegd voor de verdere ontwikkeling van de KSA.'

Na de commotie rond de bezetting van de KSA wordt wethouder Riessen aangewezen als nieuwe bestuursvoorzitter, later opgevolgd door de bekende strafpleiter Micha Wladimiroff. Eerst wordt er een onderzoek gedaan door het organisatieadviesbureau GITP. In het rapport luidt het advies om de boel een beetje uit elkaar te houden. Dat advies wordt niet overgenomen. Directrice mevrouw Walhain wordt op non-actief gesteld en keert niet meer terug op de academie. Joost van Dullemen wordt vervolgens benoemd tot nieuwe directeur. Lange tijd geeft die bezetting, die natuurlijk veel publiciteit in regionale en landelijke bladen trekt, de opleiding een zeker stempel. In de praktijk wordt die

ook na de bezetting nog wel onderstreept, bijvoorbeeld op het moment dat een onderwijsinspecteur de dagopleiding bezoekt om de omstreden, ouderwetse lessentabeluitvoering te controleren. Er ontstaat een conflict, waarop de inspecteur door docenten en studenten pardoes de deur wordt uitgezet. Met stoel en al.

Solidariteit met kansarmen, visie en veranderingsprocessen

Een informatiefolder uit 1982 geeft de toenmalige visie op 'een stukje geschiedenis':

'Onze academie werd officieel opgericht op 23 december 1957 als Katholieke School voor Maatschappelijk Werk (...) Deze nieuwe school kwam voort uit het verlangen van katholieken in de regio Den Haag om een eigen onderwijsbijdrage te leveren aan de welzijnsvoorzieningen in Nederland. Men richtte zich in het begin op maatschappelijk werk, cultureel werk en personeelswerk; later kwamen hier nog inrichtingswerk en opbouwwerk bij.

De student moest leren mensen te helpen zichzelf zo optimaal mogelijk te ontplooiën. In de praktijk van het werk werden de oorzaken van eventuele storingen in die optimale zelfontplooiing veelal in het individu zelf of in het gezin, waarvan hij of zij deel uitmaakte, gezocht.

Democratie en de veranderende student

'Tot 1984 was er een centraal overleg binnen de HSA met studenten die bepaalden hoe de docenten moesten zijn. Ik ben in die tijd ook aangenomen door een commissie van twintig studenten en twee docenten. Ik moest me voor die commissie verantwoorden over mijn maatschappijvisie. Inmiddels is de

student sterk veranderd. Begin jaren tachtig had je sportdagen waar afdelingen tegen elkaar streden. Bij CMW had je bijvoorbeeld een volledig roze klas, bijna allemaal waren ze homo. Nu is bij mijn weten geen enkele student meer openlijk homo. Vroeger kon je echt niet op CDA of VVD stemmen, maar nu geven studenten net zo makkelijk aan dat ze op Wilders stemmen.

In de tijd dat het collegegeld werd vastgesteld op 600 gulden per jaar, spraken de studenten daar schande van. Onderwijs was immers vrij. Ze bezetten het gebouw, maakten samen met docenten spandoeken en gingen militant bij de voordeur zitten.'

Jacob de Ligny, docent

20

Eind jaren zestig ging men zich echter steeds meer afvragen of deze benadering niet erg eenzijdig was: zaten er niet aan de samenleving zelf bepaalde dingen grondig fout, die de ontplooiing van sommige mensen en van hele groepen in de weg stonden? In de jaren daarop werd deze vraag steeds bevestigend beantwoord.

Tezelfdertijd begon ook de ontzuiling van onze samenleving plaats te vinden. De KSA kreeg steeds meer docenten en studenten die niet van 'katholieke huize' waren en vertaalde christelijke waarden en normen steeds scherper in 'solidariteit met de kansarme groepen in onze samenleving'.

Deze ontwikkelingen leidden tot een herbezinning op de plaats van de KSA: een herbezinning, die na de nodige discussies en spanningen vorm kreeg in het leerplan van 1978, waarvan de belangrijkste uitgangspunten waren:

- een duidelijke betrokkenheid van docenten en studenten op individuen en groepen, die in hun nood-situatie weinig of geen mogelijkheden bezitten om daarin verandering aan te brengen;
- een eigen visie-ontwikkeling van de student vanuit een confrontatie met de belangrijkste gezichtspunten betreffende mens en maatschappij;
- de overtuiging van de noodzaak situaties te kunnen analyseren om van hier uit veranderingsprocessen bij

individuen, groepen en maatschappelijke structuren helpen in gang te zetten.

Deze uitgangspunten gelden ook vandaag nog voor onze academie.' (1982, red.)

Geen theoretische opleiding

Iets later, in 1983, verschijnt een studieboekje over de KSA van Den Haag. Daarin wordt de KSA als volgt geïntroduceerd:

'Wie aan de sociale academie gaat studeren, voelt zich betrokken bij mensen. Centraal in de opleiding staan immers problemen van mensen, uiteenlopende situaties waarin mensen met hun leven en werk vastlopen en waarbij hulp en ondersteuning gewenst wordt. De sociale academie biedt een opleiding voor werken met en ten behoeve van anderen: hulpverlening, vorming, organiseren van belangenstrijd. (...) De KSA krijgt nogal eens de naam een vage opleiding te zijn, waar 'alleen maar gekletst wordt'. Natuurlijk, er wordt veel gepraat, gediscussieerd en in groepen gewerkt om op die manier vaardigheden te krijgen die je straks in de praktijk nodig hebt. Je persoonlijke vaardigheden en inzichten zijn immers van groot belang om te kunnen werken voor en met anderen. (...)

De sociale academie is geen theoretische opleiding. Er wordt een koppeling gemaakt tussen wat er in de oplei-

‘De KSA is dood. Leve de toekomst.’

Het einde van de KSA wordt op 25 juni 1987 gevierd met een feest in het Kurhaus. Leo van Acht (docent recht en studentendecaan) houdt bij het diner een bevlogen, wat treurige toespraak. Van Acht blikt terug op de KSA als op een overledene die 25 jaar oud is geworden. Hij wil hem begraven, niet prijzen, in

navolging van Marcus Antonius die in Shakespeares' Julius Caesar hetzelfde over Caesar zei. 'Het is tragisch om te zien hoe het afloopt: onzekerheid, defaitisme, afkeer en gebrek aan vertrouwen hebben hard toegeslagen. Velen kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat het gaat zoals bij een overname in het bedrijfsleven, waarbij het personeel van de kleine vis wordt ingepast in de structuur van de grote

vis. De sfeer is bedrukt.' Van Acht wijt deze sfeer aan een gebrek aan communicatie tijdens het fusieproces. Toch prijst hij alle docenten, dat ze zo lang en zo vol energie aan de KSA verbonden zijn geweest. 'Vanaf volgend jaar is de KSA herinnering. We nemen het goede ervan mee. De KSA is dood. Leve de toekomst. Ik wens iedereen het beste.'

ding gebeurt en wat je in praktische situaties mee-maakt. Daarom ook is de KSA geen strakke opleiding, waar een kant en klaar programma voor vier jaar precies vast ligt. Studieprogramma's worden door studenten en docenten gezamenlijk ontwikkeld.'

Discussie

In het bestaan van de KSA keert met grote regelmaat de discussie terug over wat het maatschappelijk werk onderwijs nu wel, en wat het niet moet behelzen. In 1983 verschijnt een rapport van Dick Kleinluchtenbelt, Jan Verhoeven en Triks van Loosbroek waarin precies die zaken uit de doeken worden gedaan. Wat men niet wil: een kant-en-klaar leerplan voorschotelen, het vooropstellen van methodiek, het isoleren van de mw-opleiding van andere werksoorten en bewegingen, het onderschatten of niet problematiseren van de politieke, ideologische aspecten van het werk en het negeren van de verminderde beroepskansen in het welzijnswerk. Maar wat wil men dan wel? Naar het idee van de schrijvers van het rapport heeft de KSA-dagopleiding op dat moment twee sterke punten. De eerste is de losse structuur, waarbij er geen strakke opdeling is in 'afdelingen' en waarbij 'generieke groepen' en 'gemengde groepen' dwars door de studierichtingen heen bestaan. Door deze structuur zou er niet zo snel een vastgeroest

Uit de Sociale Academie
Courant, februari 1979

De conciërge

'Willem Hofman was conciërge in de Tweede Sweelinkstraat, een Haagse jongen met allerlei eigen winkeltjes. Op een dag kwam hij met een donut-machine, geweldig was dat. Hij heeft ook een tijdje boven in het gebouw een solarium neergezet, daar konden studenten voor vijf gulden een poosje onder. Willem bracht Haagse gezelligheid de school in, en zijn hele fami-

lie, want iedereen draaide mee.'
'Op de Saffierhorst was Wolters de

conciërge. Oud-zeeman was hij. In de kantine bewaarde hij de boterhammen onder een vieze oude theedoek. Hij deed van alles, kopieerde bijvoorbeeld ook het schoolkrantje en hij verbouwde – een beetje illegaal – zijn groenten in twee moestuinen naast de school. Zijn oogst weckte hij of hij vroor het in in kisten in het dramalokaal. Toen wij voor een toneelvoorstelling wat met de lichten

patroon kunnen ontstaan, wat men als voordeel ziet. Nieuwe ontwikkelingen zoals de werkwinkel, de vrouwengroepen, de eigen-werk-makers en de keuzevakken kunnen snel opgemerkt en in de onderwijspraktijk verwerkt worden. Zo blijft de onderwijspraktijk up-to-date en maatschappelijk relevant.

Als tweede sterke punt van de KSA-dagopleiding noemt men de zelfprogrammering, waardoor het mogelijk blijft aan te sluiten bij de zeer gevarieerde vraag en behoefte van studenten.

Al in 1983 hebben de schrijvers van het rapport over de KSA-dagopleiding een – ongetwijfeld inmiddels herkenbaar – toekomstbeeld: '... dat er bepaalde problematieken of doelgroepen als uitgangspunt voor het onderwijs worden genomen. Zo kun je 'werksoorten' of activiteiten ontwikkelen, dwars door de studierichtingen heen. Je zou rond deze thema's projecten kunnen opzetten. Gedragen door studenten en docenten uit de academie én door mensen uit de praktijk.'

De Haagse Sociale Academie 1965 – 1985

Democratisering

Van de hand van Walter de Vaan, ex-student inrichtingswerk (IW) aan de HSA (1971 – 1975) en bijna afgestudeerd socioloog, verschijnt in juli 1982 het boekwerkje *Vijsfentwintig Jaar Haagse Sociale Academie, geschiedenis van bestuur en organisatie*. Hij richt zich bij het schrijven op het thema van de democratisering van bestuur en schoolleiding bij de HSA. De belangrijkste reden hiervoor is dat hij moet constateren dat de geschiedenis van de studierichtingen en het onderwijs aan de academie niet geschreven kan worden, domweg

Illustratie uit de
Sociale Academie Courant,
februari 1979

prutsten, hebben we per ongeluk de stekkers uit die kist getrokken. Wolters kon niet boos worden, maar met pijn in zijn hart heeft hij al zijn groenten moeten uitdelen.’ **Jacob de Ligny, docent**

Vacature in De Waarheid

‘In november 1978 heb ik gesolliciteerd op de vacature docent sociologie. De advertentie stond in het dag-

blad *De Waarheid*, een krant die ik in die tijd ook las. Na aangenomen te zijn ben ik begonnen als docent sociologie; daarnaast gaf ik de vakken Geschiedenis van het Welzijnswerk en Politieke Economie. Dat laatste vak was een overblijfsel van de roerige jaren ervoor. De invulling ging over de economie in relatie met machtsverhoudingen: begrippen als socialisme en kapitalisme kwamen daar ruim-

shoots aan de orde. Of het de grootste interesse van de studenten had is de vraag.

Begin jaren tachtig werd de linkse signatuur van de academie wat minder expliciet, al was het nog wel gewoonte dat alles met iedereen besproken werd. Wekelijks hadden we op woensdag stafvergadering van negen tot vijf met de staf Inrichtingswerk, ongeveer vijftien personen groot. Alles, van nieuwe

omdat ‘het archiefmateriaal van de verschillende studierichtingen kwalitatief en kwantitatief zulke grote verschillen vertoonde dat een evenwichtig en verantwoord geschiedverhaal niet meer mogelijk was.’

Vijfentwintig jaar na de oprichting van de oecumenische HSA is er heel veel veranderd. Het boekwerkje van Walter de Vaan omschrijft uitvoerig het democratiseringsproces in bestuur en schoolleiding; de bezieling, de discussies, de secularisering, de moties, de voorstellen en verworvenheden.

Begin jaren tachtig leeft de belangstelling voor de democratiseringsbeweging onder de studenten bijna

niet meer. Zij houden zich liever bezig met emancipatie, feminisme, vredes- en milieubewegingen. De Vaan constateert in zijn epiloog dat de geschiedenis geen einde kent. Als hij de stukken inzielt voor twee discussiedagen die gehouden worden in 1982, valt hem op dat het nog steeds over dezelfde kwesties lijkt te gaan: gebrek aan kwaliteit, beleid en leiding, het ontbreken van correcte functieomschrijvingen, het ontbreken van een jaarplanning, vrijblijvendheid van overleg, onzake-lijk opereren van personeelsleden... De meeste knelpunten lijken een taai leven te leiden, aldus De Vaan. ‘Oplossingen van problemen blijken niet zelden schijnoplossingen, problemen blijven liggen om later weer de kop op te steken om weer in de ijskast te verdwijnen. (...) Wat voor de een te snel gaat, gaat voor de ander te traag. De gematigden, de radicalen, de zakelijken, de emotionelen, de hard- en de doodlopers, zij allen spelen een rol in dit proces. Het maakt mensen kwaad, moedeloos, apathisch, ongeduldig, vechtlustig, actief, onverschillig. Maar ook: het is een dynamisch proces in een gemeenschap van mensen waarin men geen genoeg neemt met vanzelfsprekendheden, met organen, regels, programma’s en de dingen zoals ze zijn. En ook: het is geen proces als van een gesloten cirkelgang, geen stilstand, maar een proces van vooruitgang.’

Henri Burgers,
docent

onderwijsprogramma's tot persoonlijke perikelen kwam aan de orde. Dat laatste kreeg in de 'softe' academiewereld veel aandacht. Het persoonlijke is politiek was een vaak gebezigde uitdrukking. Ik was dat niet zo gewend en stond dan ook te kijken dat tijdens mijn derde stafvergadering een collega in huilen uitbarstte om voor mij volstrekt onduidelijke redenen. Er bleek 'oud zeer' te zitten hoorde ik later.

Ik heb daarna redelijk snel de meer zakelijke kanten naar me toegetrokken. Een voorbeeld is het maken van het rooster. Dat werd tot die tijd op het schoolbord gezamenlijk in de vergadering gemaakt. Ik heb toen voorgesteld om van tevoren een voorstel te maken. Samen met een toenmalige collega, Greet Meesen, heb ik jarenlang die taak gehad. Nog steeds is dat een belangrijke activiteit voor me, ook al is de

situatie in het nieuwe gebouw erg veranderd. Mijn doel is altijd geweest om mijn best ervoor te doen dat studenten evenwichtige, prettige weekroosters hebben en docenten ook. Naar mijn idee is dan al aan een belangrijke voorwaarde voor de arbeidssatisfactie voldaan. Gelukkig zijn de vergaderingen en overleggen in de loop der jaren veel zakelijker geworden.' **Henri Burgers, docent.**

Gezagsverhoudingen op zijn kop en ideologische discussies

24

Herinneringen van Pieter Schoonenboom, oud-docent: *'Vanuit het woelige Amsterdam kwam ik in 1972 de Haagse Sociale Academie binnen. De overstap van 'wetenschappelijk begeleider' van Paradiso – destijds een magisch oord van creativiteit en verbeelding – naar het onderwijs in een afdeling cultureel werk was volstrekt logisch. Cultureel werk gold als het werkteerein bij uitstek waar vanuit systematisch maatschappelijke verhoudingen en structuren konden worden veranderd.*

Het moet voor de toenmalige docenten en leidinggeven- den een wonderlijke ervaring zijn geweest, dat studenten (die al wel inspraak bij benoemingen hadden) ons als hun docenten wilden. Maar de ene na de andere progressieve (hele of halve) intellectueel maakte zijn of haar entree in de Saffierhorst. En dat in alle studierich- tingen; want ook inrichtingswerk en personeelswerk golden als hoogst bruikbare speelvelden voor de progressieve wereldverbeteraars.

Binnen een mum van tijd werden de bestaande gezags- verhoudingen op de academie volledig op hun kop gezet. Vol bewondering sloeg ik gade hoe mijn collega cultureel werk Hans Verhagen (tegelijk met mij binnen-

gekomen) de hele academie politiseerde. Massale algemene vergaderingen van alle studenten, docenten en overig personeel volgden elkaar in hoog tempo op. Ineens was de directie vervangen door een 'Centrale Kommissie' (de CeKo). Docenten voerden uit wat alge- mene vergaderingen en studieraden ('sturaden') beslo- ten. Er voltrok zich een complete revolutie. De 'oecume- nische' academie (in elk lokaal bevond zich, toen ik aankwam, een bijbel in de bureaula van de docenten- tafel) was 'overnight' een rood bolwerk geworden. Die bijbels waren ineens verdwenen.

Alles was gepolitiseerd, tot en met de leraarskamer aan toe (die werd dus afgeschaft). Er leek een nieuwe voor-

Drama verplicht

'Elke student volgde bij de HSA verplicht vier uur drama. Dat doceerde ik. Aan het einde van het eerste Generieke Jaar moest iedereen samen met beeldende vorming en AV een toneelvoorstelling maken voor alle andere eerstejaars. Die voorstellingen hadden best een hoog niveau, er werd zelfs een keer een volledige Fiat 500 op het podium gezet.' **Jacob de Ligny, docent.**

Film over euthanasie

'Ooit had ik als docent drama een stagiaire, Aart van Asperen. Inmiddels is hij regisseur bij Onderweg naar

Morgen, maar in 1984 of 1985 maakte hij voor zijn afstuderen een productie over euthanasie. Daar maakte hij aardig furore mee. 'Deadline' was de titel van de film, waarin ik de rol van de stervende vader van het gezin speelde. Docent Martine de Lange speelde ook mee en een aantal studenten.' **Jacob de Ligny, docent.**

taal ingevoerd te worden: het marxisme. Met behulp van deze taal werden ideologische discussies gevoerd en kwasi-wetenschappelijke analyses gehouden. Ik vond dat nogal een bedenkelijke verschraving van het intellectueel klimaat. Zo was ik niet opgeleid. Ik vond dat de studenten recht hadden op een breed aanbod aan relevante theorie. Ze zouden uiteindelijk hun eigen mix wel maken. Ik sympathiseerde met de sociaal-democratie; soms met 'Nieuw Links', soms met Joop den Uyl. Er rouleerde in die tijd een verslag van een debat tussen Popper en Marcuse. Popper bepleitte 'piecemeal engineering' bij de sociale veranderingen, Marcuse een 'kwalitatieve verandering' van de maatschappij-in-zijn-totaliteit. Ik stond aan de kant van de

'piecemeal engineering' (Den Uyl's kleine stappen en smalle marges). Dat leek me ook agologisch haalbaar binnen de werksoort cultureel werk. Mij leek de sociologische kijk van Norbert Elias verfrissend. Marxisten hadden de neiging het begrip 'maatschappij' te verstenen. Elias zag meer in het idee 'interdependentie-ketens' ofwel figuraties. Ieder individu is verbonden met andere individuen. We zijn wederzijds van elkaar afhankelijk. Een samenleving bestaat uit die interdependentieketens (netwerken). Een eventuele samenlevingsverandering kwam tot stand via die ketens.

Gelukkig voor mij, werkte ik in de urgentie-opleiding (UO). Ik organiseerde daar het onderwijs cultureel werk. Met het radicalisme in de dagopleiding had ik maar weinig te maken. De UO-studenten waren al werkzaam in het cultureel werk. Ze wilden graag hun werk in het snel veranderend perspectief zien, maar ze konden zich geen onpraktisch radicalisme veroorloven. Kleine stappen prima, maar geen utopische hoogvliegerij. De studenten waren open, intelligent en idealistisch (soms zelfs wat filosofisch aangelegd). De discussies die ik met hen in lessen en supervisies kon voeren hadden altijd niveau en waren voor mij zeer stimulerend. Ik kon veel van wat ik aan de universiteit geleerd had, kwijt.'

Het woeste imago van de KSA is verdwenen

GROEPSINTERVIEW met Trudy Zuidgeest, Gert-Jan van Dijk, Marie-José Jacobs en Rolf Riethof: vier oud-gedienden van de KSA, die aan deze academie respectievelijk sinds 1972, sinds 1980, sinds 1974 en sinds 1975 verbonden zijn.

Trudy werkt anderhalve dag in de week bij SPH, waar ze onder andere supervisor is voor derdejaarsstudenten en een practicum onderhandelen verzorgt. 'Ik behoor daar tot het meubilair'. Gert-Jan is, naast docent aan de opleiding CMV, verbonden aan het lectoraat Informatie, Technologie en Samenleving – 'In samenwerking met mensen van De Haagse Hogeschool, de bibliotheek, het museum en het archief in Gouda ontwikkelen we nieuwe methodes voor erfgoededucatie en cultuurparticipatie, waarbij uiteraard ook software ontwikkeld wordt..'. Rolf Riethof was voorheen manager van CMW en MWD en heeft de onderwijsvernieuwing Social Work 2008 geleid. Marie-José is nu ombudsfunctionaris van De Haagse Hogeschool en geeft geen les meer.

Met zijn vieren constateren ze dat er in de afgelopen 25 jaar veel veranderd is. Het onderwijs is veranderd, van traditioneel lesgeven naar projectonderwijs. Marie-José: 'Maar voordat het zover was, hadden we een periode waarin studenten in de lessen zaten te breien of te roken, of hun hond onder de tafel lieten zitten.' Dat was in de jaren zeventig, bij de voltijdstudies. 'Bij deeltijdstudenten is dat nooit gebeurd,' weet Trudy. 'Ik herinner me een tijd dat studenten zelf bepaalden waar de les over ging,' zegt Gert-Jan. 'Nu is er formeel zelfregie voor studenten, maar toen ging het er anarchistischer aan toe. Studenten vormden zelf groepjes, en nodigden vervolgens jou als docent uit om te komen lesgeven. Grappig dat je nu bij het projectonderwijs die groepjes weer terug ziet.'

Multi-Etnisch

Marie-José: 'Herinneren jullie je nog dat onder leiding van Eddy Tjin A Lien de MES (Multi-Etnische Studies)

Rolf Riethof

Marie-José Jacobs

‘De positieve kant van het KSA-imago is dat onze studenten te boek stonden als actief, en dat ze goed konden denken.’

Trudy Zuidgeest

gestart werd? Dat was een heel bijzondere tijd. Eddy heeft ook later nog veel gedaan voor het welzijn van de multiculturele bevolkingsgroep.’ De MES wilde doelgroepleden opleiden voor het welzijnskader en opbouw-werk. Surinamers, Molukkers, Antillianen, Turken en Marokkanen maakten gebruik van deze opleiding.

Woest imago

Bij de KSA was de cultuur behoorlijk anarchistisch en eigenzinnig, in sterkere mate dan bij de HSA. Gert-Jan: ‘In het eerste jaar was er een georganiseerd onderwijs-programma (coördinator Han Banning), maar in het tweede jaar kregen de individuele studenten van Matt Fussel (coördinator tweedejaar) te horen voor hoeveel uren zij recht hadden op een docent. Zij moesten zelf maar groepjes vormen, uren bij elkaar optellen en dan aanspraak maken op een docent. Als je dat als student niet zag zitten, had je pech.’

Studenten van de KSA hadden – natuurlijk mede door de beruchte bezetting – een woest imago. Rolf: ‘Daar hadden de deeltijdstudenten die al in de praktijk werkzaam waren, last van. Zij moesten duidelijk maken dat zij anders in elkaar zaten.’

Marie-Jose: ‘De positieve kant van het KSA-imago is dat onze studenten te boek stonden als actief, en dat ze goed konden denken.’ Ook dat is veranderd. Studenten waren vroeger veel kritischer en actiever betrokken bij veranderingen in het onderwijs. Dat past bij de tijd-geest, vindt Gert-Jan. ‘Er is nu veel meer gereguleerd.’

Bijbaantjes

Rolf: ‘Studenten – en docenten – hadden toen veel meer het gevoel dat ze de wereld konden veranderen.’ Marie-Jose: ‘Je had natuurlijk geen auto, en vliegen deed je niet, uit overtuiging.’

De vier docenten ervaren een grotere afstand tot de huidige studenten. Komt het doordat ze zelf ouder worden? Ze geven ook minder of helemaal geen les meer. Toch zien ze echt wezenlijk andere studenten rondlopen.

Gert-Jan van Dijk

‘Ik vraag nog wel eens of ze vakbondslid zijn, of ze in de OR willen, maar dat leeft niet meer zo. Er is wel idealisme, maar minder politiek engagement.’

Trudy: ‘Vroeger hadden ze nauwelijks bijbaantjes, nu lijkt dat eerste prioriteit. Dat komt ook doordat de studiefinanciering niets meer voorstelt.’

‘Wat ik ook zo verrassend vind is dat studenten bijna allemaal nog thuis wonen, lekker comfortabel,’ zegt Marie-José. ‘Ze krijgen er veel vrijheid, maar welke invloed heeft dit op de zelfstandigheid in hun denken? Je ziet het ook bij diploma-uitreikingen, ouders komen mee en maken er een feestje van. Vroeger namen studenten echt hun ouders niet mee naar zoiets.’

Al was de KSA altijd al goed in eindejaarsfeestjes – zonder ouders. Er werd gebarbecued, er waren grote saladebuffetten...

Aansluiten bij beleavingswereld

Gert-Jan herkent onder studenten ondanks alle veranderingen nog wel dezelfde esprit. Demografisch is er veel veranderd, vult Rolf aan. ‘Van de voltijdstudenten is zo’n 30 tot 40% allochtoon. Voorheen had je eigenlijk vooral allochtonen in de deeltijddoopleiding. Daar kwamen veel tweedekansers op af, mensen die voor de eigen bevolkingsgroep gingen werken. Eind jaren zestig, begin jaren zeventig heette de deeltijddoopleiding nog de urgentieopleiding, omdat het werkveld dringend mensen nodig had met dezelfde achtergrond als de cliënten.’

Het politiek engagement is grotendeels verdwenen bij studenten. Trudy: ‘Ik vraag nog wel eens of ze vakbondslid zijn, of ze in de OR willen, maar dat leeft niet meer zo. Er is wel idealisme, maar minder politiek engagement.’

Rolf: ‘Hetzelfde geldt voor vrouwenemancipatie, dat was lange tijd een belangrijk onderwerp, maar studenten hebben het er niet meer over.’

Trudy: ‘Nu is allochtonenemancipatie actueler.’

Rolf: ‘Maar die discussie wordt grotendeels over de hoofden van de betrokken groepen gevoerd. Ik vraag me daarnaast andere dingen af, bijvoorbeeld hoe de fundamentalistische opvatting van de islam – maar dat geldt

net zo goed voor andere godsdiensten – zich verhoudt tot de uitgangspunten van de sociale opleidingen.’

Marie-José: ‘Geef je daar je eigen visie bij? Stel je grenzen? Moeten wij als hogeschool controleren of er onder een boerka wel echt een student zit? Het blijven lastige onderwerpen, zonder eenduidige oplossingen.’

Gert-Jan: ‘In het huidige eerste jaar hebben wij een project rond oriëntatie op multiculturele normen en waarden. Studenten blijken daar veel moeite mee te hebben.’

Trudy heeft een aantal jaren les gegeven over vooroordelen. Rolf vindt dat de gesprekken over diversiteit nog te sterk vanuit ‘onze witte meerderheidsopvatting’ worden gevoerd. ‘Wij zien bepaalde problematiek, maar zien allochtonen dat ook zo, bereiken we ze wel, gebruiken we de goede toonzetting?’

Gert-Jan: ‘Het is van belang dat onze docenten aansluiting houden bij de beleavingswereld van onze studenten. We hebben dus vooral ook jonge docenten nodig, en docenten met een allochtone achtergrond.’

Rijbewijs

Praten over verbeteringen en mankementen, dat doet ook deze groep docenten graag. ‘We zijn niet zo goed in trots zijn,’ zegt Rolf. ‘Als we niet oppassen zijn we alleen maar bezig met wat er beter kan, terwijl je die trots wel mee zou willen geven aan studenten,’ zegt Trudy. Dus de docenten doen een poging: wat is er goed aan de Academie voor Sociale Professies? De laagdrempeligheid, de betrokkenheid bij studenten, het feit dat studenten gestimuleerd worden om tegen de stroom in te roeien, de maatschappelijke profilering van de academie... Ook de studenten die worden afgeleverd na vier jaar studie hebben kwaliteit. Ze zijn goed opgeleid, ze worden gestimuleerd tot zelfbewustzijn, ze zijn niet braaf, ze zijn zelfstandig. Marie-José vat het mooi samen: ‘Als je deze opleiding hebt volbracht, kun je overal werken. Het is net als je rijbewijs in Den Haag halen, dan is Leeuwarden ook niet moeilijk meer.’

‘We hebben nu een volwaardige professie’

GROEPSINTERVIEW met Bieke de Mol, Jacob de Ligny, Jean Jaminon, Martine de Lange, docenten van HSA. Zij vormden de voorbereidingscommissie van de reünie van de Academie voor Sociale Professies, op 22 november 2007. Net voor de feestelijkheden losbarsten hebben HSA'ers Bieke, Jacob en Jean even tijd voor een terug- en vooruitblik. ‘Ooit heb ik aan de KSA gestudeerd, en daarna werkte ik jaren bij de HSA,’ vertelt Bieke, die op dit moment projectleider bij Personeel & Organisatie is. Jean Jaminon is van huis uit docent filosofie en was twintig jaar directielid van de Sociale Academie, maar inmiddels alweer enkele jaren strategisch adviseur van het College van Bestuur van De Haagse Hogeschool. Jacob de Ligny is docent bij SPH en vrijwel altijd betrokken bij de organisatie van feesten en partijen. Wat vierden zij op 22 november 2007?

‘We vieren verleden, heden en toekomst,’ zegt Bieke. ‘Alles stroomt, alles heeft zijn plek, alles heeft zijn bij-

drage geleverd aan wat de school nu is. We hebben nu een andere, sterk geprofessionaliseerde school voor social work vergeleken met vroeger, met mensen van nu die er doceren en studeren. We staan nu voor de vraag: wat willen wij met deze school betekenen in deze maatschappij? Willen wij het voortouw nemen?’ Jacob noemt de belangrijkste reden tot feest: ‘We hebben nu een geaccepteerde professie, en dat is wel eens anders geweest. Tegenwoordig is het stoer als je SPH studeert, dat lijkt anderen moeilijk, want dan moet je met mensen omgaan.’ Terwijl er voorheen veel kritiek was op de opleiding en op het geitenwollensokkengehalte van het vak. ‘We vieren ook dat het *dédain* is veranderd,’ vult Jean aan. ‘Ons vak is een volwaardige professie geworden. Coaching, empathietraining en heisessies zijn inmiddels overal vaste onderdelen van de beroepscultuur, ook bij alle grote commerciële bedrijven. We zouden ons daarmee nog veel sterker kunnen profileren, want wat die grote bedrijven zoeken, hebben wij te bieden.’

29

Bieke de Mol

Jean Jaminon

‘Misschien zijn onze huidige studenten in ambachtelijke zin wel scherper en krachtiger dan vroeger. Inhoudelijk schort er wel iets aan. Waar blijven de actuele discussies? Onze academie is dé plek daarvoor.’

Personeelsreizen

Het voornemen om het jubileum te vieren, leverde de commissie in de aanloop naar het feest veel telefoontjes en reacties op. Jacob: ‘De mooie herinneringen komen boven, aan de personeelsreizen naar Antwerpen, Brugge, Leuven, Parijs en Londen.’ Die reizen waren vooral een HSA-traditie, maar na de fusie gingen ook de KSA-docenten – aanvankelijk wat schoorvoetend maar later even enthousiast – mee op reis. Die reizen waren niet om de docenten te binden, maar waren een uiting van het feit dat men al gebonden was, volgens Jean. ‘Het ging er niet alleen om de gezelligheid,’ zegt Bieke, ‘Je sprak elkaar in informele sfeer over het werk, je vond collega’s met wie je zou kunnen samenwerken of iets afspreken. Dat maakte de reizen heel nuttig.’

Nog steeds is reizen een belangrijke traditie voor de academie. Vorig jaar gingen docenten en later studenten naar Berlijn, en in het voorjaar van 2008 stond een reis naar Marokko op het programma.

Reizen voor personeel en studenten

Jacob: ‘In de jaren 1983-1986 was Hans Verhagen directeur. Die kon heel goed op de centen passen. Dat vond ik wel knap voor een communist. Van dat geld kon een commissie allerlei personeelsreizen organiseren. Dat was altijd dolle pret, dan gingen we een weekend naar Antwerpen, naar Gent, we zijn een keer naar Parijs geweest met twee bussen vol. Dat werd zingen in de bus dat het een lieve lust was. Ik herinner me ook dat we toen een nieuwe collega hadden die de jolige reisleader speelde. Een uur lang ging hij maar door over de straatverlichting en de rozetten bij de Van Brienenoordbrug. Hij nam iedereen op de hak, wat hebben we gelachen. Vlak voor de fusie met de KSA zijn we met zijn allen, mét partners, naar Londen gevlogen. Toen moest het geld helemaal op.’

Behalve reizen en feesten – Jacob noemt nog de grote directiefeesten uit de jaren tachtig, waar de directie

zelf achter de bar stond – bliken de docenten ook met plezier terug op de discussies over het onderwijs.

Ideologisch

Bieke: ‘Veel zaken waren sterk ideologisch getint: men was links, of linkser, horizontaal communistisch, marxistisch. Vanuit verschillende optieken vulden wij al discussiërend ons onderwijsprogramma in.’ Die vanzelfsprekende inbedding van het onderwijs in de maatschappelijke context is verdwenen, en dat betreurt Jean. ‘We leerden studenten niet alleen een ambacht, maar onze opleiding speelde altijd organisch een rol in de samenleving. We zullen moeite moeten doen om dat weer terug te krijgen.’

Nieuwe vaardigheden

‘We zoeken naar een nieuw evenwicht,’ zegt Bieke.

‘Van studenten wordt verwacht dat ze zich competenties zoals innoveren en ondernemen eigen maken. Aan de andere kant dienen ze hun vak ook in een historische context te kunnen plaatsen. Tijdens de onderwijsdag hebben wij ons als docenten o.a. de vraag gesteld in hoeverre het een taak van de Hogeschool is om aan cultuuroverdracht te doen. Vroeger hingen er posters van Gandhi en Martin Luther King, nu kun je je afvragen of iedereen weet wie dat waren.’

Jean, Jacob en Bieke hebben de opkomst van het internet in de studie meegemaakt. ‘Wij oudere docenten vinden dat studenten ook nog uit boeken moeten leren, maar de jonge docenten vinden dat niet meer nodig. Ik kan me de dag nog heugen dat wij met die eerste Commodores aan de slag konden. Er waren collega’s die er niets mee te maken wilden hebben,’ zegt Jean. Terwijl de studenten alleen maar meer van die dingen wilden. Nu is de uitdaging voor docenten om iets interessants te doen met internet. Bieke: ‘We nemen geen genoeg met geknipte en geplakte scripties, wij verwachten van studenten nieuwe toepassingen.’ Hulpverlening via de computer is in opkomst. ‘Ook dat vergt nieuwe vaar-

De belangrijkste taak die wij als docenten sinds die tijd hebben is dat we studenten moeten uitleggen hoe de wereld in elkaar zit. De kernboodschap daarbij is: blijf kritisch!

digheden van studenten,' zegt Jacob. 'Hoe houd je een suïcidale cliënt zo lang mogelijk aan de praat via MSN?' Dat betekent dat je taalvaardigheid goed moet zijn, een gevoelig punt.

Al pratend komt de vraag boven: Wat is een goede professional? Volgens Jean is de student weliswaar veranderd, maar hij past in de tijdgeest: 'Misschien zijn onze huidige studenten in ambachtelijke zin wel scherper en krachtiger dan vroeger. Inhoudelijk schort er wel iets aan. Waar blijven de actuele discussies? Onze academie is dé plek daarvoor. Wij zouden een voortrekkersrol moeten spelen bij onderwerpen als respect voor religies, hoofddoekjes, de vogelaarwijken... onze school zou uit zijn voegen moeten barsten van die discussies!'

Blijf kritisch!

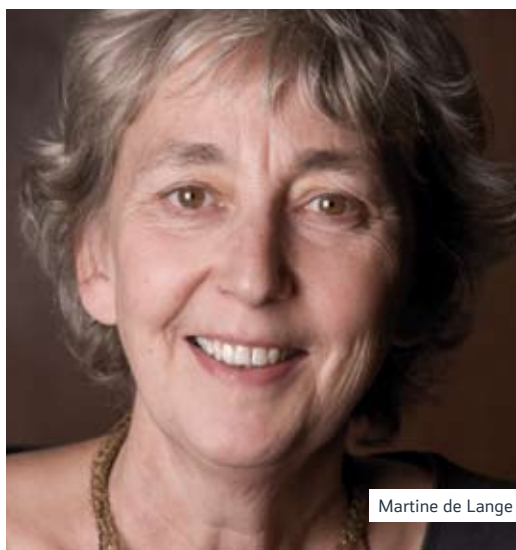
Martine: 'De tijdgeest had een grote invloed op onze opvattingen over ons beroep. In de jaren zeventig kwamen de docenten voort uit de studentenrevolte, in de jaren tachtig was dat nog steeds zo, maar daarna zette

de verzakelijking in. Studenten werden vanaf die tijd heel gericht voor een beroep opgeleid. Het democratisch gehalte, dat tot die tijd groot was, zakte. De belangrijkste taak die wij als docenten sinds die tijd hebben is dat we studenten moeten uitleggen hoe de wereld in elkaar zit. De kernboodschap daarbij is: blijf kritisch!

Dat is nodig, want studenten zijn veranderd. Ze lezen geen kranten meer, kijken soaps en ontlene daaraan hun mensbeeld. Politiek engagement was lange tijd niet cool, al bemerk ik de laatste tijd weer een toename in politiek getinte gesprekken. Wij willen na vier jaar school kritische studenten afleveren, maar dat wordt steeds lastiger. De opleiding en het beroep worden afgeknepen, ook social workers worden afgerekend op productie en resultaat. De Academie voor Sociale Professions is nu een echte beroepsopleiding, waar studenten klaargestoomd worden voor het werkveld.'

Jacob de Ligny

Martine de Lange

Onderzoekstraditie

'De opleiding MWD hechtte veel waarde aan onderzoek. We werkten in de jaren negentig samen met het NIMAWO, de voorganger van het huidige Verwey-Jonker onderzoeks-instituut. Enkele docenten hebben meegewerkt aan onderzoek naar schuldhulpverlening.

En samen met een medewerker van het NIMAWO hebben we het

onderzoeksonderwijs voor studenten werd op poten gezet.

Begin jaren negentig startte de opleiding Maatschappelijk Werk met methodiekontwikkeling, waarbij samen met het algemeen maatschappelijk werk in Den Haag een wijk-gerichte benadering werd ontwikkeld. Ook werd met maatschappelijk werkers van een Sociaal Pedagogische

Dienst hun methodische aanpak tegen het licht gehouden.'

Rolf Riethof, oud-coördinator MWD.

4

Professie in het nauw, hogeschoolvorming en onderwijsvernieuwing 1985 – 2000

Herziening van de verzorgingsstaat, managemntoptiek en verantwoording

Terwijl de beroepsgroepen weer een meer vakmatige beroepsinvulling nastreefden, werd begin jaren tachtig een nieuwe klap aan de professie uitgedeeld. De filosoof Hans Achterhuis stelde in het boek *De markt van welzijn* en geluk dat de professionals, in plaats van in authentieke behoeften te voorzien, zelf de behoefte aan hun arbeid creëerden door de mensen problemen aan te praten. Dus er was sprake van een overbodig, sterker nog, een schadelijk beroep. Dat was koren op de molen van de politici die de verzorgingsstaat wilden terugdringen. Het economisch klimaat was omgeslagen, nieuwe regeringen zagen de verzorgingsstaat als een onbetaalbare grootheid die calculerende en afhankelijke burgers creëerde. 'Nederland is ziek', stelde premier Lubbers en begon met zijn neoliberale no-nonsense beleid. De markt werd gezien als het mechanisme dat de samenleving weer gezond en welvarend moest maken, overheidsinmenging werd als ineffectief beschouwd. De eigen verantwoordelijkheid van burgers, instellingen en overheden werd benadrukt. De welzijnssector moest met een bescheidener plaats genoeg nemen. Er werd flink bezuinigd op de sector. Daartegen verzette zich het Anti-CRM bezuinigingsfront, dat veel aanhang op de opleidingen had. De

Travestie

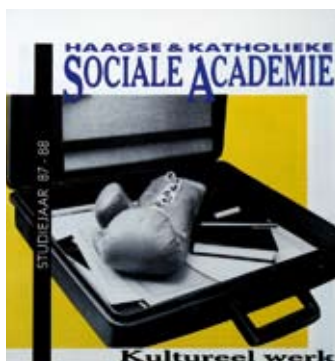
'Wat hebben we gelachen in 1991, toen we een film maakten met collega's in travestie. Ik schreef voor de film het scenario, waarin we collega's op de hak namen. 'Dubbelleven' heette de film, omdat sommige docenten op school de correcte linkse jongen uithingen, en thuis met een dikke Volvo werden gezien.' *Jacob de Ligny, docent.*

staat trok zich verder terug uit het welzijn: in 1985 decentraliseerde minister Brinkman van CRM het welzijnsbeleid naar de gemeenten. Ook in de (geestelijke) gezondheidszorg was men op zoek naar mogelijkheden de kosten in toom te houden. Vermaatschappelijking van de zorg – een grotere rol en verantwoordelijkheid van de directe sociale omgeving – stond in het teken van kostenbeheersing, maar sloot ook aan bij de kritiek uit de jaren zestig en zeventig op het afhankelijk makende effect van totale instituties en bij het idee van de zorgzame samenleving. Het effect was dat inrichtingswerkers zich meer op de sociale omgeving van hun cliënten gingen richten.

In de jaren negentig kwam de kritiek op dat welzijnsinstellingen en professionals hun eigen aanbod te veel centraal stelden. In plaats daarvan vonden beleidsmakers dat het werken vanuit de vraag van de cliënt voorop gesteld moest worden: vraagsturing en vraaggericht werken werd de slogan. In samenhang hiermee groeide het belang van de managementoptiek in het werk. De organisatie werd bedrijfsmatig ingericht en welzijnsinstellingen kregen productfinanciering. Professionals moesten hun werk steeds meer gaan verantwoorden. Ze werden gebonden aan protocollen en moesten meer tijd steken in registratie en verantwoording. Er bleef

minder tijd over voor hun cliënten. De afstand tot de cliënt nam diens gevolge toe. Wat gechargeerd: in de spreekkamer werd volgens een drie-gesprekkenmodel gewerkt, op straat of op huisbezoek gaan was er niet bij. Deze ontwikkelingen in welzijn en gezondheidszorg leidden tot een uitholling van de professionele verantwoordelijkheid en ruimte. De eens zo zelfbewuste vakman, actievoerder of groeispecialist werd nu een professional in het nauw.

Jeugdproblematiek, leefbaarheid, integratie en 'normen en waarden' werden in de jaren negentig in de publieke opinie en politiek steeds belangrijkere kwesties. Gemeenten gingen sociale problemen in wijk en buurt met een groeiend aantal projecten te lijf: de 'projecten-tombola'. De effectiviteit van al deze maatregelen was echter twijfelachtig. In de publieke opinie was er een negatief beeld van het welzijnswerk, door columnisten puntig neergezet, waarin instanties langs elkaar heen werkten, niet bereikbaar waren en werkers de verantwoordelijkheid naar anderen doorschoven. Tegen de eeuwwisseling gingen er stemmen op voor een 'nieuw paternalisme', voor bemoeizorg en interventie: de werker die eerst in het nauw was gedreven, moest er nu weer op af. De opleidingen behielden hun kritische insteek op de samenleving en op de uitholling van de

Ik vond het een interessant idee

'Het idee dat die grotere hogescholen meer vrijheid zouden geven, was natuurlijk maar zeer ten dele waar. De HBO-raad had een duale structuur, en beweerde zich in te zetten voor de belangen van het onderwijs, voor het personeel, ik geloof zelfs dat men zich als een soort vakbond beschouwde.

Tegelijkertijd was de HBO-raad een soort postbus voor het ministerie. Het bleef onduidelijk wie er nu echt invloed had. Het management kreeg een drietrapsconstructie: van ministerie via de HBO-raad naar de hogescholen. Wat uiteindelijk bij de onderwijsinstellingen terecht kwam, was een decreet dat uitgevoerd diende te worden. Zo kwam van het idee van een zelfstandige instelling,

die op een eigen manier zijn onderwijs zou kunnen inrichten, niet zoveel terecht. Je had er wel heel veel managers bij, maar die waren er met elkaar vaak juist de oorzaak van dat de doelstelling niet gerealiseerd werd. Van zo'n grote Haagse hogeschool was ik trouwens niet echt tegenstander. Het had me leuk geleken als er een prachtig gebouw

positie van de professionals, maar ze worstelden met het vinden van een adequate reactie op de ontwikkelingen in deze periode. De ambachtelijke en wetenschappelijke kant van de sociale beroepen kreeg weer meer aandacht in de opleidingen.

Ze stelden zich responsiever op ten opzichte van vragen en wensen uit werkveld en samenleving. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het opbloeien van beroepenveldcommissies en het steeds meer werken vanuit externe opdrachten en beroepsvragen. Daarnaast behield het onderwijs ook in deze tijd de creatieve en speelse kant uit de vorige periodes.

De externe gerichtheid bleek ook uit de groei van internationale contacten. Na de val van de muur ontstond er een uitwisseling met de Hongaarse stad Szeged. De Hongaren waren op zoek naar westerse deskundigheid en naar mogelijkheden om naar het westen te komen. De Hongaarse situatie bleek een eye-opener, zowel voor docenten als studenten. De armoede onder de groepen waarmee de werkers daar te maken hadden, de problematiek van zigeuners, vluchtelingen en verslaafden was vele malen groter dan hier in het westen. Het Hongaars onderwijs was behoorlijk hoog ontwikkeld, dus Hongaarse studenten konden makkelijk een

maand in Den Haag meelopen met colleges en stage lopen in het werkveld.

Hogeschoolvorming

Omstreeks 1983 werd in het hoger beroepsonderwijs een proces van schaalvergroting, taakverdeling en concentratie, de STC-operatie, gestart. De bedoeling was dat de te stichten grootschalige hbo-instellingen flexibeler en efficiënter onderwijs zouden bieden. Met een sterker management kon het bestuur van het ministerie op afstand gezet, de kwaliteit verbeterd en de marktwerking tussen instellingen versterkt worden. De kwaliteit van het onderwijs werd vanaf begin negentig gecontroleerd door externe visitaties.

De Gemeente Den Haag, bestuurder van diverse scholen voor hoger beroepsonderwijs en de enige grote stad zonder universiteit, wilde graag een grote multisectorale hbo-instelling op haar grondgebied. De gemeente bevorderde de vorming van de toekomstige Haagse Hogeschool onder meer met het beschikbaar stellen van grond voor de unilocatie in Laakhaven, een oud industriegebied dat opgewaardeerd moest worden. Het overleg tussen de Haagse instellingen voor hoger beroepsonderwijs over de vorming van een hogeschool ging moeizaam. Een doorbraak werd bewerkstelligd

De staf van
Maatschappelijk
Werk in 1982
bij 25 jaar
HSA

zou zijn gekomen, op een prominente plek in de stad, waardoor er met die stad een betere verhouding zou ontstaan. Aanvankelijk zou ook het kunstonderwijs bij de hogeschool komen, dat is helaas niet gelukt. Ik vond het echt een interessant idee. De KSA dacht nog even dat ze wel zelfstandig zou kunnen blijven, maar samen met de HSA zouden we een gezond deel van De Haagse

Hogeschool kunnen vormen. Dus toen ging men ook bij de KSA overstag. Het was in het begin wel een gedoe hoor, we hadden bij elkaar zeven of acht directieleden en besloten om ook voor de feitelijke fusie regelmatig met elkaar te vergaderen. Dat gaf een komische situatie, we zaten met veel te veel man over te kleine dingen te praten. Uiteindelijk zijn er van die acht man drie overgebleven. Dat ging

best snel, je moest solliciteren op de functie van algemeen directeur bij de gefuseerde HHS. Wie het niet werd, verdween naar een andere functie. Ik vond het ongepast om te solliciteren, dus ik heb gezegd dat ik beschikbaar was. Ik geloof niet dat iedereen het even kies vond dat ik toen toch weer directeur ben geworden, zonder formele sollicitatie. Het was geen lastige maar wel een heel

door oud-minister Vredeling die als voorzitter van de naar hem genoemde commissie zo'n vijftien scholen wist te verenigen op een organisatievorm waarin een precare balans tussen centraal (College van Bestuur) en decentraal (de vijf sectoren) werd gerealiseerd.

De sociale academies gingen in 1987 op in de sector Gezondheidszorg, Gedrag en Maatschappij. Met de vorming van de sector verdwenen de laatste resten van de democratisering van de jaren zeventig uit de organisatiestructuur. De verwante opleidingen van de twee sociale academies fuseerden. De sector omvatte ondersteunende diensten, verdeelde de middelen tussen de opleidingen en bood tegenwicht tegen centralistische tendensen binnen de hogeschool. Met enig enthousiasme werd het modulaire onderwijs vanuit de sectordirectie gepropageerd, maar dit sloeg niet erg aan in de opleidingen. Die waren nog druk bezig intern de fusie te verwerken, een operatie die af en toe meer had van een strijdtoneel dan van een harmonieus vernieuwingsproces.

Sturing door beroepsprofielen en didactische vernieuwing in de jaren negentig

Begin jaren tachtig vonden beleidsmakers op ministeries en in werkveldkoepels een heroriëntatie van de sociale opleidingen noodzakelijk. Herwaardering voor de meer instrumentele beroepskwalificaties was geboden, zowel in werkveld als in opleidingen. En de afstand tussen onderwijs en werkveld moest verkleind worden. Het duurde even, maar vanaf eind jaren tachtig werden twee operaties gestart om dit te bewerkstelligen.

De eerste operatie begon met het instellen van een verkenningcommissie (de commissie Van der Top) door de HBO-raad. Deze commissie moest adviseren

Diplomerings Maatschappelijk Werk
deeltijd KSA in de jaren tachtig

Studiereis naar
Budapest in 1992

interessante tijd, ik werd wel vrolijk van die veranderende omgeving.'

Hans Verhagen, oud-directeur HSA en sector Gezondheidszorg, Gedrag en Maatschappij.

Verhuizen

'Onze eerste confrontatie met fusie – het streven naar grotere efficiëntere scholen – was het samengaan van de twee sociale academies in Den

Haag, de Haagse Sociale Academie en de Katholieke Sociale Academie. Daarvoor waren we concurrenten en nu gingen we samen. Ook bij ons heeft het vele jaren geduurd eer de twee culturen samengesmolten waren. Ook al waren op papier de verschillen misschien niet zo groot, het veranderen van gewoontes van docenten kostte veel moeite. De HSA had de omslag naar een zakelijker

aanpak al wat eerder gemaakt dan de KSA.

MWD en IW werden als verwante opleidingen samen gehuisvest in het KSA-gebouw aan de Helenastraat, maar van synergie was weinig sprake. De beide opleidingen hadden hun handen vol aan zichzelf. CMV bleef gehuisvest op de Saffierhorst. De afdeling Inrichtingswerk verzorgde ook de middelbare

36

over de aansluiting tussen de sociaal-agogische opleidingen en de arbeidsmarkt. De belangrijkste aanbeveling van de commissie was dat er een transparante relatie tussen opleidingen en arbeidsmarkt moest komen. Daartoe moest het erg bont geworden palet van opleidingen en specialisaties in een beperkt aantal brede opleidingen omgezet worden. Het uiteindelijke resultaat was dat in 1992 Opbouwwerk en Cultureel Werk werden samengevoegd tot de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV), dat MW de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD) werd en dat Inrichtingswerk werd samengevoegd met Jeugdwelzijnswerk tot de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH).

Studenten SPH

De andere operatie betrof de afstemming tussen wat het werkveld nodig had en de opleidingsinhoud. Op initiatief van de rijksoverheid werd een landelijk (kwalificatie)platform van werkveld en opleidingen opgericht, dat voor deze afstemming moest zorgen. De verschillende werksoorten stelden, ondersteund door het NIZW, het landelijke kennisinstituut voor zorg en welzijn, voor elke beroep een beroependomeinprofiel op (1995). Als reactie hierop en onder regie van de sectie hoger sociaal-agogisch onderwijs van de HBO-raad stelden de landelijke opleidingen vervolgens competentiegerichte opleidingsprofielen op tussen 1996 en 1998. Deze opleidingsprofielen werden leidend voor de inhoud van het onderwijs. De Haagse opleidingen CMV, MWD en SPH hebben een flinke bijdrage geleverd aan deze landelijke opleidingsprofielen. CMV droeg op basis van een toekomstverkenning bij aan de definitie van de vier domeinen van CMV: recreatie, kunst en cultuur, samenlevingsopbouw en educatie. MWD droeg bij aan onderzoek en reflectie als kenmerkende competenties van de hbo-professional. SPH stond voor de onorthodoxe en creatieve aanpak van problemen.

Vak wordt volwassen

'Het vak sociaal-cultureel werker was in allerlei werksoorten in korte tijd volwassen geworden. Theorieën,

Diplomerings Maatschappelijk Werk deeltijd KSA

beroepsopleiding. Toen de wettelijke regelgeving wijzigde is de mbo-opleiding overgegaan naar het mbo-college Haagland. Mijn werk als adjunct-directeur mbo was verdwenen. Dit speelde in 1994, in de tijd dat het nieuwe gebouw, waar we nu zitten, gebouwd werd. Het proces van de verhuizing moest voorbereid worden. Ik heb me ruim twee jaar bezig gehouden met de

verhuizing, als verhuiscoördinator van de sector G/G&M. Een ingehuurd projectbureau regelde de grote lijnen van de verhuizing met daarnaast voor ieder van de vijf sectoren een verhuiscoördinator. De werkzaamheden liepen uiteen van het informeren van de personeelsleden tot het meebeslissen over nieuw meubilair, van het zorg dragen voor de inrichting van vaklokalen tot het

ontwikkelen van procedures voor de verhuizers en inpakinstructies.'

Henri Burgers, docent.

Positie van de docent

'En hoewel er tevredenheid heerst over een sterke Haagse Hogeschool en een prachtig gebouw aan de Laakhaven hadden de ontwikkelingen ook bijna onmerkbaar de docent gereduceerd van autonoom

begrippen en methoden waren ontwikkeld en op allerlei congressen zichtbaar gemaakt. Het is de grote verdienste van andragogen als Marcel Spierts en Frans Berkers, docenten aan De Haagse Hogeschool (en vele anderen) dat ze dit vak in vele publicaties op de kaart hebben gezet. Het staat er nu in volle glorie: CMV, Culturele Maatschappelijke Vorming. Theorie, begrippen en methoden zijn verbijzonderd uitgekristalliseerd voor de vier domeinen educatie, kunst en cultuur, recreatie en samenlevingsopbouw. Het vak zal zich zeker snel verder ontplooiën.

Natuurlijk zijn er een groot aantal uitdagingen. Ik noem er twee: de individualisering, en de combinatie van westerse en islamitische waarden. Hoe maken we van die samenleving, die uiteen lijkt te vallen in geatomiseerde eenheden bestaande uit individuen, een prettige samenleving, waarin iedereen zich redelijk veilig, geaccepteerd en gewaardeerd weet? En hoe gaan we als redelijk (post)modern geseculariseerd land om met minderheden die zich ook oriënteren op islamitische waarden? Zijn de westerse waarden en de waarden van de islam op een gemeenschappelijke noemer te brengen? CMV zal uit de aard van haar (normatieve) professionaliteit voor deze uitdagingen een gewaardeerde maatschappelijke en culturele bijdrage willen en kunnen

leveren. De hoogleraar Halleh Ghorashi (Vrije Universiteit) heeft in haar oratie 'Paradoxen van erkenning' (2006) gewezen op een mogelijke richting. Ze zegt dat met name door de komst van migranten uit islamitische landen de bevolkingssamenstelling in Nederland grondig veranderd is. We hebben met een 'nieuwe culturele diversiteit' te maken, die 'om een verschuiving

37

Directie sector GG&M:
Jan Jaminon, Wim Kester, Paul van
Brederode, Hans Verhagen (directeur)

professional naar uitvoerder. De docent in de jaren vijftig en zestig wist heel veel van het uitvoerende beroep en stelde zich tot taak iedere student daarop voor te bereiden. Hij wist dat hij belangrijke kennis en inzichten over het werk bezat en wilde dat overdragen. Deels door de democratisering in de jaren zeventig, maar nog veel sterker daarna door het opereren van de HBO-raad en

landelijke koepels in het welzijnswerk wordt de doelstelling en de ratio voor het curriculum van binnen de school naar buiten de school gelegd. De docent wordt erg volgend. Dit zal in de volgende periode veel betekenen voor de discussie over de positie van de docent.' [Pim Breebaart, oud-bestuurslid HSA en voorzitter College van Bestuur van De Haagse Hogeschool.](#)

Johanna Westerdijkplein

38

van het denken en doen richting een nieuw Nederland' vraagt. Dat vraagt ook 'om een nieuwe visie op het samenleven voor de toekomst'. We zullen om een nieuwe eenheid te creëren de Nederlandse identiteit moeten herdefiniëren. De Nederlandse identiteit is 'te dik', en daardoor 'niet omvattend genoeg om de aanwezige diversiteit van culturen te kunnen bevatten'. Deze nieuwe identiteit moet zo 'dun' mogelijk worden geconstrueerd, 'zodat het verschil kan worden ingesloten'. Deze identiteit kan dan 'als een web fungeren dat verschillen bindt en niet uitsluit'. We zullen een cultuur van democratie moeten ontwikkelen die de culturele verscheidenheid erkent en faciliteert. We moeten de wil ontwikkelen 'de ander te ontmoeten'. Een culturele dialoog vereist over en weer 'het vermogen ruimte te maken', het maken van een 'stap opzij', het creëren van 'een gemeenschappelijke tussenruimte', noodzakelijk om naar elkaar te kunnen luisteren. Vanuit zo'n 'cultuur van democratie' is het mogelijk tot 'een gemeenschappelijke noemer' te komen. Ik zou zeggen: een programma op maat voor ons allemaal in het algemeen en CMV in het bijzonder. Alle werksoorten zullen er wat mee kunnen: educatie, kunst en cultuur, recreatie en samenlevingsopbouw.'
[Pieter Schoonenboom, oud-docent](#)

Onderwijsvernieuwing

Het overheidsbeleid dwong de opleidingen om het onderwijs efficiënter en flexibeler te maken – door voortgaande bezuinigingen steeg het aantal studenten per docent. Studiepunten werden ingevoerd en er werd op onderwijsrendement afgerekend. De praktijk dwong om het onderwijs uitdagender te maken, het pedagogisch-didactisch te vernieuwen – vanwege de geringe studiezelfstandigheid van studenten. Daarnaast moest het onderwijs op de landelijke opleidingsprofielen afgestemd worden. De vernieuwingen die hierop volgden, zorgden voor een voortdurende staat van verandering en reorganisatie. De Haagse opleidingen ontwikkelden elk hun eigen onderwijskundige identiteit. De opleidingen CMV en MWD kozen voor projectonderwijs als integrale lijn en de professional als reflectief ontwerper. De opleiding SPH zocht de vernieuwing in vergroting van de studiezelfstandigheid door studenten aan opdrachten te laten werken op ingeroosterde uren en in nadruk op het belang van kennis. Niet alleen de professionals in het uitvoerend werk, maar ook de docenten in de opleidingen raakten in deze periode geleidelijk in het nauw door alle van bovenaf geïntroduceerde veranderingen.

5 Omzien en reflectie

Reünie

350 reünisten verzamelen zich op 22 november 2007 in het atrium van De Haagse Hogeschool. Oud-studenten, docenten en oud-docenten bekijken de wanden met foto's, de vitrines met oud lesmateriaal en publicaties van de school, ze bekijken de filmpjes uit de archieven van de sociale academies en vinden oud-jaargenoten weer terug.

Koker voor de toekomst

Bij het lustrumfeest van de HSA in 1967 is een koker in de grond gestopt voor de toekomst. De bedoeling was dat die niet eerder dan 18 november 2007 zou worden opgegraven, maar de koker is door Haagse verbouwingen niet meer bereikbaar. De studenten uit die tijd stopten er van alles in: een brief, het lijflied 'Piu non si trovano' een zelfgerold shaggie. 'Eén ding weten we nu al zeker,' schreven ze in Gullivers logboek. 'De maatschappelijk werkers zullen veel plezier hebben om onze gebrekkige en kortzichtige toekomstvisie.' Tijdens het jubileumfeest van 22 november 2007 wordt een nieuwe, hartvormige 'koker' voor de toekomst gevuld met hartenwensen. Om zoekraken te voorkomen is dit hart mét inhoud in een glazen pilaar geplaatst, in het Ovaal van De Haagse Hogeschool tegenover het academiebureau van de Academie voor Sociale Professies. Boven op het hart

Heldere structuur

'De school is prachtig, nog steeds. Een heel inspirerende omgeving. Het is wel groot, maar zelfs de fietsenstalling heeft een heldere structuur.' **Diana Landhuis, docent.**

Het nieuwe gebouw

'Hoewel de meeste collega's aanvankelijk wat sceptisch stonden tegenover de nieuwbouw, waren

staat de VW New Beetle, het symbool van de Academie voor Sociale Professies dat staat voor kwaliteit, ambitie en vernieuwing met aandacht voor traditie.

Geitenwollen sok

Het vijftigjarig jubileum van de Academie voor Sociale Professies werd gevierd op 22 november 2007. En wat kiest een organisatie als jubileumgeschenk wanneer vijftig jaar 'geitenwollen sokken' samen komen? Deze geuzennaam voor studenten en afgestudeerden aan sociale academies bracht uiteindelijk het antwoord. Een sokje, geschikt voor mobiele telefoon of mp3-

speler, ontvingen alle reünisten symbolisch. Namens alle oud-academiegangers schenkt de huidige Academie voor Sociale Professies van De Haagse Hogeschool vijftig geiten aan Oxfam Novib. Geiten zijn immers een prima investering: je begint met twee en voor je het weet heb je een hele kudde. Die kunnen dan weer verkocht worden en van de opbrengst betaal je het schoolgeld van je kinderen of koop je gereedschap. Of iets anders dat helpt om een beter leven te bouwen.

ze na de verhuizing snel om. Het nieuwe gebouw bleek vele voordelen te bieden. De angst die wij hadden dat studenten zich verloren zouden voelen in zo'n groot gebouw bleek niet bewaarheid. De vernieuwing gaat van modern meubilair tot goed geoutilleerde vaklokalen, tot veel ruimere openingstijden van het gebouw, tot een prachtige bibliotheek, tot een licht en ruim gebouw et cetera.

Ondanks al die voordelen missen docenten nog regelmatig de kleinschaligheid van een gebouw waar je een student die je zoekt gewoon in de kantine kunt vinden en waar collega's niet allemaal achter dichte deuren zitten.' [Henri Burgers, docent.](#)

Een aantal oud-leerlingen en andere betrokken over hun ervaringen:

Publicaties

'In 1973 ben ik samen met Ed Biesbroek gevraagd om deel uit te maken van het bestuur van de HSA. 25 was ik, een broekie. Maar we hebben het gedaan en het werd een spannende tijd. Wat me toen al opviel was de enorme betrokkenheid van docenten op het werk en op publicaties over dat werk en over onderwijs. Alles wat gepubliceerd werd, werd onder de docenten uitvoerig besproken. Binnen de HSA was hierdoor een grote hoeveelheid

wetenschappelijke kennis aanwezig. Hans Verhagen stimuleerde in zijn tijd als directeur collega's ook om te publiceren. Dat vergde vaak een enorme inspanning. Nu De Haagse Hogeschool vele lectoraten heeft, is die wetenschap ook weer geborgd. Het is opvallend dat verreweg de meeste leden van die lectoraten van deze academie komen. Wij hebben een geweldige drang tot kritisch zijn en tot publiceren. Het is niet toevallig dat die lijn al veertig jaar bestaat.' [Pim Breebaart, voorzitter van het College van Bestuur van De Haagse Hogeschool.](#)

41

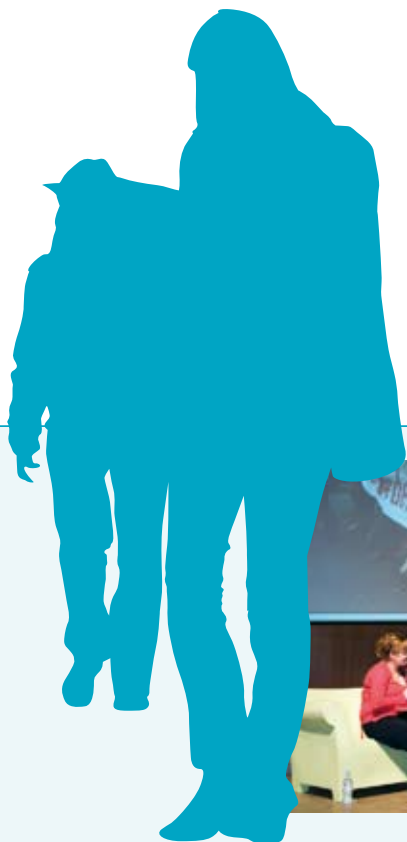
Revolutie

'Je moest ergens bijhoren, bij de maoïsten, de trotskisten, de leninisten, dat luisterde allemaal nauw. De stalinisten vormden het begin van de SP, dat was toen al een vreselijke club. En als je voor de PvdA koos was je toch al redelijk rechts! Het ging om revolutie in die tijd! Na die school wist ik dat ik mijn leven niet zou wijden aan het sociaal werk.' [Henk Kool, nu PvdA-wethouder Den Haag.](#)

Bagage

'Ik ben gelouterd van de sociale academie afgekomen. Toen wist ik echt zeker dat ik niet wist wat ik wilde worden. De bagage die ik hier op de opleiding heb opgedaan, heb ik pas veel later uit kunnen pakken.' [Sjaak Bral, cabaretier, tv-presentator, schrijver.](#)

Kloof

'Op de KSA werd gesproken over de mensen met wie ik ben opgegroeid in de Schilderswijk. Daar waren in mijn jeugd krotten en sloppen nog normaal. Ik maakte deel uit van een jongerenactiegroep die er lucht van kreeg dat je zonder vooropleiding naar de KSA kon. Het was heel onwettelijk om die overstap te maken van een werkmilieu naar een middenklassenmilieu. De kloof met de andere studenten was erg groot, die waren in mijn optiek heel erg met zichzelf bezig, met grote idealen en politieke bewegingen.' [Adri Duijvestein, nu wethouder Volkshuisvesting in Almere.](#)

Minderheid

'Van de twintig studenten uit mijn jaar waren er zeker vijf homo of lesbo. Een hetero jongen uit die klas voelde zich bijna een minderheid. Die bijzondere samenstelling had gevolgen voor de verzoeken voor lessen die wij indienden; de lessenserie over relaties en seksualiteit die we hadden aangevraagd, vond ik heel interessant.' [Ria van Oosten, hoofdredacteur Zij aan Zij, blad voor vrouwenliefde.](#)

43

Weten dat je niets weet

'Aan het begin van mijn colleges vertelde ik altijd dat er vier fases zijn. De eerste is die van het niet weten dat je niet weet, de tweede is het weten dat je niet weet, de derde fase is die van het niet weten dat je weet, en de vierde is het weten dat je weet. En daarna begint de cyclus weer opnieuw. Ik herinner me een heftige reactie van een studente, die na langdurige pogingen om mij te volgen moest toegeven dat ze nu helemaal niets meer wist. Ik legde haar opnieuw de principes van de socratische denkmethode uit. Ze reageerde heel verheugd: ze had het dus toch goed gedaan!' *Fons Elders, filosoof.*

Dik

'Ik heb verschillende mensen gesproken. En dan blijkt dat een aantal collega's en zelfs een aantal studenten al dood is. Verder was het wel een vrolijke aangelegenheid. Ik heb me erover verbaasd hoe dik sommige mensen zijn geworden, en wat een dikke banen anderen hebben gekregen. Er waren er ook die na tien jaar in het welzijnswerk toch nog iets anders zijn gaan doen. Die zijn overgestapt van 'verdienen met gelul' naar een baan als haptonom of fysiotherapeut, dus die doen nu echt werk, iets met hun handen.' *Hans Verhagen, oud-directeur HSA.*

‘Vergeet niet, het beroepenveld vraagt ander type social worker’

GROEPSINTERVIEW Ooit waren ze zelf student in Den Haag. Lia Froeling begon in 1975 met de deeltijdopleiding IW (inrichtingswerk, nu SPH) aan de HSA. Diana Landhuis koos voor MWD aan De Haagse Hogeschool in 1995, Truus Kramer volgde de opleiding SKW (Sociaal Cultureel Werk, nu CMV), Kirsten Steenks begon in 1989 met IW aan De Haagse Hogeschool en studeerde in 1993 af als SPH'er, en Siela Ardjosemito-Jethoe koos na haar studie CMV aan De Haagse Hogeschool voor een studie Culturele antropologie en sociologie van de niet-westerse samenlevingen. Tijdens en na de voltooiing van hun studie deden ze alle vijf uiteenlopende ervaringen op in de praktijk, voordat ze zich als docent verbonden aan de Academie voor Sociale Professies. Met elkaar discussiëren ze over het onderwijs vroeger en nu, de veranderende eisen die de maatschappij stelt, en de blijvende waarde van de academie.

Truus blikt terug op haar jaren als docent: 'Ik ben nu eenmaal een onderwijdsdier. Als teamleider ben ik nu verantwoordelijk voor nieuw onderwijsbeleid, en dat trekt me ook. Voor de drie opleidingen ontwikkelen we curricula en vernieuwen we het onderwijs, in het kader van Social Work. Voorheen wist je nauwelijks wat er in de andere opleidingen gebeurde. Je ziet nu de verschillen en overeenkomsten. De studenten leren over de grenzen van het beroep waarvoor ze worden opgeleid heen te kijken, zodat het hen later in staat stelt naar elkaar te verwijzen. Als reactie op de veranderende maatschappij verandert ook het onderwijs; het programma biedt grotere keuzemogelijkheden voor studenten, met majors en minors. Studenten ontdekken de dynamiek tussen studie en maatschappij in levens-echte opdrachten,' zegt Truus. 'Het werkveld moet straks wel iets hebben aan onze studenten.' 'Het beroepenveld vraagt een ander type social worker,' vindt Diana. 'Ondernemende, flexibele werkers, die met allerlei instellingen en mensen kunnen over-

leggen. Ze moeten ook op grond van hun schriftelijke rapportages kunnen verantwoorden wat ze voor hun cliënten doen.' Kirsten beaamt dat de hulpverlening inderdaad zakelijker wordt. 'Toch moesten we ook vroeger al verantwoorden waarom we welke keuzes maakten of waarom we iets deden. Tijdens de opleiding kreeg dit bijvoorbeeld de vorm van een grote hoeveelheid reflectieverslagen. Ik vond het wel eens wat veel, maar je ontwikkelt er een basishouding mee, waarbij je kritisch blijft over jezelf.'

Kwaliteit van studenten

Kun je met de competenties die van studenten gevraagd worden, hun kwaliteit goed in kaart brengen? Lia: 'In mijn tijd had je groepsexamens, de groep beoordeelde mee en als je op de een of andere manier niet in de smaak viel dan merkte je dat wel aan je cijfer. Ook konden studenten die nooit iets uitvoerden en wel populair waren of een snelle babbel hadden, op die manier makkelijk examens halen. Er werd sowieso weinig getoetst, toen. Als je bij een, in de ogen van de docentenstaf, 'goede' instelling werkte had je het diploma ook al bijna op zak, zo leek het soms. Tegenwoordig wordt er veel meer en ook rechtvaardiger getoetst of iemand op hbo-niveau presteert. En ik denk niet dat we zo snel weer terug zullen gaan naar zo'n over the top democratische aanpak. Maar het toetsen van competenties blijft lastig. Dat kan naar mijn idee toch het best gemeten worden in de praktijk.'

'In elk geval zijn we nadrukkelijk bezig met de kwaliteitsverbetering van de opleiding, gericht op de competentieontwikkeling van de studenten,' vindt Truus. 'En wat ik zo mooi vind van onze school is dat er ruimte is; we hebben een kader met daarbinnen veel vrijheid. Niet alle opleidingen hoeven projectmatig te werken, andere vormen mogen ook. De veranderende maatschappij eist die flexibiliteit ook. 'Nu is coaching weer helemaal hot,' vertelt Siela. 'Ik leerde sociaal-

'De studenten leren over de grenzen van het beroep waarvoor ze worden opgeleid heen te kijken, zodat het hen later in staat stelt naar elkaar te verwijzen.'

communicatieve vaardigheden van Pim Barendse, nu coachen vierdejaarsstudenten de eerstejaars. Zo ontstaat meer onderlinge betrokkenheid tussen de jaren'.

Reflectie

Er komen herinneringen aan docenten boven: Henri Burgers, Bieke de Mol, Gerard Nijhuis, Henry Stroet... Bij Truus is de cirkel rond: 'Ooit volgde ik lessen bij Frans Berkers en Gertjan van Dijk. Daarna werden ze mijn collega en nu neem ik een student aan, zoals Siela.'

Kirsten denkt graag terug aan Emilie Gomperts, haar favoriete docent sociologie, Renske Vietje om haar enthousiasme en aan Gerard Boks, die groepsdynamica gaf. Bijzondere docenten, met als gemeenschappelijke deler hun vakkennis en kritische houding. 'Ook vroeger keken docenten heel kritisch naar het werk van de studenten en hadden er vaak behoorlijk wat commentaar op,' herinnert Lia zich. 'Ik had het idee dat we er, als team op het werk weinig van bakten: de teamsamenwerking kon beter, vergaderen deden we niet goed, feedback geven deden we niet goed etc. Van die kritische commentaren leerde je hoe het beter/anders kon. Toen ik docent werd en toetrad tot het docententeam, verwachtte ik een perfect draaiende samenwerking en

organisatie. Deze mensen wisten immers hoe het moest. Al snel bleek dat wij het, afgezet tegen dit docenten-team, toen zo slecht nog niet deden en dat ook hier nog aardig wat te leren viel. Erover doceren is toch iets anders dan het in de praktijk brengen, kennelijk. Dit weten maakt mij nu wat bescheidener in mijn commentaren.' Diana vindt die kritische houding vormend. 'In de maatschappij zoeken mensen die de vreselijkste dingen meemaken, hulp en begeleiding. Als persoon ben je je eigen instrument; je moet als social worker heel goed weten hoe je moet beslissen, hoe je kunt helpen.' Kirsten vult aan dat het belangrijk is om je zwakke kanten te kennen, maar zeker ook je kwaliteiten.

Kirsten vindt dat er van net afgestudeerden veel wordt gevraagd. 'Een hersendeskundige hoorde ik pas uitleggen dat je hersenontwikkeling pas klaar is rond je 25e, 26e jaar. En daar stond ik op mijn 21e op de werkvloer, met hersenen die nog niet eens volledig rijp waren voor reflectie. Je kunt studenten niet langer vasthouden, het is wel goed om ze een leerbare houding mee te geven: je bent als SPH-er nooit uitgeleerd.'

Siela was ook 'overwhelmed' door de verantwoordelijkheden die zij op haar 23e kreeg bij een Somalisch-

46

Lia Froeling

Diana Landhuis

Siela Ardjosemito-Jethoe

‘In de maatschappij zoeken mensen die de vreselijkste dingen meemaken, hulp en begeleiding. Als persoon ben je je eigen instrument; je moet als social worker heel goed weten hoe je moet beslissen, hoe je kunt helpen.’

jongerenproject in Den Haag. ‘Je kunt tijdens je studie wel een visie bepalen, maar elke omgeving is weer anders. Steeds weer moet je begrijpen: wie ben ik nu zelf?’

‘En toch,’ zegt Truus, ‘zie je de studenten groeien. Na hun derdejaars stage zitten er opeens professionals voor je, prachtig om te zien. Op dat moment weten ze wat ze willen.’ ‘De kwartjes vallen pas echt tijdens een stage,’ zegt Kirsten. ‘Ik was in mijn derde jaar groepsleider in een behandelcentrum voor uit huis geplaatste kinderen. Daar heb ik het meest geleerd. Wat doe je met een groep die moet wachten op eten, met een kind met heimwee, met een kind dat voor het eerst in de opvang komt.’

Diepgang

Er is in de geschiedenis van de academie veel veranderd, maar er is veel dat blijft. Lia: ‘We zullen altijd heel betrokken, enthousiasmerende docenten houden. Betrokkenheid en toegankelijkheid is onze kracht.’ ‘Studenten blijven iets willen,’ zegt Truus. ‘Je ziet weer jongeren met idealen en initiatieven. Studenten die projecten bedenken, in een heel andere vorm dan vroeger, zelfs mondiaal. Ze volgen niet zomaar een oud patroon maar zijn oorspronkelijk. Zingeving wordt weer

belangrijk voor jongeren. Onder de docenten zal meer verloop komen. Nieuwe jonge docenten blijven vijf jaar en gaan dan weer het werkveld in. Daar moeten we wel beleid op voeren. De rol van de docent verandert ook, kijk maar naar Kirsten. Zij is coach, en begeleidt studenten bij hun projecten. Nieuwe docenten brengen zo die nieuwe ideeën in vanuit de maatschappij.’

‘De school zal wel blijven bestaan,’ verwacht ook Siela. ‘En de kern van studenten zal niet veranderen, ze zullen altijd kritisch blijven. De werkzaamheden veranderen wel. De maatschappij is diverser, de problematiek waar de professional voor komt te staan complexer. Dat heeft ook gevolgen voor de werkzaamheden van professionals. Meer samenwerken met andere professionals, geen vrijblijvendheid en verantwoordelijkheid nemen bij het oplossen van problemen. Deze veranderingen zie je in de opleiding terug.’

47

Kirsten Steenkens

Truus Kramer

48

6

Hedendaags vakmanschap: de Academie voor Sociale Professies na 2000

In de vorige hoofdstukken werd het beeld sterk bepaald door herinneringen aan de roerige en politieke jaren zeventig en tachtig. Maar in de groepsinterviews keken de docenten ook steeds naar het heden. Dit hoofdstuk gaat hierop door: wat stellen de opleidingen nu voor? Eerst komt de invloed op het onderwijs van hedendaagse opvattingen over de professionele identiteit van het beroep aan de orde en we stippen de relevante actuele maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen aan. We missen nu wel de afstand in de tijd die een meer overwogen oordeel mogelijk maakt. Er spelen kwesties waarover het debat nog volop gaande is. Nog meer dan in de historische hoofdstukken is hier een zekere stellingname onvermijdelijk. Dan volgt een beschrijving van de totstandkoming van de Academie voor Sociale Professies en vervolgens komen de betrokkenen zelf aan het woord. Aan de hand van interviews en teksten uit academiestukken laten we zien hoe docenten en studenten aan het werk zijn. We doen dat rond vier thema's: wat vinden studenten van hun onderwijs, hoe werkt de academie aan de verbinding met het werkveld en de stad, wat is de visie op leren en opleiden en ten slotte: hoe profileert de academie zich als kennisinstelling.

*Vandaag verlooft zich de HSAO
In Den Haag doen wij dat zo
We gaan naar een nieuwe schaal
Inzet is maximaal
Okay Rolf en Tine; Let's Go*

— Verlovingslimerick, ter gelegenheid van de
feestelijke verlovings tussen CMV, MWD en
SPH op 4 november 2003

Bachelor-masterstructuur

In 1999 kwamen ruim dertig Europese landen overeen om eenzelfde onderwijsstructuur in te voeren: de bachelor – masterstructuur. Een beter vergelijkbaar hoger onderwijs in Europa levert studenten veel voordelen op. Uitwisseling wordt gemakkelijker en het zorgt voor een betere voorbereiding op de internationale arbeidsmarkt. In

Nederland betekende dit dat het hbo de graad van bachelor kon gaan verlenen. De afgestudeerden van de drie sociaal-agogische opleidingen van De Haagse Hogeschool krijgen nu de graad 'Bachelor of Social Work'. Ook kunnen er professional masters aangeboden worden. De Haagse Hogeschool heeft nu een master Organisatiecoaching, toegankelijk voor studenten met een bachelor SW

en werkervaring. De master Sociale Architectuur is geaccrediteerd en er worden voorbereidingen getroffen voor een master Zorg en Welzijn.

Hedendaags vakmanschap

Tot omstreeks de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden de sociale professies – en hun opleidingen – overwegend een aanbodgerichte benadering. Onder invloed van het marktdenken is de nadruk verschoven naar vraaggerichtheid. In feite komt dit er op neer dat de werkinstellingen en de maatschappelijke opdrachtgevers de professionals en ook de opleidingen vertellen waaraan behoefte is. Vanaf de eeuwwisseling krijgt de opvatting voet aan de grond dat de rol van de professional, de professionele deskundigheid en verantwoordelijkheid, hiermee wel erg wordt uitgekleeft ten faveure van het managementperspectief. Een bundel uit 2005 met de veelzeggende titel *Beroeps(z)eer* zette de uitholling van de professionaliteit op de agenda en riep op tot eerherstel van de professional. Dit raakte duidelijk een gevoelige snaar die nog steeds naklinkt. Of hierdoor de professional weer op zijn oude voetstuk zal kunnen klimmen van ongebonden, autonome werker, valt te betwijfelen.

In een moderne opvatting van professionaliteit staat noch het instellingsaanbod centraal, noch de vraag van de klant. Recht doen aan de professionele logica vereist een dynamische kijk: de professional komt tot invulling van zijn werk door zowel instellingsvragen,

als vragen en behoeften van klanten (cliënten) steeds weer op elkaar af te stemmen vanuit de eigen professionele visie en deskundigheid. Die visie en deskundigheid kunnen niet los van de dynamiek in de samenleving ontwikkeld worden. Dat vereist van de professionals betrokkenheid bij en verbinding met de vraagstukken die in de samenleving spelen. De nieuwe sociale professionals zullen dit tijdens hun opleiding moeten leren. Dezelfde dynamische kijk hebben de opleidingen en docenten nodig. Zij zijn op de hoogte van de state of the art en staan open voor wat werkveld, samenleving en studenten vragen. En ze gaan als opleidingsprofessionals daarover vanuit de eigen deskundigheid en visie steeds opnieuw in gesprek om zo tot een verantwoorde invulling van het onderwijs te komen.

In de samenleving is een aarzeling te bespeuren ten aanzien van het heil dat verwacht wordt van de marktwerking. Er is een groeiende behoefte aan ingrijpen dat nu meer in het teken komt van integratie en sociale samenhang in de wijken ter ondersteuning van de kwetsbaren in de samenleving. De Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning regelt dat gemeenten de belangrijkste beleidsbepalers in deze worden en dat de geldstromen naar de gemeenten gaan. Samenwerking tussen zorg, welzijn, onderwijs en volkshuisvesting

De visitatiecommissie van HOBEON bij SPH in 2004

Visitatie CMV/MWD in 2006

Kwaliteit

De invoering van de internationale bachelor-masterstructuur leidde tot de invoering van een nieuw systeem van kwaliteitscontrole. In Nederland is hiervoor de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie) opgericht. De NVAO verleent om de zes of zeven jaar een keurmerk aan de opleidingen waaruit blijkt dat ze aan de kwaliteitseisen van het

accreditatiekader voldoen. Hiertoe wordt het zelfevaluatie-rapport van de opleiding door een externe commissie beoordeeld. Op basis van dit oordeel neemt de NVAO een accreditatiebesluit. Alle drie opleidingen van de academie zijn de afgelopen jaren succesvol door het accreditatieonderzoek gekomen en geaccrediteerd.

Wat moet blijven en wat weg kan

Studenten die in 2006 hun opleiding SPH hebben afgerond, beantwoordden in het Jaarboek 2005 – 2006 een serie vaste vragen. De vraag wat er vooral niet aan de opleiding veranderd moet worden, levert uiteenlopende antwoorden op: de lesroosters, het eerste uur vrij in het laatste jaar, de docenten, de creatieve vakken,

wordt bevorderd. In de aanpak van de zogenaamde prachtwijken speelt deze samenwerking een grote rol. Een samenhangende en effectieve aanpak van de opvoedings- en jongerenproblematiek is daarnaast ook een zorg van de rijksoverheid. Hiervoor werd zelfs een nieuwe minister benoemd. In de zorg gaat men verder met het proces van vermaatschappelijking dat in de vorige periode al was ingezet.

Dit zijn ontwikkelingen die van de professionals in het werk zowel gevoeligheid voor de wensen in de maatschappij vragen, als het vermogen om samen met anderen de schouders er onder te zetten en nieuwe gemeenschappelijke werkwijzen te ontwikkelen. Uit de vorige periode blijft staan dat het sociaal en cultureel ondernemen nu een belangrijke competentie voor de professionals is geworden.

In het hoger beroepsonderwijs wordt het leren van competenties verder uitgewerkt en wordt de eigen maatschappelijke rol van kennisinstelling opgepakt. Tegelijkertijd is er zorg om de plaats van kennis in het onderwijs en de rol van de docent. In het hoger onderwijs wordt de bachelor-masterstructuur ingevoerd en de kwaliteit in een accreditatiestelsel geborgd.

Vorming van de Academie voor Sociale Professies

In 2002 werden de vijf sectoren van De Haagse Hogeschool met hun sectordirecties en eigen diensten opgeheven en kwamen er dertien onderwijsafdelingen en een aantal centrale diensten die direct werden aangestuurd door het College van Bestuur. De voorlopers van de Academie voor Sociale Professies werden in twee verschillende afdelingen ondergebracht: de afdeling CMV & MWD enerzijds en afdeling SPH anderzijds. Van begin af aan was het de bedoeling dat deze twee afdelingen vanwege hun inhoudelijke verwantschap in de toekomst één afdeling zouden gaan vormen.

Deze fusie op termijn was bedoeld om de toekomstige partners aan het idee van samengaan te laten wennen. Tot dan toe leefden de drie opleidingen in splendid isolation ten opzichte van elkaar. Ze deden stuk voor stuk wel mooie dingen, maar op sommige ontwikkelingen zouden ze elk afzonderlijk toch onvoldoende antwoord hebben. Op 4 november 2003 vond de feestelijke 'verloving' plaats tussen de opleidingen CMV, MWD en SPH. Eerder op de dag hadden de docenten in het Haagse etablissement 't Goude Hooft gesproken over het voornemen om een nieuwe weg in te slaan met de drie opleidingen: extern verankeren, samenwerken en vernieuwen. Met overweldigende meerderheid onder-

Gefeliciteerd!
MWD deeltijd, diploma-uitreiking 2008

de veelzijdigheid van de vakken, de pauzes, de deeltijdvariant, de take-home toetsen, de afwisseling in didactische werkvormen, de gezelligheid, de stages (want daar leer je het meeste van), de hoorcolleges, de werkcolleges, de afwisseling tussen de leuke vakken en de zware blokvakken, de lessen drama, het niveau, de projectgroepjes, de kantinedames, de automatisering,

de seminardagen, de POP-verslagen, het projectmatig werken, de sociale sfeer, het veelzijdige karakter van de opleiding, het vele reflecteren. Ergernissen waren er ook bij de studenten; grappig genoeg worden dan zaken genoemd die door andere studenten juist zo gewaardeerd werden: projectgroepjes, niveau, reflectieverslagen. Maar er waren ook andere ergernissen:

klassenopdrachten, mailtjes die niet beantwoord werden, lange schooldagen, gebrek aan theorie, vele bezoeken aan de administratie, niet kloppende cijfers, saaie hoorcolleges, gebrek aan beschikbare computers, klasgenoten die niets deden en toch hun jaar haalden, docenten met stopwoordjes, competenties.

schreven de aanwezigen dit. Deze voornemens waren bedoeld om op actuele ontwikkelingen in onderwijs en werkveld in te spelen. Samenwerken tussen opleidingen levert de voordelen op van schaalgrootte, synergie en loopt parallel met de samenwerking tussen de beroepen die in het werkveld steeds meer nodig is. De opleidingen spelen voorts met hun onderwijs vernieuwend in op externe ontwikkelingen, zodat het onderwijs bij de tijd en voldoende toekomst vast is. De hiervoor benodigde vernieuwingen zijn uitgewerkt in het project Social Work 2008 dat in 2003 werd gestart. In 2005 werd de verlovings 'geconsumeerd' door de oprichting van de Academie voor Sociale Professions. Deze omvat de drie sociaal-agogische opleidingen, het

op deskundigheidsbevordering gerichte expertisecentrum en ter ondersteuning: het academiebureau en het roosterbureau.

Belangrijk vraagstuk in deze tijd was het positioneren van de opleidingen. In het begin van de eeuw zong in de landelijke opleidingwereld de term 'Social Work' rond. In de jaren negentig was deze term in de kring van MWD-opleidingen gelanceerd als een programma voor het verbreden van het maatschappelijk werk naar een benadering die de individuele hulpverlening en ontwikkeling in de bredere context van sociale probleemoplossing wilde plaatsen. Later kwam de term te staan voor de opvatting dat de grenzen tussen de sociaal-ago-

gische beroepen dusdanig vervaagd waren en dat de noodzaak tot integrale aanpak zodanig was, dat sociale professionals in één basisopleiding Social Work opgeleid zouden moeten worden, met specialisaties daarna. Deze laatste opvatting is uiteindelijk in het land maar door weinig hogescholen integraal gekozen. De nieuwe landelijke beroepenstructuur zorg en welzijn *Klaar voor de Toekomst* (2005) van het werkveld, beschrijft enerzijds de gemeenschappelijke basis van de sociaal-agogische beroepen in een vijftal competenties, maar onderscheidt anderzijds de drie bekende beroepen als hoofdstromen met daarbij nog een veelvoud aan beroepsvarianten. Aldus brengt het werkveld niet voor de eerste keer de bijna paradoxale wens van zowel breed als specialistisch opgeleide werkers tot uitdrukking.

De Academie voor Sociale Professions heeft ervoor gekozen drie sociaal-agogische opleidingen aan te bieden die aansluiten bij de drie hoofdstromen die het werkveld zelf onderscheidt, die recht doen aan de eigensoortigheid van de verschillende sociale beroepen en die ook voor studenten herkenbaar zijn: CMV, MWD en SPH. In de behoefte aan brede en flexibel inzetbare werkers wordt voorzien door de opleidingen op acht gemeenschappelijke kerncompetenties te stoelen. Hierin zijn de eisen verwerkt die in de *Toekomstverkenning*

Zorg en Welzijn (2004) zijn beschreven en die bij het regionale werkveld zijn getoetst en aangevuld. Deze competenties toegepast in beroepsspecifieke situaties vormen in elk van de drie opleidingen de basis van het leerplan. Studenten volgen verder opleidingsdoorbrekende programma's die zorgen voor een brede oriëntatie op het beroep. Ook het vermogen over de grenzen samen te werken en problemen en behoeften integraal te benaderen komt in deze gemeenschappelijke programma's aan bod. Zo zijn er minoren waarin studenten zich kunnen specialiseren in thema's waarmee de verschillende sociale beroepen te maken hebben, bijvoorbeeld de minoren die zich richten op vraagstukken van jeugd en jongeren. In de gemeenschappelijke programma's, minoren en de studieloopbaanbegeleiding wordt door docenten uit verschillende opleidingen samengewerkt.

*A bachelor Boy in het Haagje
Kreeg een verloofde gespitst in zijn maagje
Wordt het huwelijk sterk
Door modern Sociaal Werk?
Voor Pim een weet, voor ons een vraagje
— Verlovingslimerick, ter gelegenheid van de
feestelijke verloving tussen CMV, MWD en SPH
op 4 november 2003*

Studenten aan het woord

Laura van Wagenveld (22): 'Je kunt je studie zelf theoretischer maken'

Studenten

De academie telt in 2008 meer dan 1500 studenten: ruim 200 volgen de opleiding CMV, tussen 600 en 700 MWD en SPH. Ongeveer driekwart van de studenten is vrouw. De studentenpopulatie van de Academie voor Sociale Professies is zeer divers, ongeveer een derde is niet-westers allochtoon. MWD heeft een van de hoogste percentages studenten van allochtone herkomst van De Haagse Hogeschool. De samenstelling naar herkomst weerspiegelt in sterke mate de demografische ontwikkelingen in de regio Haaglanden. Dat levert een boeiende en dynamische studentengemeenschap op. Studenten zijn degenen om wie het uiteindelijk gaat. We laten daarom enkele studenten aan het woord over hun opleiding.

Laura van Wagenveld:

'Je kunt je studie zelf theoretischer maken'

Laura van Wagenveld (22) is sinds de zomer van 2007 bachelor CMV. Direct na haar studie is ze voor een jaar naar Australië vertrokken, om daar te werken en te reizen. 'Eigenlijk had ik geen idee wat ik me bij CMV moest voorstellen, ik koos die richting omdat ik iets met mensen en creatieve vakken wilde doen. Ik kijk nu heel positief terug op de afgelopen vier jaar. De eerste jaren had ik het idee dat de stof wat oppervlakkig bleef,

maar tijdens mijn stages (twee grote en een kleine) ontdekte ik dat ik al veel kan en weet. Al in mijn eerste jaar deed ik recreatiewerk op een camping, in mijn tweede jaar verzorgde ik workshops voor tieners bij Breed Welzijn Delft en in mijn derde jaar heb ik stage gelopen bij een groot kunstfestival in Melbourne. Nu ik daar naartoe terugkeer, ben ik ook van plan om nog meer vakliteratuur te lezen. Ik vond namelijk eigenlijk dat mijn studie wel wat theoretischer kon, maar ik realiseer me nu dat dat voor een deel ook aan jezelf ligt.'

Informeel

Laura noemt als absoluut pluspunt van de opleiding de kleinschaligheid. 'Dat moet behouden blijven. Alle docenten kennen je, je hoeft ze niet met u aan te spreken. Ik houd wel van dat informele. Docenten zijn ook echt in jou als persoon geïnteresseerd. Het gebouw vind ik ook prima, vooral het CMV-zitje, waar je makkelijk in contact komt met studenten van andere jaren.' Laura's introductieweek in het eerste jaar was met alle eerstejaars van De Haagse Hogeschool. 'Dat was massaal, maar gelukkig is het nu veranderd en gaat iedereen met zijn eigen studiegenoten op kamp. Supermooi is het om te zien hoe zo'n kamp bijdraagt aan de groepscohesie. De jaren onder mij zijn echt hechte klassen.'

Mark van Lokven: 'Je krijgt overal de basis van mee'

54

De les die Laura het meest is bijgebleven is SCV (Sociale en Communicatieve Vaardigheden) van Pim. 'Ik denk nog vaak terug aan zijn les over voor de klas staan. Het eerste jaar doe je dat met een rood hoofd en bibberige handjes, maar dankzij die lessen kan ik nu makkelijk een presentatie houden zonder dat ik een zenuwinstorting krijg.'

Mark van Lokven:

'Je krijgt overal de basis van mee'

Mark van Lokven is derdejaars student SPH en organiseerde, met SPH studievereniging Stuvee, een project over hulpverlening in ontwikkelingslanden die onder andere een studiereis naar Indonesië omvatte. 'De voorbereidingstijd was gierend druk, ik hield me bezig met protocollen bij diefstallen en natuurrampen, want dat speelde in die tijd voor Indonesië. Tegelijkertijd had ik tentamens en moest ik een stapel reflectieverslagen schrijven. Daarin moet je beschrijven hoe je bent gegroeid en wat je hebt gedaan om de doelen die je aan het begin van het jaar hebt geformuleerd, te bereiken. Mijn leerdoelen zijn grenzen stellen en het maken van de juiste keuzes voor al mijn nevenactiviteiten. Ik heb ook een afbouwschema voor mijn nevenactiviteiten gemaakt ter voorbereiding van mijn stage in het derde studiejaar.' Is dat alles bij elkaar niet iets te druk? 'Ach,

zo weet je wel weer waar je grenzen liggen, maar het is goed als het project Indonesië achter de rug is.'

'Historisch besef is in onze opleiding geen nadrukkelijke factor. Soms komen historische ontwikkelingen op het gebied van psychologie en sociologie wel terug in vakken, maar we gaan daar niet diep op in. Ik denk dat dit typisch is voor SPH: je krijgt overal de basis van mee. Er is ook veel ruimte om zelf keuzes te maken en ervaringen op te doen. Op school krijg ik hier de ruimte voor en word ik serieus genomen. Je kunt in principe ook met elke docent over je keuzes overleggen. Ik maak mijn keuzes liever in stilte.'

Zoeken naar andere invulling

'SPH zal de komende jaren veranderen richting Social Work. Je merkt dat er hogeschoolbreed gezocht wordt naar een andere invulling van de studie. Aan de minors merk je nu dat die nog niet helemaal aansluiten bij ons studieprogramma. Ik heb EHBOO (Eerste Hulp bij Opvoeden en Opgroeien) gevolgd. Daar heb ik gemerkt dat pedagogiek me trekt. Misschien wil ik hierna nog doorleren, daar ben ik nog niet helemaal uit. Ik zou dan liever kiezen voor een hbo-master dan voor de universiteit. Ik blijf liever wat dichterbij de praktijk, universiteit is voor mij te wetenschappelijk.'

Ik denk dat veel studenten die aan SPH beginnen nog geen duidelijk beeld hebben van de studie. Dat krijg je hier vanzelf. Je leert hier ook veel over andere culturen, niet alleen via vakken maar ook dankzij je medestudenten. Die hebben uiteenlopende culturele achtergronden, en dat vind ik prettig en leerzaam.' /

Inge van Cleef over Gent

(nieuwsbrief internationalisering)

Geen (onderwijs)project 2 voor mij. Ik ben voor vier maanden in Gent. Tenminste, ik was voor vier maanden in Gent, ik ben al bijna terug. Eind januari zit het er op en kom ik weer terug naar Den Haag om af te studeren. In Gent heb ik mijn eigen studieprogramma mogen samenstellen uit drie verschillende opleidingen: Sociaal Werk, Orthopedagogiek en Toegepaste Psychologie. Deze laatste opleiding wordt opgeheven. Helaas voor nieuwe Erasmusstudenten; dit is naar mijn idee de meest interessante opleiding van de drie. Deze mensen worden opgeleid tot assistent in de psychologie. De vakken die ik gevolgd heb zijn schoolpsychologie en leerbegeleiding (de SPH-er op school), contextuele psychologie (naar de ideeën van Nagy), medicosociale inhoud (erfelijkheid en neuropsychologie), orthopedagogie III (het bekijken van diverse orthopedagogische kaders), Studium Generale (een reeks hogeschoolbrede

lezingen), Intercultural Competences (in het Engels) en een soort Werkveldverkenning, ingevuld met diverse activiteiten en bezoeken. Het grootste onderdeel hiervan was een studiereis naar Tsjechië. (...)

Bij het volgen van de vakken op school heb ik gemerkt dat de manier van lesgeven hier een beetje ouderwets is: de docent voor de klas, geen interactie, geen samenwerken, geen leergroepjes. Ik geloof niet dat ik het heel erg vond, maar het is wel opvallend. Het is ook opvallend dat er veel meer theorie wordt aangeboden; veel studenten kennen ook nog alle modellen, belangrijke figuren, psychologen, boeken, jaartallen. Vergeleken bij SPH dus veel meer theorie en kennis. Ik heb er mijn voordeel mee gedaan, want ik vond dat ik nog te weinig theoretische achtergrond had. Dat is nu wel anders! Maar ik heb ook gezien dat de Gentse studenten moeite hebben met samenwerken, overleggen, onderhandelen, beroepshouding. Het heeft me toch een beetje overtuigd dat al dat 'gezeur' over competenties, attitude, leergroepjes, samenwerken niet helemaal voor niets is. Ik vind toch wel dat we in Nederland te weinig theorie krijgen aangeboden. Een combinatie van de twee, Den Haag en Gent, lijkt me dus ideaal en een aanrader voor elke student. (...) /

Ondertekening convenant Lerende Wijkcentra zomer 2006

Externe verankering en verbinding met de stad

Rob de Rijke over de GGZ-minoren: 'Bejegening speelt een belangrijke rol'

56

De academie heeft voor de externe verankering en de verbinding met de stad een reeks van denktanks, fora, convenanten en samenwerkingsprojecten met werkveldinstellingen georganiseerd. Ook organiseert de academie elk jaar seminar weken waarin studenten en professionals uit het werk zich buigen over actuele onderwerpen. De academie brengt zo haar betrokkenheid op de lokale samenleving en haar verantwoordelijkheid als medespeler op het gebied van sociale vraagstukken tot uitdrukking.

Convenanten

In 2006 tekende de Academie voor Sociale Professies een aantal convenanten met instellingen uit de praktijk. Bijvoorbeeld met de gehandicaptenzorg, STIOM, Stichting Jeudformaat en MOOI. Tussen academie en instellingen zal een uitwisseling in stand gehouden worden van kennis, educatie en praktijkervaring.

'Bejegening speelt een belangrijke rol'

Rob de Rijke over de GGZ-minoren

'De twee minoren GGZ die we hebben ontwikkeld, bieden agogen een mogelijkheid zich te verdiepen in het werken in de geestelijke gezondheidszorg,' vertelt docent Rob de Rijke. 'De eerste minor, 'De Patiënt Centraal', richt zich op het verkennen van het brede

GGZ-terrein. Waar we vooral aandacht aan besteden is het kennismaken met patiënten met een psychische stoornis. Wat komt er kijken bij de bejegening van deze mensen? De tweede minor, 'Forensische Zorg', richt zich op strafrechtelijke zorg en behandelt allerlei juridische aspecten. Ook hier speelt bejegening een belangrijke rol, maar meer toegespitst op het aspect dwang. Dwang geeft een totaal nieuwe dimensie aan de manier waarop je patiënten bejegent.'

Dicht bij de praktijk

De beide minoren zijn ontwikkeld volgens landelijke richtlijnen (competenties GGZ-agoog) die zijn vastgesteld door de scholen in samenwerking met het werkveld. Rob de Rijke: 'De laatste jaren zie je deze ontwikkeling bij steeds meer doelgroepen. Agogen zullen zich meer en meer profileren in de GGZ, omdat men zich steeds meer richt op maatschappelijk herstel. Het werkveld verwacht van studenten dat ze voldoende toegerust zijn om met specifieke doelgroepen te werken en de school verwacht dat studenten binnen de studie, naast een algemene hoofdstroom, voor een individuele ontwikkeling kiezen.'

Rob de Rijke merkt dat studenten vooral geïnteresseerd zijn in het ervaren: 'Wie zijn patiënten? Wat doen ze? Hoe is het ze te ontmoeten en wat doe je dan als

Links: Officiële opening Lerende Wijkcentrum in het Vader- en Moedercentrum Zuidwest januari 2008

Rechts: Margot Sol, belangrijke kracht achter de convenanten met instellingen uit de praktijk.

Een afgestudeerde in het jaarboek SPH 2007 – 2008

Anny Sheikh

Stage eerste jaar: Ipse, woonterrein voor mensen met een verstandelijke beperking / Stage derde jaar: JSO, Spel aan Huis (expertise centrum voor Jeugd, Opvoeding en Samenleving) / Afstudeerproject: zingeving, binnen de SPH-opleiding. Er moet gefilosofeerd worden met SPH-studenten over zingeving (levensvragen). Hiermee willen Cindy Barbosa en ik dat bij de sociaal

agoog? Ontmoetingen met gastdocenten uit het werkveld slaan bij onze studenten altijd goed aan, merken we. We proberen dan ook – de leerlijnen indachtig – binnen het onderwijs leersituaties aan te bieden die de praktijk zo dicht mogelijk benaderen of die zelfs in de praktijk plaats vinden. Om dat te realiseren moeten we goed samenwerken met het werkveld. Beide minoren bestaan uit verschillende onderdelen, waarmee we studenten met verschillende leerstijlen aan proberen te spreken. We geven colleges, laten studenten projecten uitvoeren, organiseren lezingen en workshops. Juist door die diversiteit aan vormen is dit aantrekkelijk onderwijs voor studenten. Toetsing vindt voor een deel plaats door assessment, maar studenten moeten ook een projectverslag maken en we toetsen hun kennis. In de toekomst willen we nog meer praktijkgerichte toetsing afnemen. En ook daarvoor is een nauwe samenwerking met het werkveld noodzakelijk. Dat is dus een aspect waaraan we hard werken.' /

The Lion King

Op 20 november 2006 werd de eerste uitvoering van de minor GGZ-agoog feestelijk geopend. Na het welkomstwoord van collegevoorzitter Pim Breebaart gaf Victor Vlader Rivero, lid van de raad van bestuur van Parnassia een gastcollege. MWD-studente Judith de

Leuw vond dit college inspirerend: 'We kregen een fragment te zien uit de Disney-film The Lion King. De docent liet aan de hand daarvan zien hoe non-verbale communicatie werkt in groepsprocessen. Zonder woorden kunnen anderen worden buitengesloten. Hij vertelde daar heel aansprekend over. Natuurlijk kun je emoties en non-verbale communicatie in een tekenfilm makkelijker herkennen dan in de veel complexere werkelijkheid. Maar dit was wel een heel leuk begin van de minor.'

Nieuwe partners voor de Academie voor Sociale Professions

Op 25 juni 2008 vierde de Academie voor Sociale Professions het tweejarig bestaan van het convenant met Stichting Jeugdformaat. De academie verwelkomde dan ook een nieuwe partner: Stichting Jeugdformaat/De Jutters Combinatie (JJC). JJC is een samenwerkingverband tussen Jeugdformaat en De Jutters in Den Haag. Het is een instelling in een gesloten omgeving voor opvang en intensieve behandeling voor jongeren met ernstige gedragsproblemen en psychiatrische problemen. De Academie voor Sociale Professions sloot ook een convenant af met de Raad voor de Kinderbescherming. Beide overeenkomsten zijn gericht op structurele samenwerking met als doel dat de studenten hier de

pedagogische hulpverleners van de toekomst een bewustwordingsproces in werking wordt gesteld. Een bewustwordingsproces waarbij de SPH-studenten worden gestimuleerd om na te denken over vragen die samenhangen met zingeving (...) / Wat inspireert je: mijn hoofdboek / Waar heb je ooit onbedaarlijk om moeten lachen: elke keer weer als ik word gekieteld / Waar heb je het

hardst om moeten huilen: toen ik het hardst moest lachen / Wat is het belangrijkste dat je van thuis hebt meegekregen: maak altijd tijd vrij voor anderen / Waarom heb je voor deze opleiding gekozen: ik verleen graag zorg aan anderen / Wat moet er absoluut niet aan de opleiding veranderen: stages / Waar heb je je tijdens de opleiding vreselijk aan geërgerd: reflectieverslagen / Wie

zijn je helden: een leraar die de nieuwsgierigheid van zijn of haar leerlingen weet aan te wakkeren (...)

//

vruchten van plukken op een aantal gebieden zoals: stages, onderzoek en afstuderen, dual, deskundigheidsbevordering, uitwisseling van expertise van werkveld en onderwijs.

kinderen, een andere over sociotherapie en ouderbegeleiding. De voorstellen voor verbetering van bestaande werkwijzen in deze papers werden goed ontvangen.

58

Uit de samenwerking met verschillende instellingen in de expertgroep en in het bijzonder met De Jutters is een post-hbo-opleiding Jeugdigen en psychiatrische kwetsbaarheid voortgekomen waaraan medewerkers van deze instellingen deelnamen. De eerste studenten sloten deze opleiding af met de presentatie van een paper aan de hand van een casus aan collega's en leidinggevend. Een paper ging bijvoorbeeld over de mentorregie bij een afdeling dagbehandeling voor

Bezoek aan de Alice Salomon
Fachhochschule in Berlin

Leren en opleiden

Tine Abbinga, academiedirecteur:
'Grenzen vervagen, dat vraagt om
wereldburgers'

Veranderingen in de competenties van professionals

Vrij algemeen is de opvatting dat Nederland (en de wereld) een dynamische kennissamenleving zijn geworden die nieuwe eisen stelt aan degenen die werken, zeker aan de hoger opgeleiden. Deze eisen hebben uiteindelijk allemaal te maken met het vermogen om op steeds veranderende omstandigheden in te spelen. Het gaat om: zelfregie, ondernemingszin en innovatief vermogen en ook om levenlang leren. Dit stelt nieuwe eisen aan de opleiding van de professionals: niet langer het routineachtige ambacht is het alfa-en-omega van de opleiding, maar het vermogen om zelf nieuwe oplossingen in kritische situaties te ontwerpen en dit ook nog in een internationale en multiculturele setting.

Wereldburgers

Interview met Tine Abbinga, academiedirecteur

We zien dat geografische en culturele grenzen vervagen. Dit verschijnsel vraagt om wereldburgers, professionals die kunnen functioneren in een internationale en multiculturele omgeving. Wij willen de studenten hierop voorbereiden. Dit gebeurt op verschillende manieren zoals oriëntatie op het internationale beroepenveld van social work, studentenuitwisseling en stages in andere landen. Een van de leukste manieren is het bezoeken

van opleidingsinstellingen in het buitenland. Het gesprek met de collega's daar leidt vaak tot nieuwe ideeën en verrassende manieren van kijken.

Van het bezoek aan de Alice Salomon Fachhochschule in Berlin herinner ik me dat studenten daar pas worden toegelaten tot de studie nadat zij aantoonbaar twee maanden relevante werkervaring hebben opgedaan. Het is uitdagend om te zien dat een droom die in Nederland onvervulbaar lijkt bij de burenvanzelfsprekend is.

Tijdens het bezoek aan de University of California Los Angeles (UCLA) raakten we heel geïnspireerd door de aanpak van de eerstegeneratiestudenten. Veel bleken we te delen, maar er waren ook verschillen. Zo deelden we de opvatting over het belang van socialisatie voor de loopbaan, maar ik verbaasde me over het feit dat iedereen zijn presentatie begon met een verhaal over de eigen socialisatie. We deelden de opvatting over het belang van studieloopbaanbegeleiding. Bij ons is dit vertaald in een verplicht programma. Daar was het aanbod niet verplicht en meer gevarieerd. Dit heeft ons ertoe gebracht om een vrijwillig coachingsprogramma te ontwikkelen waarin ouderejaars studenten jongerejaars studenten coachen. Bovendien is me bij gebleven dat de medewerkers van de UCLA enorm trots waren op de be-

Veranderingen blijven komen

Siela Ardjosemito (docent) gelooft in blijvende vernieuwingen: 'Het is allang niet meer zoals het was. Er zijn geen geitenwollen sokken meer, de tijdgeest is anders. Het is goed om te beseffen dat het ooit anders was, maar de maatschappij is sinds die tijd veranderd. Nu is ook ons vak zakelijk. De gemeente betaalt subsidie, koopt daarmee een sociaal product,

en dat moet geleverd worden. Die verzakelijkte houding moet je als vierdejaars toch echt wel onder de knie hebben. Die verzakelijking zal wel blijven. Je werkt met mensen, en die veranderen in de kern niet. Wel hun situatie en context. Je moet dus als academie altijd up-to-date blijven. Je zult mensen, en dus ook je studenten, moeten blijven begrijpen. Contacten worden vluchtiger, sneller,

rechtlijner, met minder diepgang. Juist die diepgang zal binnen alle vakken aandacht moeten krijgen. Als docent wil je nu eenmaal dat je studenten nadenken en hun visie kunnen ontwikkelen op het werken met mensen.'

reikte resultaten en dat een deel van de succesformule was dat ze werkten met eigen kweek. Hiervan kunnen we nog veel leren.

60

Ook onverwacht feedback is een van de winsten van uitwisseling met de burens. Zo herinner ik me de verbaasde reactie van enkele Belgische studenten die bij ons deelnamen aan het onderwijs. De studente vertelde: 'De docent begon met de vraag of we iemand kennen met een depressie. En meteen begonnen de Nederlandse studenten te reageren: 'mijn buurvrouw', 'mijn oom', 'mijn tante'... In België zou dit ondenkbaar zijn. /

Onderwijsvisie

In de onderwijsvisie van de Academie voor Sociale Professions staat de competentieontwikkeling van de student centraal. Het begrip competentie wordt veelvuldig genoemd, tot ergernis van sommige studenten en docenten. Met het begrip competentie lijkt de kennis ingeruild te worden voor vaardigheden, althans volgens enkele critici. De academie ziet kennis echter uitdrukkelijk als een belangrijke component van competenties en wil dit in de onderwijspraktijk ook laten blijken.

Voor het verwerven van de competenties is een nieuwe wijze van leren en opleiden nodig. De Haagse

Hogeschool gaf hiervoor het raamwerk in de nota *Kaders voor De Haagse Bachelor*, 2003. De sociaal-agogische opleidingen hadden met de invoering van de nieuwe beroepsprofielen eind jaren negentig al veel gedaan aan het vernieuwen van hun onderwijskundige inrichting. Er wordt nu door de drie opleidingen een pedagogisch didactische benadering ingevoerd waarin zelfregie, competentieren in het kader van het leerlijnenmodel en competentietoetsing belangrijke elementen zijn.

Er zijn assessments ontwikkeld waarmee de competenties integraal getoetst worden. De toetsuitkomsten maken de student duidelijk waar hij staat in zijn ontwikkeling en wat hij in zijn studie nog nodig heeft. De toetsen dienen als leermoment voor de student (reflectie op competentieniveau) en daarnaast ook als leermoment voor de docent (reflectie op onderwijs). Zowel van docenten als studenten wordt een actieve rol in het leerproces verwacht. Beroepsvragen en praktijkopdrachten worden in samenwerking met het beroepenveld geprogrammeerd. Ook de vergroting van de keuzevrijheid van studenten door het invoeren van minoren is onderdeel van de vernieuwing.

De Haagse Hogeschool ziet zich als emancipatie-instelling. Eerstegeneratiestudenten zijn jongens en meisjes

Seminarweek Sociale Professies

De seminarweek is een bijzondere vorm van onderwijs. Er is ruimte voor studenten, docenten en professionals uit het werkveld om elkaar te ontmoeten en met elkaar te debatteren over actuele ontwikkelingen in welzijn, zorg en maatschappij. In november 2007 vond voor de vijfde keer de seminarweek

‘Zorg en welzijn van morgen’ plaats. Het programma varieerde van fondsenwerving tot ‘jongeren waar we geen raad mee weten’ en van de WMO tot een theatervoorstelling van toneelgroep ‘Lef’. ‘Het idee van de seminarweek als broedplaats voor vernieuwing heeft de actieve inbreng van velen nodig’, aldus Tine Abbinga, academiedirecteur. ‘De afgelopen weken is gebleken door de

vele aanmeldingen dat er enorm veel animo is onder studenten, docenten en alumni voor de verschillende programma-onderdelen.’

van wie de ouders niet gestudeerd hebben. Ze kennen het studeren niet van huis uit. Omdat de Academie kiest voor de pedagogiek van de excellentie (iedere student ontplooit zich maximaal) krijgen deze studenten extra begeleiding, juist omdat ze van thuis geen inhoudelijke ondersteuning kunnen verwachten. Er wordt een coach aangeboden die hen kan helpen hun weg te vinden in het hoger onderwijs. Als coaches worden ouderejaars studenten opgeleid. Veel van deze eerste-generatie studenten hebben de weg naar het hoger onderwijs via het mbo gevonden. Met het mbo in Den Haag (Mondriaan) wordt daarom samengewerkt om deze doorstroming verantwoord en succesvol te maken, onder andere via het gebruik van een doorstroomportfolio.

Agnes van Mil en Shanna van de Linden, twee deelnemers van het coachingsproject en de minor coachen over wat een studentcoach doet

‘Ik kan mijn medestudent tot inzichten brengen. Ik kan als studentcoach de coachee stimuleren tot zelfsturing zodat deze zijn eigen problemen en zijn studievragen voortaan zelfstandig aan kan pakken. Hoe moeilijk dat soms ook is vanuit een andere etnische achtergrond.’

‘Coaching is nieuw en niet wat ik me er bij voorstelde voor ik over de minor en het coachingsproject las. De

term ‘coachen’ ken ik vanuit de sport: aanmoedigen, motiveren, iets aanleren en vooral veel doorgaan, doorzetten en doen. Nu is mijn beeld anders, totaal anders. De eerste eye-opener was dat een van de belangrijkste zaken binnen coaching zelfsturing is. Een competentie van de coach is om achterover geleund te zitten en de coachee te laten denken en praten. Toen ontstond er voor mij een heel ander beeld van coachen: niet roepen en schreeuwen hoe het moet maar de coachee zelf laten ontdekken wat hij/zij nodig heeft. Om zelf geen conclusies te trekken en iemand anders aan het denken te zetten was erg wennen en vooral veel oefenen. Coachen is eigenlijk heel alert en scherp zijn: de belangrijke punten uit de informatie die je van de coachee binnen krijgt opvangen en hierop door vragen tot ze helder zijn. Vervolgens kan je er dan mee aan de slag. Dit gaat steeds gemakkelijker en soms zelfs al onbewust. Ik betrap mijzelf er wel eens op mijn vriend te coachen. Op dat moment stel ik vragen op een zodanige manier dat hij zijn eigen vraag helder krijgt. Ik voorkom om zelf met een oplossing voor hem te komen, die misschien ook wel helemaal niet bij hem past. Het gaat soms onbewust!’

Eén op één communicatie binnen een coachcontext is pittig maar ook al snel heel leuk. Iemand zien denken

Golfbewegingen

'De stroming van het ervaren leren zoals we die nu meemaken, is in wezen een herhaling van de inzichten die in de jaren zestig ontstonden. Door trainingen, oefeningen, en rollenspelen leerden studenten het vak. Het groepsonderwijs is vrijwel verdwenen, waarmee ook groepsdynamiek en groepsprocessen voor een belangrijk deel weg-

vallen. Terwijl ook die aspecten vormend zijn.

Er is nu wel oog voor de persoonsvormende lijn van onze studenten. Je wilt als onderwijsinstellingen niet alleen dat studenten iets weten, ze moeten ook voelen. Als je niets ervaart, kun je ook niet reflecteren. Terwijl ervaringsreflectielijnen nu heel belangrijk zijn, met een grote nadruk op de stageperiodes.

Die golfbewegingen maken ons vak heel boeiend. Wat er zich in onze school afspeelt, is altijd een afspiegeling van de maatschappij, het klopt met de tijdgeest.' [Martine de Lange, docent.](#)

62

over zijn situatie en vervolgens diegene ook echt dingen zien ontdekken is heerlijk en super interessant. Ik kan nu zelfs coachen volgens verschillende modellen zodat je echt kan aansluiten bij iemands situatie en leerstijl. Ik kan omgaan met emoties van mijzelf en anderen en ik kan verantwoordelijk feedback geven. Ik kan luisteren en durf te denken. Ik durf iemand uit te dagen, iemand verder te laten kijken, iemand uit zijn situatie te trekken en diegene een nieuwe wereld te laten openen voor zichzelf.

Eigenlijk ben je, wanneer de coachgesprekken goed verlopen, mee aan het kijken bij iemands ontdekkingsreis. Soms een reis naar een huis in de straat erachter, soms

naar een land waarvan niet duidelijk was dat het ooit bestond. Ik draag als studietoestel bij aan het studietoestel-succes van medestudenten die weer een voorbeeld kunnen zijn en later ook leren coachen. Ik geloof dat dit in de toekomst heel belangrijk wordt.'

Radha Chierkoet: 'Weten wat je de arbeidsmarkt te bieden hebt'

Docenten aan het woord over onderwijs

'Weten wat je de arbeidsmarkt te bieden hebt'

Radha Chierkoet over de minor 'Professionalisering en Social Work'

Radha Chierkoet is methodiekdocent bij MWD en heeft in samenwerking met andere docenten een verbindingsminor ontwikkeld richting de arbeidsmarkt, 'Professionalisering en Social Work'. 'Die is gericht op profilering en professionalisering van social workers,' vertelt Radha. 'In ons beroep van maatschappelijk werker bieden we mensen ondersteuning die met levensproblemen getroffen worden: relatieproblemen, misbruik binnen de familie, geweld, jongerenproblematiek, schulden, verslaving of psychische problemen. Meer dan ooit is ons beroep actueel, als je de media volgt zie je dat het hele menselijk leven doormat is van problemen. Dat is ons vakgebied. De maatschappij wordt complexer en ons beroep verandert mee. Maar hoe handhaaf je je op de arbeidsmarkt? Hoe profileer je je? En wat drijft jou als social worker? De motivatie van studenten om te kiezen voor een sociale academie is veranderd. Politiek bewustzijn ligt er niet meer aan ten grondslag; studenten willen een vak leren waarmee ze hun brood kunnen verdienen. Zelf zijn ze vaak ook al bekend met levensproblemen; hun ervaringen zijn deel van hun motief.'

Volgens Radha Chierkoet beschouwen huidige studenten de samenleving veel meer als een gegeven, hun maatschappelijke betrokkenheid is minder ontwikkeld. 'Door de individualisering en de psychologisering van problematiek komt de rol van de omgeving op de achtergrond. Dat is jammer, want het een staat niet los van het ander. Daar probeer ik mijn studenten op te wijzen. Ik wil dat ze weten wat ze de arbeidsmarkt te bieden hebben.'

Sightseeing

In het onderwijs past Radha Chierkoet uiteenlopende didactische vormen toe. 'Natuurlijk is er nog steeds klassikaal onderwijs, waarbij je met een hele leergroep de leerstof kritisch bespreekt. Maar dat wissel ik af met subgroepen van maximaal vier studenten, waarbij de docent fungeert als consultgever, en er meer ruimte is voor verdieping. Verder laat ik studenten rollenspellen, presentaties houden en ik stimuleer waar ik maar kan de discussie. Wat mijn studenten ook altijd aanspreekt is een les door gastdocenten; gemotiveerde, gedreven beroepsbeoefenaars die in gesprek gaan met de studenten. Zo kunnen ze al een blik op de praktijk werpen. Dat gebeurt ook als ze op sightseeing gaan bij instellingen.'

*Al wandelend langs Haagse wegen
 Waardoor we veel wilde ideeën kregen
 Ook kort door de bocht
 Veel staat op de tocht
 Toch geven wij het verlovingsfeest onze zegen*

— Verlovingslimerick, ter gelegenheid van de feestelijke verloving tussen CMV, MWD en SPH op 4 november 2003

Emilie Gomperts:
 'Alle brokstukken van werk en
 opleiding samenbrengen'

64

Aan het eind van elk onderdeel moeten studenten aantoonbaar nieuwe inzichten hebben verworven. Ze moeten onderbouwd antwoord op vragen kunnen geven, en op grond van hun eigen ervaringen – die vind ik heel belangrijk – moeten ze kunnen beargumenteren welke diepere kennis ze hebben verworven. Natuurlijk moeten ze ook zo ver mogelijk door de stof heen zijn gekomen, maar het mag niet blijven bij droge theorie. Heel belangrijk is dat studenten de verbinding kunnen maken met de praktijk, dat ze in gesprek zijn geweest met de professional. Zo bouwen ze ook hun netwerk op voor de nabije toekomst.' /

*'Alle brokstukken van werk en opleiding
 samenbrengen' Emilie Gomperts over leren en
 werken in de praktijkwerkgroep*

'Ooit is de praktijkwerkgroep (pwg) opgericht als integratieve les, een plaats waar deeltijdstudenten en duale studenten alle brokstukken uit hun opleiding en ervaringen konden samenbrengen,' herinnert Emilie Gomperts, docent pwg en socialisatie zich. 'Twintig jaar geleden misten we zo'n plaats en sindsdien functioneert die goed. Vooral deeltijders maken zoveel mee in hun dagelijks werk, conflicten, knelpunten, lastige kwesties... het kan heel nuttig zijn om dat in zo'n groep te bespreken. Maar er hoort ook onderwijs bij en het bege-

leiden van het afstudeerproces van de studenten. De pwg is echt een integratief moment, dat elke week anderhalf uur plaatsvindt. Als inhoud hebben we op dit moment vooral 'het constructieve gesprek' vanuit de Transactionele Analyse. Dat is een communicatiemodel dat de studenten al kennen. Daarmee kijken we naar de zogenaamde dramadriehoek: In de communicatie bestaan er drie valkuilen waarin iedere deelnemer terecht kan komen: die van aanklager, slachtoffer en redder. In de pwg oefenen we hoe uit een situatie te komen waarin de social worker of de cliënt één van die rollen aanneemt.'

Nachtdienst

De combinatie van leren en werken is voor deeltijdstudenten vanzelfsprekend. 'Zo komen ze ook binnen, deze studenten hebben de praktijk nodig om gemotiveerd te blijven voor het leren. Ze willen wat ze leren ook direct in de praktijk kunnen toepassen en herkennen.' Zelf vindt Emilie het werken met deeltijd- en duale studenten heel prettig. 'Als je iets vertelt, kun je je studenten heel gemakkelijk vragen om voorbeelden uit de praktijk. Didactisch is het erg prettig om de afstand abstract-concreet zo te overbruggen. En studenten hebben direct het gevoel dat wat ze leren, nuttig is.' Een deeltijdstudie heeft meer voordelen: 'Studenten komen

CMV-docente Mieke Klaver:
'Onderwijsvernieuwing vindt niet
alleen binnen school plaats.'

die ene dag per week terug naar school en kunnen dan even afstand nemen van hun werk. Ze lachen veel, en zijn er met hun aandacht helemaal bij. Omdat ze het leuk vinden om te komen leren. Maar er zijn ook nadelen. De druk op deze studenten is hoog, ze werken hard en hebben weinig tijd om boeken te lezen en huiswerk te maken. Soms komen ze rechtstreeks uit de nachtdienst en hebben moeite om in de klas hun ogen open te houden.'

De student verandert, net als de samenleving. 'Natuurlijk, zij maken er immers deel vanuit, net als ikzelf. De populatie is veel diverser dan voorheen, wat de een vanzelfsprekend vindt is dat voor de ander niet. Ik ben daar heel blij mee, ik hoef nauwelijks meer uit te leggen dat je over een kwestie ook anders kunt denken, dat komt al uit de groep. Dat zit er gewoon in. Ik hoef daar alleen maar ruimte aan te geven.'

'Onderwijsvernieuwing vindt niet alleen binnen school plaats.' Mieke Klaver, CMV-docent en verbonden aan het lectoraat Ondernemen en Innoveren van De Haagse Hogeschool.

'Docenten geven sinds enige tijd buiten school les, in het Lerende Wijkcentrum in Bouwlust; een vorm die veel weg heeft van een leerbedrijf. Deze vorm van leren past uitstekend bij het competentiegericht onder-

wijs, waar het traditionele onderwijs in de collegezaal plaats maakt voor een krachtige leeromgeving, het uitgangspunt is dat je je vak toch het beste in de praktijk leert. Die praktijkervaring moet nadrukkelijk wel aan kennis gekoppeld blijven. We hebben nu een vorm opgezet waarin hbo-studenten de mbo-studenten coachen, en de mbo-studenten op hun beurt de vmbo-studenten coachen. Op dit moment is er ook veel aandacht voor coaching binnen onze academie. In de minor coaching worden de theorie en methoden van coaching bijgebracht. Daarna begeleiden ouderejaars eerste en tweedejaarsstudenten en zo leren zij de beginselen van coaching in de praktijk. De academie is daarmee eigenlijk ook een soort leerbedrijf. En tegelijkertijd is coaching een prachtig middel voor het stimuleren van studiesucces. Ter afronding van mijn werkzaamheden voor het lectoraat onderzoek ik binnen welke academies er gewerkt wordt met leerbedrijven en welk effect dit heeft op het ondernemende gedrag van studenten. Een eerste voorzichtige conclusie is dat er met leerbedrijven binnen De Haagse Hogeschool nog niet veel wordt gewerkt. Dat betekent dat er ook over dit onderwerp nog veel te leren en te ontwikkelen is.'

*Drie sociaal-agogische zuilen
Oppassen; dat wordt in de toekomst huilen
Dus doen we samen een minor
Dat vinden studenten fijner
En dan kunnen we elkaars studenten ruilen*
— Verlovingslimerick, ter gelegenheid van de feestelijke verloving
tussen CMV, MWD en SPH op 4 november 2003

De academie als kennisinstelling

66

Nederland onderscheidt zich van veel omringende landen doordat het hoger onderwijs gesplitst is in universitair en hoger beroepsonderwijs. De onderzoekstaak en daarmee wetenschappelijk onderzoek als bron voor onderwijsinhoud en de gelden voor deze taak, waren vroeger voorbehouden aan het universitaire onderwijs. Het hbo was in deze constellatie uitsluitend gericht op kennisoverdracht, tenzij men commercieel ging met onderzoek en advies (contractactiviteiten). Het hbo is sinds 2000 bezig zich als kennisinstelling te profileren. Lectoraten en kenniskringen maken nu deel uit van de bekostiging en maken de ontwikkeling tot (regionale) kennisinstelling mogelijk en geven een impuls aan de kwaliteit van het onderwijs.

De Haagse Hogeschool heeft dertien lectoraten ingesteld (2008). Een lectoraat bestaat uit een lector en een kenniskring van docenten, die als onderzoeksgroep de verbinding leggen tussen onderwijs, praktijk, wetenschap en onderzoek. Verschillende lectoraten bestrijken onderwerpen die voor het werkgebied van de academie relevant zijn. Dat geldt voor de lectoraten Jeugd en Opvoeding, Informatie, Techniek en Samenleving, PsychoGeriatric, Pedagogiek van de Beroepsvorming, Grootstedelijke Ontwikkeling en Ondernemen en Innoveren.

De opleidingen van de Academie voor Sociale Profesies beschouwen de productie van praktijkgerichte kennis als een belangrijke taak van de hedendaagse professional. Ongeveer twintig docenten van de academie waren of zijn lid van een van de kenniskringen rond de genoemde lectoraten. Ook heeft de academie nogal wat docenten die actief zijn als kennisproducenten, zo blijkt uit publicaties van de afgelopen twee jaar. In de opleiding van de studenten krijgt de productie van praktijkgerichte kennis en het gebruik van onderzoek de volle aandacht. Onlangs is in dit verband de bachelorproef ingevoerd, waarin de student met praktijkgericht onderzoek en advies zijn waarde op dit punt bij het afstuderen kan bewijzen.

Lectoraten

Jakop Rigter en Marion van de Sande: 'Lectoraat is kennisimpuls voor academie'

Psycholoog Jakop Rigter en orthopedagoog Marion van de Sande zijn beiden lid van het lectoraat Jeugd en Opvoeding, het eerste lectoraat waarin docenten vanuit de academie participeren. Jakop doceert daarnaast onder andere psychopathologie bij SPH, met name in de deeltijdopleiding. Marion geeft vooral les in de voltijdopleiding en is onder andere verantwoordelijk voor de minor

Psycholoog Jakop Rigter en orthopedagoog Marion van de Sande: 'Bij elke beroepsopleiding droomt men ervan vooruit te lopen op de praktijk.'

Eerste Hulp bij Opgroeien en Opvoeden. Door het lectoraat, maar ook dankzij opdrachten voor de gemeente Den Haag, contacten met de jeugdzorg en andere instellingen, kennen Jakop en Marion het werkveld goed. Zij hebben de samenwerking tussen academie en werkveld gedurende hun onderwijsloopbaan zien veranderen.

Contacten met het werkveld waren er vroeger altijd 'gewoon', dankzij de deeltijdstudenten die hun ervaringen inbrachten in de lessen. Maar daarbij ging het vooral om contacten op uitvoerend niveau. Marion: 'Tine Abbinga koos met haar komst bij SPH voor een aantal motto's. 'Van buiten naar binnen werken' was er eentje, en 'Samenwerken met het werkveld op drie niveaus' was een andere. Die drie niveaus zijn het management-niveau (hoe geven we de werkveldcontacten vorm?), het tactisch niveau (trends en ontwikkelingen volgen in het werkveld) en het uitvoerend niveau (hoe geven we de contacten met het werkveld inhoud voor studenten).' Op die drie niveaus worden nu bewust door de academie contacten onderhouden met werkveldinstellingen. Op tactisch niveau is de expertgroep actief.

De verschuiving van onderwijs- naar kennisinstelling is een politiek besluit geweest eind jaren negentig, waarvoor het hbo lang geijverd heeft. Hogescholen konden onderzoeksgroepen vormen die de verbinding moesten

leggen tussen het onderwijs, de praktijk en het toegepast onderzoek. Een lectoraat kon gevormd worden door docentonderzoekers en externe deskundigen, die contacten zouden moeten onderhouden met bedrijven en instellingen.

Gesprekspartner

Eén van de eerste lectoraten aan De Haagse Hogeschool was Jeugd en Opvoeding, een onderwerp dat ook al veel maatschappelijke belangstelling had. Dat lectoraat is inhoudelijk verbonden met de opleidingen SPH, MWD en CMV. Lectoren en medewerkers vertegenwoordigen allerlei disciplines en organisaties: justitie, jeugdzorg, psychologie. Later zijn ook verbindingen gelegd met de gemeente Den Haag en zelfs met een klein evenementenbureau. Jakop was hier vanaf het begin bij betrokken, Marion sloot zich een half jaar na de start aan bij het lectoraat.

Marion: 'Vooruit lopen op ontwikkelingen in de praktijk is een droom voor beroepsopleidingen. Die droom wordt een beetje werkelijkheid met een recente ontwikkeling: de samenwerking met het Erasmus MC in Rotterdam. Daarbij zijn zowel het lectoraat J&O als de Academie voor Sociale Professions betrokken. Onze samenwerking richt zich op het implementeren van de methodiek 'Multi Dimensional Family Therapy' (MDFT), die

ontwikkeld is door de Universiteit van Miami. Deze methodiek richt zich op jongeren met multiproblematiek, waarbij niet alleen wordt ingezet op de behandeling van de jongeren zelf, maar ook op de omgeving. Zo nodig worden gezin, familie, vrienden en school betrokken.' Volgens Jakop en Marion biedt deze samenwerking kansen voor docenten en later ook studenten om zich te bekwamen in deze voor Nederland nieuwe methodiek. Jakop: 'Binnen het lectoraat kunnen we kennis ontwikkelen samen met en voor het werkveld en de opleidingen. Daarmee neemt zo'n lectoraat een vooruitgeschoven positie in. Lectoraten zijn bedoeld als kennisimpuls van buiten.'

Dynamisch

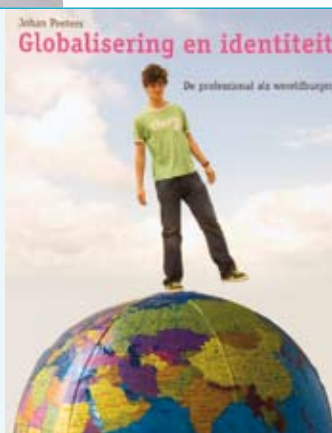
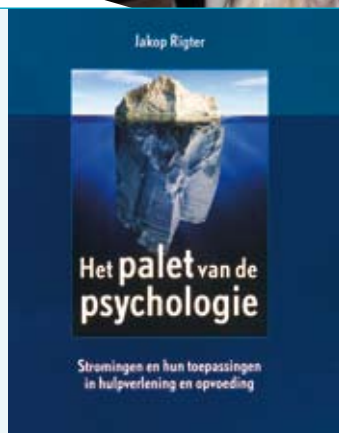
Volgens Jakop en Marion moet er nog meer terugkomen in de opleiding van wat door het lectoraat ontdekt en ontwikkeld wordt. Marion: 'Aan de ene kant heb je het onderwijsprogramma met zijn eigen dynamiek, dat voor een schooljaar wordt vastgelegd, aan de andere kant is de maatschappij zo dynamisch dat je daar binnen je opleiding op zou willen inspringen. Misschien kunnen de vrije studie-eenheden die we ooit hadden, weer ingevoerd worden. Hoe moet je anders de flexibiliteit vinden die de maatschappij vereist? Als je je erbij neerlegt dat een actueel onderwerp niet meer past binnen de kaders

van een studiejaar, werk je toch weer van binnen naar buiten. Het blijft een zoeken.' 'Bij de minors zie je die flexibiliteit nu ontstaan, studenten kunnen zelf kiezen,' zegt Jakop.

Waarmaken

Jakop kan geen methodische vernieuwing bedenken die uitsluitend is ingegeven door het werkveld. Methodische vernieuwingen zijn vaak een co-productie van kennisinstellingen en het werkveld. De rol van zo'n kennisinstelling wil De Haagse Hogeschool ook gaan vervullen. Een belangrijke stap is het eerder genoemde voorbeeld van MDFT.

De nieuw verworven kennis van het lectoraat wordt vooral in de minors verwerkt – ook bij de minor EHBOO (Eerste hulp bij Opvoeden en Opgroeien) leren studenten bijvoorbeeld nu anders tegen ouders van probleemkinderen aankijken – en men organiseert conferenties die voor studenten verplicht zijn. Jakop: 'Vergeleken met tien jaar geleden is er mede dankzij de hoge output van de lectoraten veel veranderd. We beginnen nu waar te maken dat we een kennisinstelling zijn.' /

Docenten publiceren: de oogst van de afgelopen twee jaar

Het palet van de psychologie

In 1996 verscheen de eerste druk van *Het palet van de psychologie* van de hand van Jakop Ríchter. Het boek voorziet in een grote behoefte, want het wordt op veel scholen voorgeschreven, vooral bij opleidingen binnen Social Work. Vele duizenden studenten bestudeerden in de afgelopen jaren dit boek. Nu, twaalf jaar later, verschijnt een vierde herziende uitgave van *Het palet van de psychologie*. Ter gelegenheid daarvan was er een studiemiddag in het teken van de verwerving van competenties en kennis.

Globalisering raakt je tot in de kern van je identiteit als professional

Het boek van Johan Peeters, *Globalisering en identiteit, de professional als wereldburger*, laat de vele gezichten van de globalisering zien. De globalisering verandert onze planeet en het sociale landschap. Het raakt je van binnen, tot in de kern van je identiteit als professional. Globalisering is een onomkeerbaar proces en leidt tot snelle veranderingen in de wereld op het gebied van ICT, wereldmarkten en wereldmerken. Iedere professional wordt geconfronteerd met de gevolgen ervan. Goede professionals zullen zich steeds opnieuw positioneren. Het is de taak van hogescholen en universiteiten om daarvoor een referentiekader aan te reiken.

Handvatten voor het werkveld

Radha Chierkoet wil met *Multidisciplinair samenwerken in het ingebouwd maatschappelijk werk* studenten van de agogische opleidingen en professionals in het werkveld handvatten bieden om op optimale wijze als maatschappelijk werker in multidisciplinaire teams te functioneren. Daarbij focust zij zich op maatschappelijk werk dat wordt uitgevoerd binnen een organisatie met een andere doelstelling dan het bieden van psychosociale hulpverlening. Het gaat dan bijvoorbeeld over maatschappelijk werk in een school of het bedrijfsmaatschappelijk werk. Het is gebleken dat maatschappelijk werkers in de uitoefening van hun beroep binnen dergelijke organisaties tegen een aantal knelpunten aanlopen.

Schulden als sociaal probleem

Marcel Sem Kok schreef *Handboek Schuldhulpverlening: Schulden als sociaal probleem, van taak naar methodiek*. Tegenwoordig hebben veel mensen schulden en ook wordt de gemiddelde schuld steeds hoger. Het Handboek Schuldhulpverlening stimuleert de student een visie over schuldhulpverlening te vormen en vaardigheden voor de schuldhulpverlening te ontwikkelen. Het boek benadert de schuldhulpverlening als sociaal probleem waarbij het accent ligt op het inzetten van sociaal-agogische interventies. De subtitel geeft aan dat schuldhulpverlening een op zichzelf staande methodiek is geworden.

Wethouder R. Baldewingsh van Den Haag ontvangt het eerste exemplaar van Rhada Chierkoet.

Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening

In juni 2008 is de derde druk van het boek *Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening* van Mathieu Heemelaar verschenen. Het boek staat op een toenemend aantal boekenlijsten van diverse hogescholen, met name bij de opleidingen SPH en MWD. Het is nu in hardcover verschenen en ziet er aantrekkelijk uit. Tal van onderwerpen zijn geactualiseerd en aangevuld.

Een reactie van een student: 'In het boek wordt uitgebreid aandacht gegeven aan het geven van seksuele voorlichting. Ik heb geleerd hoe ik voorlichting moet voorbereiden en welke aandachtspunten essentieel zijn, bijvoorbeeld niet alleen de technische kant

benoemen, maar ook de beleving. Het was voor mij een eye-opener dat ook volwassenen in een instelling behoefte kunnen hebben aan voorlichting.'

Jaswina Bihari-Elahi:
'Studenten ontdekken dat leefwerelden constant veranderen'

Studenten en onderzoek

72

Jaswina Bihari-Elahi over leefwereldonderzoek: 'Studenten ontdekken dat leefwerelden constant veranderen'

'Voor leefwereldonderzoek konden tot nog toe derdejaarsstudenten uit twee thema's kiezen: migranten of mensen met een lichamelijke beperking. Ik verzorgde in 2007/2008 het vak leefwereldonderzoek migranten,' vertelt Jaswina Bihari-Elahi. 'Volgend studiejaar komt het in een andere vorm terug voor derdejaarsstudenten CMV. Uitgangspunt is dat studenten onderzoek doen naar migranten met een andere etnische achtergrond dan zichzelf. Nederlandse studenten kiezen bijvoorbeeld

voor de Marokkaanse of Turkse leefwereld, een Suri-naamse student verdiept zich bijvoorbeeld in de Aziatische leefwereld. Tijdens colleges behandel ik theorie, onder andere van de Duitse socioloog Jürgen Habermas. Waar ik ook veel uit put is een recent leefwereldonderzoek dat in Rotterdam is uitgevoerd, en dat nu vertaald is in een beleidsplan, Culturele Contrasten. Dat is een mooi voorbeeld van bottom-up beleidsontwikkeling.'

Bollywood

'Zelf ben ik Hindoeestaans en tijdens een college laat ik studenten ook kijken naar Bollywood-films, waar ik zelf mee ben opgegroeid, en dan vooral naar de manier

*Een student Social Work in Den Haag
Die had er zo'n pijn in zijn maag
SPH, MWD en CMV bij elkaar
Hij dacht: dit wordt nu wel heel erg raar
Dus dronk hij een stuk in zijn kraag*

— Verlovingslimerick, ter gelegenheid van de feestelijke verloving
tussen CMV, MWD en SPH op 4 november 2003

waarop in de loop der jaren de positie van de vrouw in het huwelijk is veranderd. In oude films zie je de traditionele sita, die trouw en met eer al haar plichten vervult. Langzaam is dit beeld verschoven naar een werkende vrouw die nog steeds de focus houdt op haar huwelijk en schoonfamilie, en nu zie je steeds vaker vrouwen die mogen kiezen voor hun eigen verlangens. Dat is heel interessant, omdat het laat zien hoe de leefwereld van de Indiase vrouw in de loop der tijd aan het veranderen is. Verder gaan de colleges over hoe je leefwereldonderzoek verricht, hoe je interviews houdt, hoe je kwantitatieve gegevens opzoekt en waar je naartoe kunt. Ik ga ook altijd met de groep ergens naartoe, naar

een moskee of een tempel. Ik had een moslima in mijn groep die opzag tegen het betreden van een hindoeïstische tempel. Daar worden immers allerlei goden afgebeeld, iets wat van haar godsdienst niet mag. Maar door de geruststellende uitleg van de geestelijk leider werd het hindoeïsme, met name de afbeeldingen van goden en godinnen, voor haar minder eng en ver. En na afloop was ze heel enthousiast!

Dit vak wordt getoetst met een take-home tentamen en een onderzoeksopdracht. Daarvoor moeten studenten eerst een eigen visie geven die zij op literatuur baseren. Vervolgens voeren ze een leefwereldonderzoek uit waar-

73

Janneke Wubs, docent praktijkonderzoek SPH: 'Niet de Viva maar een vakblad'

Vast!

In Vast! vertellen tien kinderen hun verhaal rond de detentie van hun vader of moeder. Wat gebeurt er als je moeder ineens opgepakt wordt? Wat gaat er door je heen? Wat doe je als je haar mist? Bij wie kun je terecht met je vragen en problemen? Hoe reageren ze op school? Wat doe je als je vader na een paar jaar weer ineens voor je neus staat? En vooral: welke tips heb je voor

74

bij ze literatuur uit het college gebruiken, en hun bevindingen tijdens de bezoeken die we met elkaar afleggen. Wat studenten ontdekken is dat de leefwereld van iedereen constant verandert, doordat migranten uit andere landen hun gewoontes meebrengen. Er is een voortdurende uitwisseling van betekenissen, keuzemogelijkheden worden groter, de samenleving wordt complexer. Dat is heel actueel. Het blijkt dat dit voor veel mensen problemen oplevert, maar je kunt ook leren hoe die veranderingen in je voordeel werken.' /

Janneke Wubs over het praktijkonderzoek SPH: 'Niet de Viva maar een vakblad'

Janneke Wubs is docent praktijkonderzoek SPH. 'Mijn studenten doen allerlei onderzoeken in het werkveld, naar allerlei thema's die bij SPH passen. Zij volgen de verkorte leerroute, en voeren in twee lesblokken van elk tien weken kwalitatief praktijkonderzoek uit. Mijn studenten komen regelrecht van het mbo en krijgen op deze manier de kans om direct onderzoek in de praktijk te doen. Dat is voor hen heel leerzaam en nuttig. Ze leren een diepte-interview af te nemen. Wat is betrouwbaarheid? Wat zijn verantwoordelijke bronnen, dus niet de Viva maar een vakblad? Hoe schrijf je een rapport? Hoe houd je je interviews? En hoe analyseer je ze? Hiervoor gaan studenten naar een instelling die ze zelf

gekozen hebben, met als voorwaarde dat die enige relevantie heeft met het eigen vakgebied. Onderwerpen die studenten kiezen zijn heel actueel: loverboys, ADHD, kinderen in penitentiaire inrichtingen, kortom, net wat iedereen interesseert. Het is de bedoeling dat ze in groepjes op pad gaan, met zijn vieren of vijven.'

Bewijs versus waarde

Voor studenten blijkt het vrij pittig om direct aan het begin van hun opleiding dergelijk onderzoek te doen. 'Het duurt even voordat ze met theorie aan de gang gaan, maar het is een goede training voor het afstuderen. Het is zo belangrijk dat studenten onderzoek kunnen uitvoeren.' Volgens Wubs levert het uitvoeren van onderzoek een scala aan vaardigheden op. 'Studenten leren kritische consumenten van kennis te zijn, ze leren planmatig werken, ze leren hoe ze zelf kennis en informatie kunnen vergaren, en ze leren basisonderzoeksvaardigheden, argumenteren en onderbouwen.' Wubs merkt dat steeds meer instellingen evidence-based werken: hulpverlening moet bewezen effectief zijn. 'Dat is lastig. Instellingen lijken steeds meer gefocust op de meetbaarheid van mensen. Ze willen een intake- en een exit-opname en het verschil is het resultaat. Voor de grondslagendiscussies die hierbij gevoerd zouden moeten worden is helaas binnen het onderwijs

lotgenoten die het op dit moment zonder hun vader of moeder moeten stellen? Enkele SPH-studenten behandelden deze vragen in hun afstudeeropdracht. Ze interviewden in opdracht van Gezin in Balans van Humanitas tien kinderen van wie de vader of moeder in de gevangenis belandde. Dit resulteerde in een boek met indrukwekkende verhalen over de gevolgen van arrestatie en

detentie voor de kinderen, verteld door de kinderen zelf. Vast! kwam tot stand met financiering van Stichting Kinderpostzegels en Dienst Justitiële Inrichtingen. Het boek werd onlangs aan minister Rouvoet van Jeugd en Gezin uitgereikt.

te weinig tijd. Toch probeer ik studenten erop te wijzen dat ze daar kritisch in moeten staan. Evidence-based werken is nuttig, maar we leven wel in een value-based world. Effectiviteit van een behandeling wordt voor een groot deel bepaald door de klik tussen behandelaar en betrokkene. En wetenschap heeft dan misschien wel een extreem hoge status, maar het is niet onaantastbaar. Laat onze studenten daar maar een wat robuustere, onderbouwde mening tegenover leren stellen. De grootste opdracht is dat studenten hun eigen ervaringen heel actief inpassen.' /

Bachelorproef

Een van de manieren waarop de academie een bijdrage levert aan het idee van de hogeschool als kennisinstelling is de bachelorproef of afstudeeropdracht. Bij de bachelorproef behandelen studenten een praktische vraag uit het werkveld. Zij analyseren de vraag, doen onderzoek en maken gebruik van wetenschappelijke kennis. Op deze wijze voorzien zij hun opdrachtgever van een advies gebaseerd op relevante en betrouwbare informatie en zelf leren ze praktijkgericht onderzoek te verrichten. De academie werkt in dit kader met de lectoraten en werkveldinstellingen samen. De studenten worden voorbereid op de methodologische kanten van deze taak en ze worden bij de uitvoering begeleid door

docenten. Enkele onderwerpen die recent door studenten zijn behandeld: de functie van sociaal makelaar, mogelijkheden van jeugdparticipatie in het jongerenmuseum, digitale hulpverlening aan slachtoffers, terugvalpreventie bij anorexia.

75

Medewerkers Academiebureau,
najaar 2008

76

7

Epiloog

Als we de geschiedenis van de opleidingen in Den Haag wegen, dan zien we achter het bonte verhaal van incidenten en achter de opgehaalde anekdotes, ook continuïteit. In elke periode komt naar voren dat maatschappelijke bevlogenheid én professionaliteit de krachten zijn geweest die oprichters, studenten en docenten van de Haagse opleidingen dreven. Deze drijfveren gaven zowel kleur aan hun opvattingen over de sociale beroepen, als aan de wijze van opleiden en aan hun dagelijkse praktijk. En naast deze serieuze ondertoon van het verhaal: er was vaak ook sprake van veel plezier, relativering en creativiteit. Hiermee is getekend wat men met enig recht een 'Haagse traditie' van opleiden voor sociale beroepen zou kunnen noemen.

Steeds namen de genoemde motieven andere gedaanten aan. Daarmee werd ingespeeld op veranderende maatschappelijke verhoudingen, op de verschuivende identiteit van de sociale beroepen en op actuele pedagogisch-didactische opvattingen. In elke periode die we hebben onderscheiden, verschilde het relatieve gewicht van de ene of de andere drijfveer; af en toe sloeg de balans te ver door. Heftige bevlogenheid ging wel ten koste van het professionele gehalte en de maatschappelijke acceptatie. In andere tijden zat een

te technisch-instrumentele benadering een kritische stellingname ten aanzien van de gevestigde maatschappelijke verhoudingen in de weg. Dan was er aanleiding om de wenkbrauwen te fronsen, maar over het geheel genomen was er sprake van maatschappelijke sensitiviteit en realisme en leidde de betoverende combinatie van drijfveren tot een dynamische en creatieve bijdrage aan het sociale werk in de Haagse regio en namen de studenten de kans waar om zich tijdens hun opleiding tot kritische professionals te ontwikkelen.

De professionele ontwikkeling van kennis krijgt op de opleidingen flinke aandacht, niet alleen vroeger, maar zeker ook nu, zoals uit het laatste hoofdstuk blijkt. Tegelijk kent de academie de binding met de stad en de bredere omgeving grote waarde toe. De academie manifesteert zich zo als een speler in het maatschappelijk debat over actuele sociale en opvoedingsvraagstukken en over de culturele ontwikkeling in de regio Haaglanden. En het blijft niet bij een vrijblijvend debat. De academie brengt de kennis van haar docenten en studenten in stelling ten behoeve van de ontwikkeling van de regio, door onderzoek, door advies en door om- en bijscholing te bieden. Zo komt het engagement uit haar traditie op hedendaagse wijze tot uitdrukking. Logisch is ook in deze traditie dat het onderwijs nauw

verbonden wordt en is met de vraagstukken waarvoor de regio staat.

En boden de sociale opleidingen in de jaren zeventig en tachtig aan de toenmalige eerste generatie van studenten uit de volkswijken een route naar het hoger onderwijs, nu vervult de academie diezelfde functie voor de eerstegeneratiestudenten van wie de ouders in diezelfde tijd naar Nederland verhuisden.

Zich bewust van de eigen historische wortels en drijfveren geeft de huidige Academie voor Sociale Professions aldus de Haagse traditie op eigentijdse wijze vorm en zet deze met trots voort.

Noten

1) Voorlopers van de sector GG&M waren: de Sector Welzijn en Sociaal Beleid (1987 – 1988), de Sector Gedrag en Maatschappij (G&M) (1988 – 1994). Door een fusie met de Sector Gezondheidszorg in 1994 kwam de sector Gezondheidszorg, Gedrag en Maatschappij tot stand.

2) De sociaal-agogische opleidingen van de sector GG&M gingen deel uitmaken van de Academie voor Sociale Professions, de overige opleidingen van de sector zijn opgenomen in andere academies van De Haagse Hogeschool.

Geraadpleegde literatuur

Achterhuis, Hans (1979), De markt van welzijn en geluk. Een kritiek van de andragogie, Amsterdam, Ambo.

Hueting, E. (1989), De permanente herstructurering in het Welzijnswerk, Zutphen, De Walburg Pers,

Koenis, S. (1993), De precaire professionele identiteit van sociaal werkers, Utrecht, NIZW

Kuyper, jhr. drs. R.R.P.A. de (1992), Brons, 1987 – 1992. Van verscheidene eenheden naar eenheid in verscheidenheid. Jubileumboek ter gelegenheid van het eerste lustrum van De Haagse Hogeschool, Den Haag, Haagse Hogeschool

Lans, Jos van der (2003), Bemoeien werkt, Amsterdam, Van Gennep

Linde, M. van der (2007), Basisboek geschiedenis Sociaal Werk in Nederland, Amsterdam, SWP

Milikowski, H. Ph. (1967), Lof der onaangepastheid: een studie in sociale aanpassing, niet-aanpassing, onmaatschappelijkheid, Meppel, Boom. Oorspronkelijk als proefschrift Rijksuniversiteit te Leiden, 1961.

Neij, R. en Hueting, E. (1989), De opbouw van een sociaal-agogische beroepsopleiding 1899-1989, Zutphen, De Walburg Pers.

Vaan, M. van de (1982), Vijfentwintig jaar Haagse Sociale Academie, geschiedenis van bestuur en organisatie, Den Haag, Haagse Sociale Academie

Vlaar, P. et al. (2006), Klaar voor de toekomst: een nieuwe beroepenstructuur voor de branches welzijn en maatschappelijke dienstverlening, gehandicaptenzorg, jeugdzorg, Utrecht, NIZW beroepsontwikkeling

Vliet, K van: Boonstra, N; Duyvendak, J.W. en Plemper, E. (2004, 2e druk), Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepenstructuur in Zorg en Welzijn, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht

Colofon

© maart 2009
ISBN 9789071167096

Bevlogen en professioneel. Een halve eeuw sociale opleidingen in Den Haag is een uitgave van Ruward over de Academie voor Sociale Professies van De Haagse Hogeschool.

Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Oplage: 3.000

Hoofdttekst: Rolf Riethof.

Interviews, keuze en bewerking van bijdragen van (oud)docenten en anderen en van teksten uit academiebronnen: Joke Ligterink (Zeef, Rijswijk)

Eindredactie: Tine Abbinga, Rolf Riethof

Fotografie:

Portretten: Nico Laan

Reünie: Nico Laan, Mieke Barendse en Gert Evers

Foto bezetting KSA (pagina 5): Nationaal Archief, fotocollectie Anefo, fotonummer 928-1948

Overig beeldmateriaal: Mieke Barendse, Nico Laan en archieven van De Haagse Hogeschool of privé-bezit van o.a. Tine Abbinga, Karin Bervoets, Jan de Boer, Gert Evers, Jacob de Ligny

Vormgeving: De Zagerij ontwerp bureau, Den Haag

Drukwerk: Koninklijke De Swart, Den Haag

Bevlogen en professioneel, dat waren de docenten en studenten die in Den Haag op de sociale academies zaten en dat zijn ze nu nog. In dit boek wordt een overzicht gegeven van de geschiedenis van de Katholieke en de Haagse Sociale Academie die in 1987 samen opgingen in De Haagse Hogeschool. Docenten blikken terug op de woelige jaren zeventig en tachtig waarin docenten en studenten aan de weg timmerden met radicale ideeën en bijdroegen aan alternatieve hulpverleningspraktijken. De geschiedenis van deze Haagse sociale opleidingen beslaat ruim een halve eeuw en begon kort na de Tweede Wereldoorlog. In die tijd veroverden de sociale beroepen een vaste plaats in de Nederlandse verzorgingstaat en de sociale opleidingen veroverden een bijzondere plek in het onderwijsbestel. Aan de Haagse opleidingen werden nieuwe pedagogische praktijken ontwikkeld, waarin maatschappelijk engagement en vakmanschap gecombineerd werden. Het boek laat zien dat ook in de huidige tijd de Haagse sociale opleidingen hun inspiratie en werkwijze uit dezelfde Haagse traditie halen, actief zijn in het sociale en culturele debat en hun kennis inzetten voor stad en regio.

DE **H/AAGSE**
HOGESCHOOL
ACADEMIE VOOR SOCIALE
PROFESSIES

